Здравка Сертева – Йорданова

БОРИСЛАВЦИ

ВРЪЩАНЕ В МИНАЛОТО

(снимка)

Тази книга нямаше да излезе, ако не беше безкористната морална и финансова помощ, която ми оказаха моите деца Надежда, Димитър и Ивайло. Благодаря Ви!

СПОНСОРИ
Д. Шалапатов,
член на ЦР на Съюза на тракийските дружества в България и регионален председател на Тракийското дружество “Георги Сапунаров” – гр. Хасково

Димитър Иванов Иванов
президент на фирма “ДИЗМА” – гр. Пловдив

Автор:
Здравка Сертева - Йорданова

Редактор:
Пенка Чакалова – Генева

ПРЕДГОВОР

МИНАЛОТО – МОСТ КЪМ БЪДЕЩЕТО

Книгата “БОРИСЛАВЦИ – ВРЪЩАНЕ В МИНАЛОТО” на Здравка Сертева – Йорданова е книга симбиоза, изтъкана от голямата любов към роден край – минало и настояще и неспокойния, вечно търсещ дух на автора й.

В нея се преплитат като водещи начала хвърленият поглед на Здравка Сертева – Йорданова назад към Мала Азия и безвъзвратно изгубената родина на родителите й, в която са зарити родовите й корени и преклонението й пред родното Бориславци, към което има вечен път, но от него няма път назад.

Благодарение на родолюбивия й дух и патриотичните й чувства към всичко родно, тя успява да събере богат изследователски материал за живота на хората от село Бориславци – преди и след заселването им в него. За това се изисква къртовски труд и много безсънни нощи. Усилията й се увенчават с успех. Книгата хвърля богата светлина върху бита, душевността и страданията на бежанците – малоазийски и тракийски българи след двете войни – Балканската и Междусъюзническата. Каква неописуема мъка и горест съпътстват българите от Мала Азия и Тракия до село Бориславци, насилствено прогонени от роден дом, подгонени от турския ятаган.

Село Бориславци за нея не е само родно място, където е поела първата глътка въздух, то е и крепост на духа, вярата и надеждата й. Тази крепост държи будна гражданката й съвест, за да отрази правдиво и безпристрастно всички събития, разказани от информаторите й и видяни лично от нея.

Пътувайки назад във времето, придържайки се към историческата правда, гласът на автора е като камбанен звън, който буди заспалите съвести на отродените българи. Той зове – изучавай миналото на рода си, съхранявай го, то е безценно богатство и мост към бъдещето. По непринуден начин е внушена и пословичната правда – не забравяй, но не отмъщавай!

В книгата си “Бориславци – пътуване в миналото”, Здравка Сертева – Йорданова съхранява миналото на село Бориславци в името в бъдещето му.

Пенка Чакалова Генева

Снимка лична карта на Димитър

КЛЕТВА

Застанала пред снимката ти чернобяла
в душата ми се ражда клетва,
която през сълзи аз бих изпяла.
Ти, мой дядо, роден,
ме гледаш с поглед благ -
какво съм аз пред теб?
Трептящ листец пред дъб огромен,
творил, търпял, за да ни има
и днес на тази земя мила и любима.
Аз клетва давам - тук ще бъдем,
децата мои и техните деца
със твойта обич, с твоя плам,
на род, родина да отдам свойта дан!

Здравка Сертева

Който е дошъл в Бориславци, който е усетил душата на Бориславци, никога не може да го забрави. Няма другаде такива гори, води и низини, както при Бориславци. Сякаш тук е морето на надеждата. Не можеш да се нагледаш как нагиздена, като в зелен сукман, се рее Бърчинката. И се милват язовирните води и земята и се галят, и си говорят, и се смеят, и плачат, и си шепнат, и не се разделят.

Това си ти Бориславци - мое родно село, моя крепост на духа, вярата и надеждата.

ВЪВЕДЕНИЕ

Да се изучава миналото на селото е патриотично задължение. Всеки човек е наследник на миналото - героично и трагично. На свой ред човекът, като съставка на колектив в определена историческа епоха, оставя нещо на бъдните поколения - добро или лошо. Безспорна е връзката на миналото с настоящето и бъдещето. До голяма степен животът на човека е подготвен и донякъде определен от предшестващите поколения. Освен това миналото е мощен фактор за възпитание. Ето защо големият интерес е оправдан и необходим.

Моята задача с това писание е да хвърля светлина върху миналото на село Бориславци. Това не е лесно, защото времето е заличило много следи, напластили са се тежки завеси и мъчно човек може да намери пролука и да погледне към отшумелите събития и съдби. И въпреки трудностите човешката упоритост се преборва. И този труд е опит да прозрем през мъглата на времето, да заживеем с миналото на нашето село.

Историята е по-щедра когато се отнася до големите градове, до изтъкнати личности, до исторически събития. За тях тя е много словоохотлива - разказва много и подробно. Стане ли дума за малко селище, нещата се изменят. За тях тя или нищо, или малко казва и ето защо задачата е трудна.

С този опит не мога да кажа, че всичко е разкрито напълно. Това е само нещото, до което съм се добрала. В бъдеще, надявам се, ще се разкриват нови и неизвестни за мен неща, които ще бъдат продължение към този скромен опит. Те могат да бъдат и корекция на допуснати неточности, тъй като историята ревниво укрива миналото и не всичко се отдава на абсолютно достоверно изясняване.

Всеки народ има свое минало, своя история. А историята е паметта на народа и равносметка. Затова не искам да се забрави - историческата памет на село Бориславци. Не бива да отминаваме с мълчание живота на дедите ни бежанци. Не трябва да премълчаваме значението на културата и народното творчество. Не трябва да забравяме за нищетата и мизерията на нашите прадеди, живели в мрачните векове на турското робство.

Надявам се, че този труд ще бъде скромен поглед към миналото на с. Бориславци.

Глава първа. ГЕОГРАФИЯ

Местоположение

Повече от 3 века съществува сгушено в невисоките хълмове на крайните възвишения на Източните Родопи – с. Бориславци (Ада чалъ). Гледано от север с. Бориславци се вижда там, където свършва равнината и започват първите леки възвишения на Бърчинката. Основният терен на наклона е запад-изток. Село Бориславци граничи на север със село Малки Воден - впоследствие изселено поради залетите му земи от язовир Ивайловград, на запад – село Малко Брягово, на юг - село Костово и на изток изселеното село Ставри Димитрово. На стотина метра от селото се вие река Арда и дотук достигат водите на язовир Ивайловград. Западно от селото, на 12 км, се намира град Маджарово. Селото има много красиво разположение и хармонично съчетание на планина, вода и равнина. Има подходящи места за краткотраен отдих и почивка.

Бориславци е едно неголямо, но оживено село в община Маджарово, с население днес 292-ма души. Селото се намира на 100-150 км от Хасково, Димитровград, Стара Загора и на 50 км от Свиленград. С тези градове го свързват асфалтирани пътища и добър превоз.

Селото има пет махали - Тьобелянска, Джамбазка, Ишменска, Чанковска и Центъра.

В Тьобелянската махала живеят родовете: Бакалови, Сертеви, Ставреви, Паничкови, Трингови, Мандарлиеви, Льолеви, Третови, Караиванови, Кундурджиеви, Недеви, Стратиеви и др.

В Джамбазката махала най-големият род е Джамбазови, чието име носи махалата. Тук са Бахтичеви, Чолакови, Имуртаджиеви, Коджабуюкови, Аргатчеви, Хамбарджиеви, Толумбаджиеви, Ингилизови, Пишкиневи, Чакърови, Братанови, Делчо-тъпанара, Янакиеви и др.

В Ишменската махала са Ишменеви, Каракехайови, Бойнукови, Делиниколови, Щилеви, Калайджиеви, Паскалеви, Диденкови, Чобанови и др.

В Чанковата махала живеят Чанкови, Кашеви, Кирякови, Пъдареви, Сулужанови, Келешеви, Маданджиеви, Дучеви и др.

В Центъра – живеят родовете на Барбови, Боюкови, Сиракови, Калайджиеви, Узунови, Стамови, Чакърови, Бойчеви, Найдеви, Пееви, Ангелови, Митьо Тодоров – учителя и др.

Бориславските родове се уважават и тачат. От най-големите родове днес тук живеят Чолакови с шест (мъжки) представители – сърдечни, весели и усмихнати. Те са в основата на художествената самодейност на селото от незапомнени времена.

От Сертеви днес тук живеят четири мъжки негови представители – Ангелови с пет представители и Барбови с четири. Всички те са работни, отговорни, отзивчиви и добри хора. Найдьо Барбов бе един от най-известните строители-зидари на дялан камък, заедно с дядо Мандарли и Иван Льолев.

Равнинно-хълмистото землище на село Бориславци е разположено на площ около 23 997 дка обработваема земя, пасища и гори. Почвата на обработваемата земя е чернозем и песъклива. Горите са естествени, широколистни от дъб, бук, габър и храсталаци – дрян, глог, шипка, трънки. Има нови насаждения - борови гори. Преди две години жесток пожар унищожи стотици декари от тези гори. В землището на с. Бориславци са Големият дъб и Кавака – символ на красота, място за отдих и наслада. Понарадваш се на панорамата пред теб и изтичаш до чешмичката да пийнеш студена вода.

Средната годишна температура е 13 градуса. В миналото, в селото е падал хубав дълбок сняг, който попълвал водните запаси на реките. Сравнително меката зима, топлата есен и горещото сухо лято, дават отражение на оттока на реките в с. Бориславци. В

землището на селото текат маловодните реки – Улу-дере, Средното дере, Пещерското дере, Кочорското и Бунарското дере.

Географски особености

Климатът е умерено континентален, в отделни периоди през годината е към средиземноморски. През лятото стават големи горещини, а през зимата има и студове. Валежите не са равномерни през различните годишни времена. Случват се сушави и кишави години.

Река Арда е допълнително украшение на селото. А сега с язовирните води, това е голяма водна шир и имаш усещането, че е безбрежна. Преди години през зимата и пролетта, реката е пълнила коритото си. През лятото намалява, но никога не пресъхва.

С не по-малко значение за село Бориславци е и река Улу Дере, която тече на метри от селото.

Най-близкия град до с. Бориславци е гр. Маджарово, свързан с асфалтиран шосеен път. Директни шосейни връзки с. Бориславци има с градовете Свиленград, Хасково, Пловдив. Със съседните села Малко Брягово, Ефрем, Главанак, Малки Воден, Кочаш, Ставри Димитрово село Бориславци се свързва с добри шосейни пътища.

Село Бориславци е едно добре устроено село. Улиците са достатъчно широки и осигуряват добра връзка със съседните махали и жилища. Има оформен център с площад, където е и сградата на читалището, кметството, здравния пункт и недалеч църквата. Селото е водоснабдено и електрифицирано. Улиците са асфалтирани.

Културните потребности са осигурени от наличието на просторен читалищен дом. Потребителната кооперация “Обнова”, в миналото защитник на населението от лихварите и прекупвачите, през последните години е в упадък.

* * *

В с. Бориславци горският фонд е 11 534 дка. Обликът му се определя от различни видове растителност. Горите са широколистни, в които преобладава дъб. В ниските части - габър и дрян, челия и трънки.

Горите на с. Бориславци са ползвани за паша, за добиване на дърва и листа за хранене на животните през зимата. По-малка е употребата за строителни материали. След Освобождението се приема Закон за запазване на горите. Назначават се горски стражари. В с. Бориславци през различните години такъв е Димитър Караманов.

Топонимия (землищни наименования)

Територията, върху която се намират мерите, нивите, ливадите, лозята и цялата селска собственост на Бориславци, е землището на селото. В процеса на труда и в общуването помежду си населението само дава имена на отделните местности, в границите на голямото селско землище.

Територията на бориславското землище обхваща пространство около 23 997 дка. От тях 11 534 дка – горски фонд, селскостопански фонд - 7 631 дка, 3 825 дка обработваема земя и в момента се обработват 1003 дка – 435 дка пшеница, 150 дка ечемик, 58 дка тютюн и 180 дка люцерна.

Местностите понякога са свързани със събития, които оставят трайни следи в съзнанието на хората. Землищните имена са част от физиономията на землищното място. Те подпомагат хората в тяхното общуване.

Бориславското население е известно с търсене на вода, със строителство на микроязовири, гьолове и чешми. Известни са Мавровия гьол, Павловия гьол и Азмака,

Сулужановото изворче, Дядо Инаквия бунар, Пиренвата чешма, която по инициатива на пенсионерите от селото е превърната в малък, но красив парк за отдих през 2004 г. Голямо място в живота на хората от селото имат Иникьойската чешма, Голямата чешма и чешмата в двора на бившето ТКЗС, построена през 1962 г. от поделение 55 320 - гр. Харманли.

Тук е поставена плоча с надпис: “Тук на 27 септември 1913 г. загина Батур Добрев Недев в бой с турска войска и потеря в защита на бежанците от Беломорска Тракия” – бориславски родолюбци са увековечили името на загиналия.

Най-големият местен язовир за напояване е Бунарския, след него Ганчовския, на два км от селото. Друг язовир има в местността Държавните ниви.

С легенди и предания са свързани някои имена на местностите в землището на село Бориславци.

Еникьой - намира се в пределите на старото село Еникьой.

Границата - сиреч Изправения камък, навярно носи названието си оттам, че в земята е забит изправен камък, който е служил за ориентир на границата между Турция и България за онова време. Намира се на пътя за Маджарово, на 200 метра вляво от шосето.

Пиренвата чешма – носи името на човека построил чешмата – дядо Пирен. Държавните ниви навярно носят името си, че с тях държавата оземлява безимотните новодошли бежанци.

Таушана – турска дума, значи заек. Би трябвало тук да е имало подходящо място за развъждане на див заек.

Лозята – място, където почти всяко семейство има частно лозе.

Няма човек, роден в Бориславци да не знае Шумака. Местност с много шума, местност за паша на добитъка и за прохлада на хората. А Кочовското дере? – спомени, спомени… от прекрасни по-прекрасни, които не ти позволяват да забравиш това китно село с най-трудолюбивите хора.

Воденичките в околностите на с. Бориславци

Миналото на селото е свързано с тях, тъй като те са включени в бита на хората. В тях мелеха брашно за хляб и ярма за добитъка. Ако бяха запазени, сега щяха да се превърнат в туристическа атракция. Може би и това да стане някога, затова е добре да се знае тяхното местонахождение.

Река Улу-дере е енергийният източник на работа. В горното течение на реката се намира Кукевата воденичка. По пътя за село Малко Брягово, преди да се премине моста на реката вдясно, на около двеста метра в храсталаците, още има следи от нея, като сграда, с подпрял се до нея воденичен камък, съществувала до около петдесетте години на миналия век. Мелничари са Димитър и Недьо Кукеви от с. Малко Брягово. По течението на реката втора по-модерна воденица е Цикорвата мелница. Тя се задвижваше с мотор, който при работа се чуваше до селото. Работи и по време на първите години от създаване на ТКЗС. Мелничар е Цикоров от с. Малки Воден.

Близо до нея, по бент направен от собственика, на около два километра, водата от реката се отклонява и по бента отива в Боюковата мелница, която също работи до 60-те години. Името й е останало от нейния собственик дядо Атанас Боюка от Бориславци, един известен търговец в селото.

Реката, която се спуща откъм Ефрем, също е запазила спомен от Караивановата воденичка. Тя се намира на запад от местността Лозята на тъй нареченото Средно дере. Построена и обслужвана от дядо Караиван от Бориславци и Вангел Попов от с. Малки Воден.

Река Арда

Преди построяването на язовир Ивайловград Арда живописно извиваше снага на юг от селото. Беше чудесно! През лятото деца и възрастни се къпеха в бистрата й вода. Бълбукнеш ли се във водата - камъчетата се виждаха. Чиста, бистра, паричка да пуснеш - ще я намериш. Жените, след усилена работа, извършваха цялостно пране на дрехи и завивки.

През есента става по пълноводна, по-бърза и буйна, влачи листа, почиства крайбрежната си ивица, а зиме е буйна, мътна и бърза. Често се случваше да влачи дънери, трупи, материал и др. Когато забучеше се чуваше до селото. Буйните й води по бързеите се използваха.

Като се тръгне по течението нагоре се намира Първата воденица, която никой не помни срещу село Костово (изселено заради язовира 1962 г.), на бързея до Карача (бряст, който вече не съществува). Втората наречена Турската воденица, която се ползва за мелене на ярма за добитъка, работи до 50-те години. Мелничар е Щильо Янков и сина му Янко Щилев. Задвижва се с голямо дървено колело. Следващата е Циментовата воденица, но незавършена и още се виждат основите от бетон. На левия бряг срещу Увъта (полето), сега залято с вода, е Кочашката воденица. Следите й са във водите на язовира.

В река Арда се влива Пещерското дере. По него има малки пещери, които са се използвали от овчарите за прибиране на стадата нощем. По-известна е Македонската пещера. Намира се наблизо до брега на Арда между Турската и Циментовата воденица. Известна е и Хладната пещера и други съвсем малки пещери. В рекичката се влива от незапомнени времена лековита вода (бунар). По предания водата освежава, лекува рани, екземи и болни очи. Същият бунар съществува и днес, посещава се от околните села, дори и хора от по-далечни места. Небезизвестна, намираща се в околностите на селото, е мината до Даскаловата нива. Това е манганова мина, която за кратко време е разработена от немски геолог Будован 1932/33 г. Там са работили Иван и Йордан Каракехайови и Тодор Караиванов.

В селото има две тепавици. Едната се намира до дядо Мандарли, другата до Джамбаз Никола. На тепавиците, с помощта на допълнителна тежест и вода, се тепа всяка вълнена тъкан. От тепаните вълнени платове се шият горни дрехи, ямурлуци, навуща. Когато се тепа плат - става по-плътен и здрав.

Лов и риболов

Близостта на с. Бориславци до гора и река Арда дава добри условия за лов и риболов. Преди 09.09.1944 г. има ловци, организирани в ловна дружина. Това са Георги Караиванов, дядо Атанас Боюков, Петко Шалапатов, Йовчо Бойчев, дядо Никола Джамбазов и др.

Броят на ловците расте. Членове на дружинката са: Профил Караиванов, Стойчо Арнаудов, Тодор Христов Керемедчиев, Георги Борисов, Стоян Николов Милушев, Димо Бахтичев, Христо Барбов, Динко Т. Караиванов, Георги Ив. Караиванов, Кирчо Пъдарев, Манол Куртев, Митко Минчев, Стойчо Арнаудов и най-младия е Минчо Митков Минчев.

Значимо място в ловната дружинка, като председатели заемат Тодор Христов Керемеджиев, Стойчо Георгиев Арнаудов и др.

Дружинката води редовен организационен живот. Ежегодно се провеждат годишни отчетно-изборни събрания. Плануват си приходите и разходите. До сега няма допуснато произшествие по време на лов. Сега тя се оформя като съвременна ловна дружинка за развъждане и опазване на дивеча.

Ловуването на дивата свиня става на гонки. Ловците събират богати трофеи – рога, глигански зъби, кожи от лисици и др.

Освен за полезния дивеч, ловците устройват ловуване на вълци, чакали, лисици. В дружинката е имало и има строга дисциплина. Ловуват заедно, като предварително определят какво ще бият и никой не нарушава решението.

Основна грижа на Ловната дружинка е снабдяването с храна и изхранването на дивеча през зимата.

Изпълняват се уставните правила на Ловно-рибарския съюз. Не по-малък проблем е и с риболова в язовир Ивайловгра". Много често има сблъсъци с бракониери. Не са малко случаите когато се посрещат и гости от областта и страната. Бориславските ловци и тук проявяват своето пословично гостоприемство и гостите остават много доволни.

Глава втора. ЕТНОГРАФИЯ

Поради това, че в селото са дошли преселници от различни места не може да се говори за единен бит в края на миналия век. Всеки преселник е носил своя бит, свои традиции, които тук се кръстосват. Някои отпаднали, други се утвърдили и приели обща битова изява.

Къщи

Те са строени от каменна зидария, споена с кал или от кирпич. За по-голяма устойчивост стените са подсилвани с напречни греди "паянти". Прозорчетата са малки. Къщите нямат дъсчен под, а селяните изравняват земята и я замазват с червена пръст.

Под полицата или на срещуположната стена, на един метър над пода, стопаните забиват (заковават) по права линия около 10-15 дървени чивии, на които окачват големи медни съдове, стомни, глинени или дървени бърдуци, гърнета и др. Това е бакърникът.

В по-новата история на Бориславци се строят къщи от градски тип, съвременно мебелирани и подредени. В мебелировката са включени радио, телевизия, видео, а някъде се появяват и компютрите. Почти във всеки дом има семейна баня.

Някога за хармани хората подбират в двора си равно и проветриво място, където често духа вятър, тъй като се отвява само на ръка. В Бориславци веялка е употребена за първи път около 1930 г. Вършее се с добитък на харманите. Разстилат малко снопи и вършеят с по един или два добитъка. Това е трудно и бавно. По цял ден се въртят добичетата, за да изронят зърното от класовете. В началото на двадесети век започват да употребяват дикани, които с кремъците си нарязват житните стебла на плява. Събира се на куп и се вее с веялка. Снопите са превозвани от нивите до хармана с открити коли, с ритли.

Стопанският двор е отделен от къщата като заден двор, където се намират помещения за домашни животни - плевнята, кочината, оборът и т.н. През последните години се чувства силно обедняване на цялото население. Земеделието трудно се поддържа и единствената надежда е в животновъдството, но и то запада.

Постелки, завивки

Труден е животът на многолюдното семейство. Цялото семейство, не рядко от по 10-15 души, се прибира под един покрив. Често в една къща има по две, три семейства. Всички спят в голямата одая. Само най-младите семейства с малки дечица спят в малката стаичка (малката одая).

Завивки са им били вълнени черги, постелки – козяци, рогозки (хасъри) и други тъкани от парцали или царевична шума. През деня тези завивки се сгъвали, нареждали в дрешника (въстреб). Той се издигал над земята на 30-40 см. Под него (под пòлата) се нареждат дребни неща. Премяната на младите жени и девойки се съхранява в сандъци.

След вечеря снахите и дъщерите раздигат паралията (софрата), застилат за спане на земята. Най-напред застилат на дядото и бабата (на стопаните на този дом). После по старшинство на всеки от семейството. От огнището до въстреба се подреждат всички, които трябва да спят в голямата одая. Ако стопаните имат гости, постилат им в някой свободен кът от къщата. Родителите се завиват с отделна черга, а всички деца в семейството с обща. Хората спят с всекидневното облекло. Пижамата е била непозната. Вечер преди лягане мъжете си събуват цървулите и навущата и свалят антерията, а жените само горния сукман. На сутринта постелките и завивките се слагат на въстреба, всички закусват и всеки се залавя за работа. В къщата остава стопанката и някоя от най-малките снахи или дъщери. Те

приготвят обяда и вечерята, грижат се за децата, месят хляб, носят вода и др. Къщите се осветяват от огъня в огнището, а някои семейства си светят с кандило. По-късно се появяват фенери и газени лампи, докато през 1953 г. селото е електрифицирано.

Храна и хранене

Кухнята в миналото е бедна и еднообразна. Зиме хората се хранят с варива, туршии и петмес. По традиция всяко семейство през зимата, обикновено срещу Коледа, коли прасе, а на Гергьовден - агне. В другите сезони добитък се коли много рядко - ако животното си счупи крак или се разболее. Основни варива са фасулът и булгура и по-късно картофи.

Растителни мазнини - шарлан, който се добива от слънчоглед, не е рафиниран и има тежка неприятна миризма. И все пак е добра мазнина. Основна си остава свинската мас. Семейства, които имат крави си добиват и консумират масло. Хранят се с дървени лъжици и за да ги различават децата слагат върху дръжките отличителни резки. Вилиците не са познати. Тяхната функция изпълняват пръстите. Чак след Първата световна война започват да употребяват бонели. Така били наричани вилиците, понеже с тях се бодяло.

Всяко семейство си е приготвяло хляба при домашни условия от незапомнени времена. Хляб се пече поне за една седмица напред, в зависимост от броя на членовете в семейството. В специални дървени корита (нощви) се умесва тестото за хляб, който може да бъде квасен или безквасен. Самият процес на приготвянето на хляба е ритуал, който няма аналог у друг народ. Месенето е бавно и трудоемко (тестото трябва да се меси до тогава, докато към пазвата на жената не потече от гушата тънка бразда пот). Тестото се завива с месали и се чака да втаса. След това се раззима върху други месали и се оформят хлябовете. Пече се във фурна. Може да се опече по-голям хляб и под връшник, върху който се сипва жар. Когато се опече се изважда, поръсва се леко с вода, завива се с месал и се оставя да изстине – "да отиде на нивата". По празници или по поводи, жените приготвят просърки (кравайчета) и други хлебчета.

От другите тестени изделия първо място заемат баниците, зелниците, тиквениците и кашниците. Характерна за село Бориславци е витата точена баница с масло и сирене. За плънка на зелниците се слага кадънка, или праз и булгур и по-късно ориз, а за баниците плънката е сирене, булгур и яйца. Към дребните точени изделия можем да отнесем гюзлемите - печени или пържени банички от една кора; катмите - гъста брашнена каша, печени върху сач; карталаци - една точена кора печена върху сач или печка, залива се с топено масло или мас, олио и малко вода.

Бориславчани приготвят и качамак от царевично брашно с кацанки; питки печени в жарта; пържени мекици и др.

Месните блюда се състоят от овче, говеждо, свинско и пилешко месо. Асортиментът е яхния, варено и по-рядко печено. Допълнителни компоненти са кисело зеле, булгур (ориз), подправки. От зеленчуците най-употребявани в месните гозби са домати (френк), картофи (патати), пипер, патладжан, бамя, праз, суган (кромид лук), чесън. Най-използваните подправки са червен пипер, гьозум, сол, оцет. От дивеча консумират месото на заек, диво прасе, пернат дивеч - яребци, кеклици. От козето месо приготвят пастърма, а от овче, говеждо - саздърма.

По време на осмянките (коленето на прасето по Коледа) се приготвят луканки (кълцано на ситно свинско месо и пълнено в черва). Луканките се закачват на проветриво място на прът да изсъхнат.

Капамата е деликатес, приготвен от дивечово или свинско месо с много суган и лук (чесън). Свински кокали с боб, яйца със сланина. Овчето месо се приготвя на курбан или със зеленчуци. Пече се със или без пълнеж.

Първите пролетни гозби са лападова яхния, копривена чорба или каша. От перата на зелен суган се приготвя салата. През лятото на почит е доматената яхния, приготвена от домати неполиван сорт, които се сеят по бостаните. Готви се и яхния от тиква.

През цялото лято се бърка мляко в бурило (дълбок дървен съд, с височина около 1,5 м и в диаметър 0,35-0,40 м). Удря се с бутало (пръчка дълга 2 м с поставено дървено трупче в долния край).

За големите празници жените са точели саралия - сладка баница с точени кори с орехи, масло или олио. Залива се със сладък сироп, приготвен от една част петмез (по-късно захар) и две части вода. Задушава се до омекване.

Друг деликатес е петмезена халва - изпържено олио, брашно и петмез се бъркат на слаб огън, докато се получи каша. След като застине се нарязва на кубчета или още топла с лъжица се нареждат на кубчета.

Бориславчани си приготвят ошав - компот от сушени плодове - диви круши, ябълки, дренки и пестил - приготвя се от сливи, а може и от ябълки, ситно смлени и изсушени.

Търбух. Надробеното крехко месо от прасето се слага в търбух и се суши на проветриво място. Правят се през зимата, но се запазват до лятото.

Пастърма. Свинско, овче, козе или говеждо месо се осолява обилно или се поставя в саламура, за да поеме солта, след което се суши на проветриво място.

Кървавици. По традиция се правят по Коледа. Надробява се свински дроб и малко сланина. Към тях се прибавя ориз, сол, чер пипер, чубрица, лук или праз. Всичко се пълни в дебелите черва на прасето. Вари се и след като изстине се консумира.

Домашна луканка или луканчета е често срещана в с. Бориславци. Крехко свинско месо се нарязва на малки парчета, прибавят се сол, чер пипер, чубрица, праз, люти чушки и др. Пълнят се в червото, набучкват се с игла, валират се с точилка, сушат се на проветриво място.

Крокмач. Стара практика сред овчарите. Издоява се овче мляко през късно лято. Вари се на водна баня. Оставя се в разлят съд, не покрит, да изстине и тогава се посолява, като по-често се разбърква. На втория, третия ден започва да се сгъстява.

Само опитните овчари могат да правят вкусен крокмач. Помня, че с умение и любов това правеха вуйна ми Тодора Стоева Бакалова, Стана Георгиева Грицнелова, Мария Маврева, Мария Чанкова, Стана Йовчева и др.

През лятото на нивите през горещите дни обедите не минават без жътварски таратор. Материалите са под ръка – вода, чесън, сол. В паница се надробява чесън, слага се сол и оцет, залива се с вода, получава се чудесно разхладително питие за посръбване.

И днес бориславчанки се славят като добри готвачки, сърдечни и гостоприемни домакини.

Обичаи и вярвания

Наличието на многообразие от народни вярвания за свръхестествени сили и същества се дължи на невъзможността да се обяснят някои природни явления. Както навсякъде по света и нашите прадеди вярват в добри и зли сили. В стремежа си да умилостивят демоничните сили – вещици, вампири, змейове, самодиви, извършват различни ритуали, вземат превантивни мерки, като принасят жертви (колят петел или овца – курбан), извършват молебен против болестите по хора и животни: за дъжд, против градушка, за здраве и благополучие.

Не позволяват прането на бебешки дрешки да замръкне или да остане навън през нощта.

Родилката до 40 дни няма право да излиза след залез слънце на двора и да отива в чужда къща, за да не я преследват самодиви и й отнемат кърмата.

При новородено дете се прави малък и голям смигал. На малкия смигал присъстват само родилката, свекървата или майката и бабата бабувала на бебето. При големия смигал, който се прави на 40-ия ден, се канят много гости. Смигалът е надробен пресен хляб, поръсен с олио и захар и омачкан с ръце.

Когато се появи в селото шарка по децата жените омесват хлябове и просърки (малки хлебчета), помазват ги с мед, правят отгоре кръстче и ги носят при кладенците. Връзват червен конец на храст или дърво и правят молебен – по-скоро да си иде шарката, по-леко да я карат децата.

Не оставят мъртвите през нощта сами, бдят над тях да ги не прескочи котка, за да не се превърнат във вампири.

Имало е баячки, които бързо са прогонвали "уроките".

Много тържествено е протичало прощаването на Заговезни. Младите ходят у кума и при родителите си. Носят почерпка и искат прошка. Има строго установени изрази за прошка: "Прощавай, Куме!", а той отговаря: "Господ да прощава!" или "Прощавай, мамо, тате!" – "Господ да прощава!".

Бориславски носии

Плата за облеклото бориславските жени приготвят сами през дългите зимни дни и нощи. Майсторството се е предавало от майки на дъщери, от свекърви на снахи. Най-напред изпридат на хурка или предачка преждата. Намотават я на мотовилка (гранки); насукват я от рудан на масури и калами; основават преждата и я навиваг на кросно. Вдява се на две нищелки за лито платно и на четири за диметно, после в бърдото, а бърдото във ватали. След тази подготовка всичко се привързва на стана, на предното кросно и започва да се тъче!

Изтъканото платно се тупа, валя на тепавица. Така става по-стегнато, но и по-меко и удобно за кроене и шиене.

Мъжката носия се състои от потури, риза, пояс, навуща, калпак, хаджамка (горна мъжка дреха), връхни дрехи – ямурлук, аба и кюрк. Обували се с цървули.

Потурите се ушиват от дебел домашно изтъкан вълнен плат, най-често в бозов цвят (черно-кафяво). Крачолите са тесни, а другата част нагоре към кръста е широка с дълбоко дъно. Опасва се с уркузунь (дебела връв) и широк, тъкан и боядисан в червено пояс, с който мъжът се е увивал няколко пъти. В пояса слагат много неща – торбичка или кутийка с тютюн, праханта с чакмака, кесията с пари, чекийка и др.

Платното за ризата е памучно изтъкано. Ризата е със столче яка и свободни ръкави, понякога извезани.

Хаджамката (гришка) е до кръста, без копчета, но с ръкави. По краищата е обшита с тъмни гайтани. Празничните са украсени и с цветни гайтани.

Носят се и уплътнени елеци, без ръкави, със и без украса. Не се закопчават.

Навоите (навущата) са широки 50–60 см от изтъкан план, които се завиват на краката вместо чорапи. Най-често те са бели, завързани отгоре с черни върви.

Абите (хаби) са връхни мъжки дрехи, с естествен цвят на вълната, без ръкави и яки.

Ямурлукът е връхна дреха, като пелерина, без ръкави, с качулка и рязани джобове, изработен от дебел плат с естествените цветове на козината – бял и кафяв (бозов). Използва се от овчари, козари и говедари.

Калпаците са кожени, черни с кожата навън.

Платовете за мъжките дрехи се тъкат в домашна обстановка, после се тупат. Носиите на мъжете са кроени и шиени от майстори шивачи – терзии.

Вапцването става в големи гърнета. Използват са мешови кори, орехови черупки, листа от лук, дюлеви листа за получаване на кафява боя. Слагат и зелен камък, за да са по-трайни боите. По-късно купуват готови бои.

Допреди Първата световна война само учителите носят панталони. В битово отношение войната се проявява като прогресивен фактор. След нея и други мъже са започнали да носят панталони от груб шаяк.

По-възрастните мъже носят брич. За боядисване на прежди и платове има бояджийници в с. Главанак и с. Малки Воден. По-известни шивачи в с. Бориславци са Георги Имуртаджиев, Георги Янчев. Те са майстори и работят от сърце, дори и на вересия. Сърдечни хора. При Георги Имуртаджиев има двама калфи – Димо немия – умен, кадърен и сърдечен и Георги Толумбаджиев, които се реализират като добри шивачи дълго време.

Мъжете се обуват с домашни цървули, които сами си правят от свинска необработена кожа с космите навън и затова са нетрайни и рошави. Много често ходят и боси. По-късно си закупуват кондури (обуща) за празници.

Носиите на жените са надиплени поли, ризи, блузи, престилки, дюлбен. Надиплените поли представляват в предната част прави, а отзад на по-едри плисета и обточени отдолу с гайтани.

Блузите се изработват от тъкан памучен плат, украсени с ръчно плетени дантели. Над блузите се носи шит елек. Ризите също са от тъкан бял памучен плат.

Престилките са тъкани и при тъкането се шарят. По-късно се носят и черни сатенени престилки, добре украсени.

Кърпите за глава (дюлбени) са цветни. За по-възрастните по-тъмни, по-младите - по-светли.

Всички дрехи жените си шият сами на ръка. Това е българката – сръчна и трудолюбива.

Най-красиви са дрехите на булките, които са от купен плат, украсени с гайтани. През 30-те години в селото има наченки на облекло от градски тип, възприет най-напред от младите. Ето го новия полъх в облеклото.

Рокля на Янка Атанасова от с. Бориславци

Здравеопазване и хигиена

Здравеопазването е проблем за населението на с. Бориславци. При липсата на лекари, хората прибягват до самолечение или до хора, които умеят да правят това. При главоболие се ползват услугите на баячки. Старите баби правят това, което научават от своите баби, без да разбират подходящо ли е.

Развит пъп – това лекува Руса Анастасова (Гецвица). Когато някой има болки в корема казват, че му е развит пъпа. Процедурата по лечението не е лека. Жената разтрива корема, като натиска силно и накрая може да похлупи гърне, или чаша върху пъпа.

Баене – това правят Васила Иванова (майка на Никола Сертев) и баба Султана Мандарлиева.

Болно гърло – Жената-лечителка овалва пръстите си в срити билки. Болният отваря уста, тя пъха пръстите си и натиска загноялите сливици така силно, че се пукат и изтича гнойта от тях.

Като народна лечителка е известна и баба Султана. Тя лекува при стрес и болка в корема – подут корем. Хваща детето за краката и с главата надолу го стръсква, за да излезе водата и страха. Лекува и възрастни.

При *зъбобол* дълго време се ползват услугите на дядо Георги Караиванов, който по най-примитивен начин - с клещи, вади зъби.

Много полезна е помощта на главния учител Митьо Тодоров. Когато идва в селото той създава домашна аптека, която е в услуга на всеки човек, живеещ в селото. Превързва рани, дава таблетки при по-леки болки – той е лекар за селяните.

Първият лекарски участък е открит в Сюлбюкен (М. Воден) през 1927 г. Той обслужва и населението в с. Ада чалъ. Здравният дом, построен през 1937 г. в с. Малки Воден, е също в услуга на с. Бориславци. По-късно се открива здравна служба в с. Бориславци. Ето някои от лекарите работят тук: Иван Пеев, Красимир Марков, Зоя Велизанова.

В с. Бориславци има доста столетници, което най-вероятно се дължи на доброто географско местоположение на селото, малка употреба на месо, а повече на млеко и млечни продукти. Не без значение е и чистата земеделска продукция, без употреба на химия.

Столетниците в селото са:

1. Баба Петкана Димитрова Сертева – живяла 103 г. и отгледала 6 деца.
2. Баба Неделя Димитрова Ангелова – живяла 104 г. и отгледала 7 деца и оставила 32 наследника.
3. Баба Златка Сиракова – живяла 102 г.
4. Баба Катерина Трингова – живяла 100 г.

Хигиена

Старите бориславчани нямат необходимите условия за добра хигиена. Трудно се поддържа хигиената в голямото семейство. Употребата на сапун е лукс. Пере се с хума или на 15 – 20 дни дрехите на цялото семейство се изваряват, защото има и много паразити, а и земеделската работа бързо замърсява дрехите. Хората се къпят само през лятото в река Арда. Мъжете по месеци не се бръснат. Лягат си, без да се съблечат. Липсата на сапун води до различни кожни заболявания – краста, струпеи и др. По големите християнски празници те измазват къщите си, измиват главите и краката си и се обличат в най-новите си дрехи. Жените и девойките имат дълги коси, сплетени на плитки. Мъжете се стрижат само срещу големите празници и се бръснат на месец-два с бръснач. Само ергените и по-младите мъже си мият главите и се бръснат по-често.

В селото има и туберкулоза (охтика), която е бич за хората по това време. Лечението е невъзможно защото медицинското обслужване е много скъпо.

Под влияние на учениците, които учат по градовете, учителите и здравните работници, в селото се насажда хигиенна култура.

Далекосъобщения

В с. Бориславци телеграфни и телефонни услуги има за пръв път около 1950 г., след като в 1942 г. е открита първата телеграфо-пощенска станция в с. Малки Воден, която е в услуга и на с. Бориславци.

В началото има само един телефон с вилка в кметството, в което се помещава и пощата. В селото така и не се построява специална пощенска сграда. През 1968/69 г. прозвучава първата местна радиоуредба. Главният учител Митьо Тодоров купува радио на читалището през 1936 г. От него, макар и инкогнито, се научават новините, които се коментират от определен кръг хора. При строежа на новото читалище и кметство, пощата заема част от него. През 1945 г. пощата е оборудвана с малка апаратна. През 1950 г. в селото има 180 телефонни поста. Днес във всеки дом има телефон.

Пощенските служители се грижат и за абонамента на населението. До 10 ноември 1989 г. почти всяка къща е задължена да се абонира поне за един ежедневник. След

промените 1989–2005 г. интересът към пресата на хората е голям, но с повишаване на цените, намаляват абонатите.

Като началници на пощата работят: Елена Толумбаджиева, Добра Г. Барбова, Мария Толумбаджиева.

По различно време пощальони са: Анастас Димитров Трингов, Недялка Димитрова Чолакова, Таня Димитрова Сертева.

Поминък

Земеделие – земеделието и скотовъдството са основен поминък на населението в с. Бориславци. Основно средство за разработване на земята е дървеното рало. Направата на рало не е занаят за търговия. Железният плуг навлиза в с. Бориславци преди 80 – 85 години. Земята се обработва с рало и по-късно с железен плуг. Сее се на ръка, а зариването е със сюргия, направена от вейки. Жъне се със сърп и паламарка, вършее се с диканя, а зърното се отсява на вятър. Първите модерни сечива са плугът и веялката. Кооперация "Обнова" купува триори за почистване на семената, лозови пръскачки, ръчни ронячки на царевица. И това е цялата техника на земеделеца.

Снимка на железен плуг

Модерна техника започва да се внедрява след кооперирване на селското стопанство. Навлизат тракторите, вършачките, редосеялките, култиваторите, фрезите, комбайните, тютюносеялките, камиони, ремаркета, шасита и т.н.

Първите хора подкарали камиони са: Калоян Илев Армутлиев, Иван Ангелов Пишкинев, Ангел Иванов, Георги Толумбаджиев, Иван Пишкинев, Христо Иванов Сертев.

Комбайнери: Тодор Граматиков, Райко Иванов Сакарев и сега Тодор Методиев

Първата частна жътварка е на Димитър Арабаджиев.

След ликвидиране на ТКЗС в с. Бориславци през 1994 г. отново се появяват несгодите на частниците – плуг с животински впряг.

Сеитба. Пшеницата, ечемикът, овеса и ръжта се сеят както през есента, така и през пролетта. Останалите култури – просо, овес, се засяват само пролетно време. Есенните посеви бориславчани наричат "есенници" или "зимници", а пролетните "пролетници" или "летници".

Обеззаразеното със син камък семе се слага в шиник (крина), държи се в лявата ръка, притисната към тялото, а с дясната ръка се хвърля равномерно, в синхрон с широките крачки на сеяча, от ляво на дясно, в опредена леха. Есенното засяване става "под рало" и се зарива плитко. Пролетното под "брана", като семето се хвърля и след това се завлича със "сюргия", състои се от пръти, вейки, хванати с дърво.

Сеитбообръщение. Преди години пшеницата се редува с пролетниците: фасул, фий, царевица, тютюн, даже и с ечемик. Ръжта се редува с овес, слънчоглед, фасул. Добрите стопани оставят ниви за угар или келеми. След това засятата земя дава обилна реколта.

Фуражни култури. В с. Бориславци се сее овес, царевица и ечемик. Коси се сено от ливадите, поляни, синури и др. Най-сигурен фураж е овесът.

Всяко семейство ежегодно засява за свои нужди фасул, картофи, леща и бебреже. Памукът също е застъпена култура в с. Бориславци.

Жътва. Тежък, изморителен труд, извършва се със сърп и паламарка. Хиляди пъти жътварите се навеждат и изправят, докато ожънат нивата. Ожънатото жито се прави на ръкойки, които се събират и връзват на снопи с въже, направено от житни стръкове. Прибирането на снопите става с волска кола с ритли. В двора се складират на камари.

Вършитба. След прибиране на всички снопи от полето започва вършитбата. В далечното минало снопите са разстилани на почистено място и освобождаването на зърното от класовете става с очукване. По-късно вършитбата става с диканя – уред направен от дъски, които съединени, образуват правоъгълник с размери 90 – 95 см и дълги към 1,5 метра. В предния край дъските са леко извити нагоре, а отдолу са набодени с остри кремъци. Диканята се влачи от волове или коне. Мястото на вършитбата е харманът. Той се почиства, пръска се с вода и слама и се валира. Получава се гладка стегната повърхност, която не позволява зърното да прониква в почвата. На така подготвения харман се разстилат развързаните снопи. Вършитбата започва. На диканята стои на малко столче или възглавница, или прав човекът, който кара впряга. До него има лопата, кофа и остен. С лопатата се събират волските изпражнения, с кофата урината. Не бива да се замърси овършяното жито, а с остена се карат впрегнатите животни. В кръг се обикаля харманът почти цял ден. Периодично се обръща разстланото жито с вила, когато е по-едро и със зъбанар и после с дървена лопата, когато е почти готово. От очукването на ръжта се получава ръжанка, с която се покриват колиби, салми, плевни, а в по-старо време и къщи.

Овършаната слама, заедно с житото в нея, се събира в центъра на хармана на купен. Това става с гребла и харманski метли.

Отделянето на зърното от сламата в по-далечно време става с отвяване на вятър. Подхвърля се нагоре с лопата зърното с плявата, вятърът отвява сламата, а зърното пада на земята. От камъчета и други примеси зърното се почиства чрез решета.

Овършаното и почистено жито се мери с шиник (крина) – 15 кг, пълни се в чували и се пренася в хамбара. Първите хамбари са били изплетени големи кошове от пръти, замазани с глина. По-късно хамбара е изграден от дървета и дъски. Вътрешното разпределение е на 3 – 4 – 5 гьоза, като всеки гьоз е предназначен за различните видове зърно.

Модерното отделяне на зърното от сламата и други примеси в по-ново време се извършва от веялката или веячка. Първи в селото веялка купуват Иван Вълков и Никола Атанасов.

Тютюн. Тютюнопроизводството е много добре развито в Бориславци. Има периоди, в които пласментът на тютюн се затруднява. Понякога българският тютюн са конкурира от турския и гръцкия тютюн и той поевтинява. Но домакинствата започват да отглеждат по 5 – 6 и повече декара тютюн на акорд и доходите са добри. През 40-те години прочути тютюнопроизводители са: Каракехайови, Шалапатови, Бакалови, Хамбарджиеви, Бойнукови, Барбови, Джамбазови, Сертеви и др., а в ТКЗС – бригадите на Вълкан Иванов и Иван Бойнуков със звеноводи: Йордан Атанасов Ангелов. Митьо Чакъров, Тодор Бахтичев, Христо Мандарлев, Кольо Коджабоюков, Христо Чолаков и др.; младежко звено със звеноводи Димитър Панайотов, Йордан Паскалев, Митрю Димитров и др

Полевъди: Рада Мандарлиева, Ангелина Мандарлиева, Катерина Арабаджиева, Парашкева Паскалева, Калина Сертева, Руса Трендафилова, Тодора Стоева Арнаудова, Елена Чаплакова, Никола Атанасов Ангелов, Иван Мандарлиев, Георги Янакиев, Георги Мандарлиев, Георги Куртев Недев, Мария Полихронова, Мария Василева Миткова, Мария Аргатчева, Стана Стоилова, Елена Георгиева Янакиева, Тодора Куртева, Калинка Иванова Мандарлиева, Златка Георгиева Костова, Елена Чолакова, София Стефанова Сертева и др.

Царевица. Обработката при отглеждането на царевицата е по един и същ начин от стари времена – засяване, прашене, загърляне, рязане на стръковете (да остане махалката). Пренасяне на рапковината (стръковете) и струпване на купени и окършване и пренасяне в дворовете на махалки. Беленето на царевицата е ритуал – Белянка. Цялото семейство, а и гостите, се нареждат около купа и белят по няколко дни и вечери. Първи ръчна ронячка купуват Грицнерови, Сертеви, а първа моторна ронячка – Йордан Каракехайов.

Снимка

Градинарството води началото си от малките бахчички, засяти със зеленчуци от всяко семейство. Голямата зеленчуковата градина се създава по време на ТКЗС. Бригадир е Стоил Маданджиев с неотлъчната помощ на съпругата му Станка Маданджиева. Бригадирите увличат със своя ентусиазъм, упоритост и трудолюбие работниците в бригадата. Много добри са Елена Сакарева, Матена Панайотова, Тодорка Паскалева и др..

Основно се произвеждат чушки, домати, патладжан, зеле, краставици и др.

Овощарството в с. Бориславци не е развито. По дворовете са засадени плодни дръвчета, но не достатъчно. ТКЗС зася овощна градина, която сега е напълно изоставена. Засадени са кайсии, сливи, круши и др.

Лозарство не е добре развито в Бориславци. Има местност носеща името Лозята, където отделни семейства имат по 1 или ½ дка лозя.

Едни от първите семейства, които създават лозе в село са Митьо Тодоров – главния учител на училището, Георги Бойнуков, Георги Аргатчев, бай Найден, баба Неделя и дядо Ильо Армутлиев. Има семейства, които обработват лозе и си правят хубаво вино. Някога в местността Увъта, край р. Арда, някои семейства имат лозе и място за бостани. С построяването на язовира тази богата местност е залята с вода и до днес.

Животновъдството в с. Бориславци е важен отрасъл. Хората осигуряват храна на животните, а те осигуряват храна на своите стопани. До кооперирането на земята всяко семейство има в двора си животни, които могат да отгледат и които са им необходими – два впрегати вола или коне, крава и по-рядко биволица.

Когато добитъкът не е зает с полска работа, предимно децата го изкарват на паша. Тяхно задължение е да пасат и агнета, ярета и всички животни, които не са в селското стадо.

Овцевъдство. Предполага се, че със заселването хората имат повече овце. Това е техен основен поминък. Най-много овце в с. Бориславци имат Чанковци, Киряк Бойчев, дядо Йовчо, Георги Стоилов, Георги Аргатчев, бащата на Димитър Ников, Чолаковци, Милко Кашев.

Семействата с по-много овце са си пасели сами стадата, а тези, които имат по-малко се обединяват или се редуват да ги пасат на сара (поред) или наемат човек овчар. Кошарите (ягълите) за овцете са в най-долната част на Бърчинката. От овцете хората снабдяват семействата си с мляко, млечни и месни продукти. След кооперирането нещата се променят. В ТКЗС има овчари, които се грижат само за овцете. Най-дългогодишни овчари са: Димитър Йовчев, Ламбо Н. Арнаудов, Георги Анастасов Арнаудов, Георги Паскалев, Ангел Грицнеров, Христо Мандарлиев, Димитър Мандарлиев и Кирчо от с. Малки Воден. Това са хора честни, отговорни и трудолюбиви. Грижат се за овцете с любов и познание. Същите много пъти са били окръжни първенци. Получавали са много парични и предметни награди – часовници, сервизи, термуси и многократно екскурзии във и вън от страната.

Овчари са и Георги Грицнелов и сина му Ангел, Паскал Полихронов и сина му Митко, Иван Паничков, Иван Ангелов. Те пасат 3 стадата по 200 овце и ги гледат в каракачанските колиби денонощно.

Комсомолците Иван Д. Чолаков и Никола Т. Джамбазов поемат пътя на животновъда и доказват, че могат и го правят.

Тези овчари заедно с Атанас Кальопен от с. М. Воден гледат стадата на ТКЗС до 1997 г. и ги връщат на бившите кооператори. Днес през новия век пасането и доенето на овцете става по същия начин, както преди много години. Но почти всяко семейство гледа по 5 – 10 овце. Верни на традициите остават Иван Марчев с над 100 овце, Ангел Димитров Гюргакев – над 100 овце, Ангел (козаря) – 50 овце, Димитър Дичев, Георги Йовчев, зет на Иван Янев, Митко Марчев и други млади хора, занимаващи се с овцевъдство.

Сега в село Бориславци едър рогат добитък гледат Димитър Марчев – около 100 бр., Йорданка Иванова Ангелова – над 50 крави.

Козарство. Семейство, което няма крава гледа кози. Те не са взискателни към храната и се пасат през цялата година и с малко допълнителна храна през зимата се изхранват. Обикновено козите дават по 2 – 3 ярета и бързо се развъждат. Хората считат, че козата е доходно животно. В началото на лятото се извършва стригане на овцете и козите. При овцете остриганата вълна се нарича руно, при козите - козина, а при шилета и ярета - ярина. Преди стригане животните се къпят в реката. Кошарите освен ягъл се наричат и сая, а мястото за гледане на агнета се нарича котарка. Постоянните спътници на стадото са неговите пазачи - овчарските кучета.

Въпрос на престиж е да имаш на овцете си хубави чанове (звънци). На железните звънци се казва – чанове, а на пиринчените – тучове, а ламаринените са клопоти. Те се окачват на вратовете на овцете и козите. Звънците показват къде е стадото, а и удоволствие е да чуваш звучната им песен. Всеки стопанин слага звънец на овца или коза, която е водач.

Свиневъдство. Почти всяко семейство гледа прасета. Те се отглеждат затворени в кочина. По стара традиция хората отглеждат прасета на Коледа. Те достигат до 80 – 100 кг. Има стопани, които отглеждат свине-майки за задоволяване на нуждите на хората в село.

Птицевъдство. В с. Бориславци се отглеждат най-много кокошки и по-малко пуйки и патици. Люпенето на яйцата става от кокошки (квачки), но има вече и люпилни, специални машини. Купуват се и отгледани малки пилета. Кокошките вечер се затварят в кокошарници.

Бубарство. Много малко хора в с. Бориславци занимават с отглеждане на буби. Това са семействата на Гецата, Хамбарджиеви, Джамбазови, Георги Шивача, Сакареви, Димитър Янев и др.

Малко са черничевите градини в миналото, а днес те са унищожени. След построяване на язовира няма условия за бубарство, тъй като градините остават под водата.

Пчеларство. Има стопани, които отглеждат пчели за самозадоволяване. Пръв направи кошери и започва пчеларство Митьо Тодоров (стария учител). Той предава своя опит и познания на много хора. Известни пчелари са Димитър Льолев и сина му Атанас, пчеларството на които започва в Бориславци, преминава през Маджарово и сега продължава в с. Александрово.

На територията на Бориславци е и пчелина на Иван Хр. Толумбаджиев и сина му.

Други пчелари в с. Бориславци са: Атанас Георгиев Янчев - шивача, Христо Зафиров, Иван Калайджиев, Димитър Гюджженев, Атанас Барбов, Иван Христов, Карамфил Георгиев, Димчо Дим. Бахтичев, Теньо Калайджиев, Ангел Иванов Ангелов, Васил Делиев, Кирил Радев и др. Децата на Георги Янчев (шивача) - Елена, Снежана, Янчо и Колю, наследяват неговите умения за отглеждането на пчели.

Щастието на човека е чувството на задоволство от дейността му, с която принася полза на другите. Бориславчани имат това чувство, защото принасят полза на децата си и на обществото. Трудът им е творчески, резултатен и градивен. Независимо, че сега се живее бедно, те не са лишени от своя оптимизъм. Вярата им е пословично силна. За постигнатите успехи несъмнено допринасят моралните им качества – воля, инициативност и предприемчивост, решителност, самоувереност, упоритост и др. Тези качества притежават много млади бориславчани, които се реализират в селското стопанство, в занаятите, в интелектуалния труд, напоследък – и в бизнеса. Тези качества са имали и някои хора в миналото. По независещи причини, не всички млади хора могат да се реализират в живота, но те носят вярата в себе си, че ще успеят в бъдеще.

Домашни занаяти

Домашните занаяти са ръчно производство за задоволяване на семейните нужди. Хората в с. Бориславци сами си плетат кошници и кошове от върбови пръчки. Сами си правят вили, гребла, хурки за предене, прешлени, трикраки столчета, бастуни, геги, корита, сапун за пране, бои от листата и корите на различни растения и от черупките на лук - кромид.

Облеклото на семейството, постелки, завивки и др. са дело на домакините. Тъканите се изработват предимно от вълна и памук. Конопът и козината от козите също имат своето място – чулове и козяци.

Памукът се почиства от семето с маган – ръчно изработен. Омаганеният памук се разбива (дрънка) чрез лък – дълъг около 1.30 м, в краищата на който се опъва корда, изработена от сушени черва на животно. Постоянното дърпане на кордата с ликатка разбива памука, за да стане годен за предене. За по-качествени прежди памукът се преработва в даракчийници. Преденето става с вретено. Памукът се навива на лявата ръка, а с дясната се наприда на жичка, която се навива на вретеното. От него преждата се намотава на мотовилка – пръчка дълга около 60 – 70 см с чаталче на единия край, а на другия – къса кръстачка. Намотаното се брои на пасма, едно пасмо има 40 щенички, а всяка щенички 3 жички.

Преди употреба вълната се почиства от тръни и други клечки, залива се с вряла вода, за да се разтвори сярата, престоява няколко часа, след което се изпира на обилно течаща вода и се суши на слънце. След това се разчепква с ръце. Развлачването става на домашен дарак, докато се получи добро влакно за предене. Оформят се къделки, които се поставят на хурка – прът дълъг около 1 м, изострен на горния край. Хурката се замушва в пояса на жената, която с лявата ръка придърпва вълната, а с дясната се преде с вретеното.

Домашното тъкане на платове от памучна и вълнена прежда се прави на хоризонтален стан, при който предното кросно е по-високо от задното. Преди тъкане се прави сноване, вдяване и превързване. Дължината на основата се мери с лакти, а ширината с глави (една глава има 60 щенички, равно на 2 пасма. Преждата на основата се намотава на калами. На каламите преждата се навива чрез уред – рудан. Сваленатa прежда от аршините се нарича калавица. Мери се с пасма. Всяко пасмо има 40 жички. Преждата се снове на двора.

Сноване. Дължината се определя от две забити колчета, на които се обтяга преждата. До едното колче се забива трето, което служи за образуване на устата – отвора, през който ще минава совалката с вътъка. На другия край се забива още едно колче, на което се премятат пищелките.

Вдяване. След основаването следва вдяването. Основната прежда се навива на дървено кросно. Сядат две жени една срещу друга. Между тях е навитото кросно на две столчета, над него са нитите. Едната жена прекарва ръка през нитите и подава по два пръста под и над кръстачката на нитите. Другата жена подава две жички – едната минава отдолу, другата отгоре на кръстачката. След това по обратен път жичките се прекарват през гребена. Вдява се основата в нищелките и гребена.

Части на стана. Основата на стана са маните (краката). Кросната са предно и задно. Предното кросно е с процеп през средата, където се провира началото на изтъканото платно. Важна част е бърдилото с гребена – през него минава основата. Скрипалчетата държат подвижно нищелките, които са завързани отдолу за подложките. Сновалката разнася преждата през насукания масур в нея, като се движи в разтворената уста на основата, осигурена от подножките. Има два вида тъкане – лито и диметно. Диметното тъкане се прави с четири нита, а литото – с две .

Дървеният домашен стан в ръцете на бориславските жени дава невероятни възможности за изява в разнообразяване на модели и шарки в облеклото на семействата и обзавеждането на дома.

Занаятчийство. Услугите на занаятчиите се търсят при нужда и когато трябва изработката да бъде по-качествена: да се изкове палешника или мотика, да се боядиса прежда, да се ушие дреха, да се подкове вол, да се закърпят обуща, да се изплете фанела и т.н.

Зидарството заема важно място сред занаятите в с. Бориславци. Строителството на къщи, плевни, обори и други изисква наличието на голям брой зидари. Първите зидари в Бориславци са: Найден Барбов, Андрея Янев, Иван Льолев, Димитър Мандарлиев, Яни Барбов, Георги Павлов, Димитър Грицнелов, Тодор Льолев, Атанас Кашев, Минчо Сираков, Петър Грицнелов, Димитър Ат. Льолев, Никола Дим. Толумбаджиев, Теньо Калайджиев, Иван Христов, Павльо Костов, Георги, Иван и Тодор Найденови.

Подковачи (налбанти). Голяма е нуждата в миналото от занаятчии – подковачи (налбанти). Подковаването на коне, мулета, магарета се прави като стопанинът държи с въженце крака на животното, майсторът кове. Подковаването на едрия добитък – волове, биволици и др. се прави в легнало положение на животното. Интересно е да се наблюдава събарянето на вола или бивола за ковane, как мигновено пада. За това се изисква майсторлък и дълга практика. Налбанти в селото се били: Георги Илев Армутлиев, Георги Караиванов, Петър Стоилов, Профил Караиванов, Панайот (железаря), Георги Чакъров.

Железари – ковачи се наричат занаятчиите, които работят металните оръдия на труда за обработването на земята. Предмет на тяхната дейност са изработването на брадви, палешници, мотики, кирки, железните части на коли, каруци и други. Ковачницата е оборудвана с огнище, свързано с мех (гюрюк) за раздухване на въглищата, където се нажежава желязото, предназначено за ковane и закаляване. Пред огнището е голямата тежка наковалня. В работилницата има още корито с вода, големи и малки клещи, ножици, шило, голям чук, който обикновено е в ръцете на калфата и малък чук, с който работи майсторът.

Известен занаятчия в Бориславци е циганина Ибрям с две жени и деца. Къщата му е на мястото на магазина. Жена му продава изработените от него предмети. В ТКЗС железари са Георги Ив. Чолаков и Димитър Анг. Братанов, а днес Атанас Хр. Барбов и Димитър Зафиров.

Обущар в селото е Петър Бахтичев.

Бръснари. Бориславчани се бръснели или сами, или един на друг, а бръснарница има в с. Малки Воден с бръснар дядо Панайот.

Бъчвари. Дядо Караиван е първият бъчвар в селото. Сина му Профил, продължава занаята му. Освен него бъчвари в село са Георги Сираков и Атанас Паничков.

Плетачи. Появяват се плетачни машини, с които много по-бързо и много качествено се плетат фанели, пуловери, жилетки, чорапи, фусти и др. Плетачки в с. Бориславци са били: Карамфила Тодорова, Злата Джамбазова и Васила Хамбарджиева.

Калайджии. От много старо време селяните употребяват бакърени съдове. След войните започват да си служат с емайлирани и чугунени съдове. Наред с циганите калайджии, които преминават периодично през с. Бориславци, има и местен калайджия. Това е Георги Калайджиев.

Фурнаджии. Преди образуването на ТКЗС всяка къща си има домашна пещ (фурна) за печене на хляб за домакинството. По-късно ТКЗС построява фурна. Там се пече хляб за цялото село. По-известни фурнаджии са: Никола Христов Янев и Христо Ив. Сертев.

Бояджийство. Хармонията на цветовете в платовете на женската носия, в чергите, кърпите, торбите, престилките и други се дължи на майсторлъка на боядисването на преждите и платовете. Боите се приготвят от листата, корите, коренчетата и цветовете на растението. Боядисването се прави по един и същ начин. Сварява се в съд с вода боята, в присъствие на син камък, слага се преждата, затиска се и се вари докато поеме боята. Така се боядисват вълнените прежди. Памучните по-трудно поемат боята. В началото на XX век

се появяват готови бои и се продават в частни магазини. Кооперация “Обнова” започва редовно да снабдява населението с бои.

Шивачество. Първите шивачи (терзии) са мъже Петър Николов (Петърчето), Георги Янчев, Георги Танашов. След това по-съвременни шивачи са Станка Джамбазова, Мария Дим. Барбова (всички булчински рокли са тяхно дело) и Георги Тулумбаджиев.

Дараци. В селото дарак има семейството на Георги Грицнеров.

Банцизи. В миналото дъски се режат от хора бичкаджии (жаги). С тяхна помощ се правят предимно дъски за хамбари и за други нужди. Пръв бичкаджия е Георги Калайджиев. Много добри дърводелци в селото са Атанас Каракехайов, Профил Караиванов и Тодор Георгиев, които извършват услуги както на ТКЗС, така и на населението.

Царевични ронячки. Първи в с. Бориславци имат ортачка ронячка Георги Грицнеров и Янчо Сакарев. По-късно и други хора се снабдяват с такива ронячки, защото са необходимост в селската работа.

Веялки. Много бързо веялките се намножават, като се закупуват в съдружие от по 2-3 семейства и след това заедно се ползват. След образуването на ТКЗС веялките излизат от употреба. Сега отново се чувства нужда от тях.

Ракиджийници. Първата ракиджийница, която съществува в с. Бориславци е на Митьо Тодоров (стария учител). След него ракиджийница има Теньо Сираков. След като кооперацията взема казан на него работят Димитър Янев и дядо Тодор Керемедчиев. С тази дейност и до днес се занимава Кольо Ив. Каракехайов.

Петмезници. Петмез се получава от растението захарна тръстика. Технологията за получаване му е: ожънатата тръстика се почиства от листата, нарязва се на ситно със специален нож, монтиран на въртящо се колело, задвижвано с ръка. Получените ситни изрезки се слагат в казаните и се запарват на огън. Поставят се на преса, от която изтича течност. Вари се до получаването на петмез. В първата петмезница работи Бялгеоргьев Теньо (първо вкъщи и после я пренася до Голямата чешма). След него дядо Ильо.

Тахан. С това се занимава Христо Атанасов Зафиров, който натрупва богат опит в тахънджийството и го споделя по националната телевизия в рубриката “Бразди”. Неговият тахън е предпочитан и търсен от много клиенти във и извън Бориславци.

Днес в с. Бориславци съществуват авторемонтни сервизни работилници, най-известни, от които са тези на Вангел Чакъров, Тодор Хр. Николов и на шофьора на автобуса - Белев.

Скоро става известно чрез телевизията името на 11-годишния Живко от с. Бориславци, който извършва успешно ремонти на собствения автобус на баща си и на други автомобили, спечелвайки доверието на собствениците.

Патриархално семейство

В далечното минало, та чак до 30-те – 40-те години в с. Бориславци съществува старото патриархално семейство, където синовете, снахите, неомъжените дъщери и неженени синове и внуците живеят заедно в една къща. Ръководството на стопанската работа е в ръцете на най-възрастния от фамилията – дядото, който е собственик на имота. Той ръководи цялостната дейност на семейството. В къщи той е на почит, всички членове на семейството му стават на крака. На софрата сяда на лично място и благославя храната. Ако някой от членовете иска да си купи нещо, той се обръща към бабата, а тя казва на дядото, отговорът се връща по обратен ред. За по-значими задачи в ежедневната работа дядото провежда семейни съвещания – за покупна или продажба на движими или недвижими имоти, за годеж или сватба. Властта след дядото върви от големите към по-малките синове.

Бабата е глава на жените. Тя ръководи женските работи. Решава какво ще се преде и тъче, събира приходите от маслото и яйцата. Тя е уважавана от всички и е посредник между синовете и дядото. Ако бабата е починала, тя се замества от най-старата снаха.

Патриархални семейства в село Бориславци са: дядо Анастас Арнаудов, дядо Стою Паничков, дядо Атанас Боюков, дядо Ильо, дядо Шалапат и др.

Днес вече няма такива семейства. След женитбата младото семейство се отделя самостоятелно по бюджет и място – къща или апартамент. Работят обикновено в града и посещават родното си място. При възможност или след пенсиониране някои се връщат по родните места.

В семейството на Мария Атанасов Караиванова и Ставри Георгиев Караиванов се отгледаха и възпитаха пет деца. Майката Мария бе весела и с чувство за хумор жена. Бащата – прекрасен като човек и добър занаятчия – поправя часовници, колела, шевни машини и др. Трудолюбиви и отговорни са децата им: Васила, Йордана, Футини, Георги и Наско.

В семейството на Георги Ангелов и Мария Попова израснаха 7 деца, тяхна гордост: Кольо, Атанас, Станка, Иван, Добра, Митко и Тодорка.

Жилището е съчетано със стопански сгради, свързани със земеделието и скотовъдството. Те се обозначават с общото понятие “Дворът”. Централно място заема харманът, предназначен за вършитба, складиране на дърва, шума – листници, за хранене на овцете и козите на открито и др. Около хармана са наредени плевнята за грубия фураж и обора за едрия добитък. Вътре на една от стените са яслите за хранене на добитъка, който нощува върху дървен одър. В близост до обора е торището. На удобно място се намира дръвникът. Пред него е сечникът с брадвата. Всяка къща си има и кочина, скована от дъски, за отглеждане на прасе. До нея е курникът за кокошки, саята (кошарата) за овцете и козите. Дворовете винаги са заградени. Първите огради са с набити колове и челия.

В селото има къщи с каменна ограда и с дъсчени порти, покрити с покрив. Такава е оградата на дядо Атанас Боюков и учителя Митьо Тодоров.

Глава трета. ИСТОРИЯ

Възникване и наименование на селото

Ако проследим историческата хронология, стигаме до извода, че с. Ада чалъ е съществувало още през XVII (17 век), видно от "По следите на насилието", съставил Петър Петров – част II, по документи и материали за налагане на исляма – издателство "Наука и изкуство", София, 1988 г.

От списъка на християнски домакинства във вилаета Чирмен през XVII в. – Списък за събиране на поголовния данък (джизие) съставен на 23 януари 1628 г. вж. НБКМ, Ориент отд. Од 14/23. Превод от османотурски на Стр. Димитров в турски извори, т. VII, с. 327–329 – е казано, че село Иенидже, слято със с. Бориславци, Хасковски окръг, спадащо към Кочаш, имало 12 ханета, т.е. семейства. Считало се, че всяко хане (семейство) се състои от 5 души, което значи, че в онова време имало 60 души християни в селото, които плащали данък на турците.

В издание на Българската академия на науките – Институт по история, Институт за Балканистика, Народна библиотека "Кирил и Методий" – издава "Турски извори за българската история" – съставили и коментирали Стр. Димитров, М. Колицин, М. Михайлова – Мръвкарова, под редакцията на Стр. Димитров, Е. Грозданова, Ст. Андреев – София, 1986 г., издателство на БАН, се казва с. Енидже Еникьой), преименувано на Колушево през 1934 г., слято със с. Бориславци, Хасковски окръг.

До 1912 г. селото е било в турска територия, населено само с турци, които работели земите на известния Изет Бей. Той е владеел земите в този алчак и цялата власт е била в неговите ръце.

През войната 1912 г. селото е било опожарено и останало пусто без население и през 1913 г. е било заселено с първите българи бежанци, избягали от Мала Азия. Заедно с тях се преселват и тракийци, които по-късно се връщат обратно пак в Тракия и през 1920 г. отново се завръщат.

Без да сме категорични, можем да считаме, че с. Бориславци е над 300 години.

За произхода на името на с. Бориславци има различни предания. Най-правдоподобна е легендата, според която един войник на име Борис Славов – разузнавач, е бил пратен да разузнае турския пост някъде в землището на с. Малки Воден (Сюлбюкен) през 1913 г. Акцията претърпяла неуспех и той бил заловен и изпратен при бея. Беят го посрещнал и го разпитал какво търси, с каква цел е дошъл. Борис Славов не скрил нищо и се е държал гордо през целия разпит. Беят се възхитил от държанието му и го пуснал на свобода, но по пътя си той среща турци, които го пребили с камъни. Легендата говори, че конят на Борис Славов е бил при турците, но веднъж в бой с българите, чувайки българска команда, конят се прехвърля на българска страна.

Възхитени от подвига на Борис Славов населението преименува селото си от Ада чалъ на Бориславци, увековечавайки неговия героичен подвиг.

След Балканската война 1912-1913 г. в Западна Тракия, наричана още Беломорска Тракия, която остава в границите на България, е настанена част от малоазийските българи, принудени да напуснат Северозападен Анадол. Те сазаселени главно в Гюмюрджински район в околните села на околните Гюмюрджински, Дедеагачки и Софлуйски райони, а другата част в Ивайловградска и Свиленградска околия.

В Свиленградска околия били настанени 176 семейства с 564 души. В селата Малки Воден, Ново село, Бориславци - 143 семейства с 428 души от селата Тьойбелен, Коджа бунар, Ташкисе, Суют, Юрен и Чаталтепе.

От 20 март до 11 юни 1914 г. с параходи от Мала Азия до Дедеагач били превозени 6255 малоазийски българи.

През 1914 г. в с. Бориславци, тогава Ада чалъ, се заселват следните семейства от Мала Азия и Беломорска Тракия:

1. Атанас Димитров Пишкинев от Суют, съпруга Султана Ат. Пишкинева – Коджа бунар
2. Атанас Иванов Ангелов от Суют - Мария Атанасова Иванова – Суют
3. Анастас Димитров Пишкинев - Суют и Мария Анаст. Димитрова – Суют
4. Атанас Тодоров Льолев - Тьойбелен и Елена Ат. Льолева – Суют
5. Атанас Иванов Мандарлиев - Тьойбелен и Султана Ат. Мандарлиева – Тьойбелен
6. Атанас Георгиев Караиванов - Колушево, Свиленградско
7. Ангел Георгиев Чаплаков - Горно фоце и Чана Анг. Чаплакова - Голям Дервент
8. Ангел Георгиев Вълев - Голям Дервент и Стана Ан. Вълева - Голям Дервент
9. Ангел Димитров Братанов - Голям Дервент и Фотини Ан. Братанова – Суют
10. Ангел Димитров Попов - Хисарли и Станка Д. Попова – Тахтаджик
11. Васил Николов Бойчев - Коджа бунар и Мария Николова Бойчева
12. Васил Тодоров Льолев - Тьойбелен и Рада Вас. Льолева – Тьойбелен
13. Васил Георгиев Недев - Янурен и Керана Янева Недева - Доган Хисар
14. Георги Христов Арнаудов - Тьойбелен и Стана Г. Арнаудова – Тьойбелен
15. Георги Атанасов Ангелов - Суют и Мария Г. Ангелова – Суют
16. Георги Димитров Сертев - Коджа бунар и Калина Г. Сертева – Тьойбелен
17. Георги Ангелов Бойнуков - Балъкьой и Анастасия Г. Бойнукова – Балъкьой
18. Георги Илев Армутлиев - Доган Хисар и Тодора Г. Армутлиева – Пишмен
19. Георги Димов Стойнов - Коджа бунар и Султана Г. Стойнова – Суют
20. Георги Иванов Чолаков - Суют и Тодора Г. Чолакова – Суют
21. Георги Димов Маданджиев - Пишмен и Стана Г. Маданджиева – Кутруджа
22. Георги Куртев Недев - Кутире и Тодора Г. Куртева
23. Георги Тенев Калайджиев — Суют и Кана Тенева Калайджиева – Суют
24. Георги Димитров Пишкинев - Суют и Евдокия Г. Пишкинева – Тьойбелен
25. Георги Николов Трендафилов – Серес /Макед./ и Руса Г. Трендафилова - Тьойбелен
26. Георги Стоилов Грицнелов - Кутруджа - и Стана Г. Грицнелова - Голям Дервент
27. Георги Иванов Ангелов - Суют и Рада Г. Ангелова – Аладжа баир
28. Георги Христов Имуртаджиев - Коджа бунар и Василка Г. Имуртаджиева - К. Бунар
29. Георги Ангелов Минчев - Суют и Мария Г. Ангелова - Балъкьой, Западна Тракия
30. Георги Иванов Караиванов - Суют и Васила Г. Караиванова – Суют
31. Георги Анастасов Арнаудов - Макри и Тодора Стоева Арнаудова - Голям Дервент
32. Груда Петкова Николова – Пишмен
33. Димитър Георгиев Барбов - Ташкисе и Йордана Д. Барбова – Мандър
34. Димитър Георгиев Узунов - Суют в Стана Д. Узунова – Суют
35. Димитър Георгиев Чолаков - Суют - и Мария Д. Чолакова - Караклисе, З. Тракия
36. Димитър Георгиев Деденков - Тафтаджик и Стоя Д. Деденкова - Доган Хисар
37. Димитър Атанасов Ангелов - Суют и Мария Д. Ангелова – Суют
38. Димитър Тодоров Тулумбаджиев - Суют и Мария Д. Тулумбаджиева – Суют
39. Димитър Георгиев Арабаджиев - Тьойбелен и Йордана Д. Арабаджиева – Попово
40. Димитър Атанасов Калфов - Тьойбелен и Руса Д. Калфова – Суют
41. Димитър Янев Гюджженов - Тьойбелен и Султана Д. Гюджженова – Тьойбелен
42. Димитър Христов Колев - Тьойбелен и Магдалена Д. Колева – Суют
43. Димитър Тодоров Колев - Тьойбелен - Екатерина Д. Колева - Макри, З. Тракия
44. Димитър Иванов Мандарлиев - Тьойбелен и Калина Д. Мандарлиева – Тьойбелен
45. Димитър Георгиев Вълков - Суют и Ишмена Д. Вълкова – Ташкисе

46. Димитър Николов Чакъров – Коджа бунар и Калина Д. Чакърова – Коджа бунар
47. Димо Тодоров Бахтичев - Караклисе и Мата Д. Бахтичева - Голям Дервент
48. Димо Куртев Недев - Койнаре и Керана Петкова Недева - Доган Хисар
49. Димо Георгиев Маданджиев - Пишмен и Злата Д. Маданджиева – Пишмен
50. Делчо Георгиев Стоянов - Кавак махале и Кера Делчева Стоянова – Коджа бунар
51. Елена Георгиева Тодорова - Суют – вдовица
52. Елена Атанасова Калфова - Тьойбелен – вдовица
53. Захари Димитров Костов – Коджа бунар - Митра З. Костова - Аладжа баир
54. Иван Ангелов Павлов - Суют и Стана Бойчева Павлова – Хасаркьой, З. Тракия
55. Иван Янев Митев - Суют и Стана Ив. Митева - З. Тракия
56. Иван Георгиев Чолаков - Суют и Рада Ив. Чолакова – Коджа бунар
57. Иван Георгиев Стойнов – Коджа бунар и Мария Ив. Стойнова – Суют
58. Иван Димов Дучев - Пишмен и Петра Ив. Димова – Пишмен
59. Иван Георгиев Вълков - Голям Дервент - Стана Ив. Вълкова - Г. Дервент
60. Иван Янчев Сакарев - Голям Дервент - Елена Ив. Сакарева – Костово
61. Иван Атанасов Имуртаджиев - Суют и Васила Ив. Имуртаджиева – Суют
62. Иван Тодоров Льолев - Тьойбелен и Рада Ив. Льолева – Тьойбелен
63. Иван Христов Колев - Тьойбелен - Мария Ив. Колева – Тьойбелен
64. Иван Стоев Паничков - Голям Дервент и Муда Ст. Паничкова - Г. Дервент
65. Иван Стратиев Иванов - Ташкисе и Кица Иванова – Колушево
66. Иван Димитров Мандарлиев - Тьойбелен и Рада Ив. Мандарлиева – Ефренкьой
67. Иван Димитров Сертев – Коджа бунар и Васила И. Сертева - Суют
68. Иван Димитров Вълков - Суют и Екатерина Вълкова - Суют
69. Иван Тенев Калайджиев - Суют и Кръстина Ат. Калайджиева - Тьойбелен
70. Иван Георгиев Каракехайов - Коджа бунар и Мара Каракехайова – Хисарлий
71. Иван Николов Янаков - Суют и Стана Янакова - Караклисе, З. Тракия
72. Йордан Димитров Митев - Суют и Мария Митева, Суют
73. Йордан Георгиев Каракехайов – Коджа бунар и Мария Каракехайова – Тьойбелен
74. Йордан Атанасов Ангелов - Суют в Тодора Ангелова - Г. Дервент, Софлуйско
75. Илю Стамов Армутлиев - Доган Хисар - Калина Армутлиева – Доган Хисар
76. Илчо Димитров Генов - Ново село, Мала Азия - Митра Генова – Тахтаджик
77. Йовчо Бойчев Георгиев - Хасаркьой - Руса Георгиева - Хасаркьой, З. Тракия
78. Костадин Георгиев Зафиров - Суют и Елена Зафирова – Суют
79. Киркя Николова Бойчева – Суют, М. Азия - вдовица
80. Коста Тодоров Тулумбаджиев - Суют и Тяна Тулумбаджиева - Суют
81. Киряк Бойчев Георгиев - Хисаркьой - Мария Георгиева - Долен Хисар
82. Коста Петров Русинов - Койнаре - Севка Русинова - Черешак
83. Михал Янков Иванов - Ташкисе и Минка Иванова – Ветрен
84. Михал Анастасов Арнаудов - Тьойбелен - Рада Арнаудова – Тьойбелен
85. Милко Митрев Кашев - Голям Дервент – Яна Кашева - Голям Дервент
86. Мавер Георгиев Мамирев - Хисарлий - Тодора Мамирева - Домуз дере
87. Никола Атанасов Ангелов - Суют - Елена Ангелова – Суют
88. Никола Георгиев Каракехайов - Тьойбелен и Мария Каракехайова – Коджа бунар
89. Никола Димитров Ангелов - Суют - Руса Ангелова - Коджа бунар
90. Никола Димитров Митков - Коджа бунар - Мария Миткова - Коджа бунар
91. Никола Янев Гюдженов - Тьойбелен - Парашкева Гюдженова – Тьойбелен
92. Никола Христов Арнаудов - Тьойбелен - Султана Арнаудова – Тьойбелен
93. Никола Василев Хамбарджиев – Кубаш - Екатерина Хамбарджиева – Тьойбелен
94. Никола Янакиев Георгиев - Суют и Мария Георгиева – Суют
95. Никола Атанасов Баладанов - Ташкисе – Деспина Балабанова – Тьойбелен

96. Никола Иванов Ангелов - Суют - Вангеля Ангелова – Суют
97. Никола Тодоров Тулумбаджиев - Суют и Злата Тулумбаджиева – Юрен
98. Найдю Иванов Тодоров - Тьойбелен и София Тодорова - Тьойбелен
99. Нико Янчев Текеджиев - Балъкьой и Митра Текеджиева – Балъкьой
100. Найдю Георгиев Барбов - Ташкисе и Елена Барбова – Суют
101. Недялко Иванов Беделев - Доган Хисар - Елена Беделева – Суют
102. Петър Русинов Милушев - Пишмен - Елка Милушева – Пишмен
103. Петко Тодоров Шалапатов - Доган Хисар - Руса Шалапатова - Домуз дере
104. Петко Атанасов Зонгов – Чукурте, Марийка Зонгова – Брусевци
105. Панайот Димитров Мандарлиев - Тьойбелен - Кера Мандарлиева - Коджа бунар
106. Паскал Николов Аврамов - Коджа бунар - Мария Аврамова - Тьойбелен
107. Павел Атанасов Сираков - Суют - Злата Сиракова - Аладжа баир - М. Азия
108. Павел Христов Павлов - Суют и Рада П. Павлова - Доган Хисар
109. Ставри Георгиев Караиванов – Суют - Мария Ат. Караиванова – Тьойбелен
110. Стоил Василев Деливасилев - Тьойбелен и Елена Деливасилева - Голям Дервент
111. Стоил Атанасов Боюков - Голям Дервент - София Боюкова – Бориславци
112. Стефан Димитров Сертев - Коджа бунар - София Сертева – Суют
113. Стоян Георгиев Аврамов - Ташкисе - Дойна Аврамова – Ташкисе
114. Стоян Маврев Мамирев – Хисарлий - Тодора Мамирева – Дервент
115. Стоян Пеев Илиев - Балъкьой - Стана Ст. Илиева – Балъкьой
116. Стоян Николов Дребничков - Мерхамли - Руса Дребничкова - Малки Воден
117. Теню Георгиев Зафиров - Коджа бунар - Вангеля Зафирова – Ташкисе
118. Тодор Николаев Чакъров - Коджа бунар - Рада Чакърова – Тьойбелен
119. Тодор Тенев Стоянов - Нова село - Рада Стоянова - Коджа бунар
120. Тодор Иванов Ангелов - Суют - Султана Ангелова – Тьойбелен
121. Тодор Николов Русев - Суют - Деспина Русева – Суют
122. Теохар Василев Хамбарджиев - Кубаш - Добра Хамбарджиева – Суют
123. Тодор Христов Чобанов - Салтъкьой - Елена Чобанова – Свирачи
124. Теню Атанасов Сираков - Суют - Кера Сиракова – Суют
125. Тяна Христова Иванова - Суют – вдовица
126. Христо Тодоров Тулумбаджиев - Суют - М. Азия - Руса Тулумбаджиева – Сеноклас
127. Христо Янев Гюджанов - Тьойбелен - Злата Гюджанова – Тьойбелен
128. Христо Георгиев Барбов – Ташкисе - Гина Барбова - Криво поле
129. Христо Петров Келешев – Крушево - Тракия - Мария Келешева – Суют
130. Христо Димов Узунов - Суют - Елена Узунова – Тьойбелен
131. Христо Христов Чанков - Янурен - Стана Чанкова – Дервент
132. Щилю Янков Щилев - Ташкисе – вдовец
133. Янчо Янев Сакарев - Голям Дервент - Чана Янчева Сакарева - Голям Дервент
134. Яни Димитров Ангелов - Суют - Ставрула Ангелова - 3. Тракия
135. Яни Иванов Делиниколов - Ташкисе - Злата Делиниколова – Тьойбелен
136. Атанас Георгиев Барбов – Ташкисе и Елена Христова Барбова - Тьойбелен

Това са семейства, заселили се в с. Бориславци през 1914 г. - бежанци от Мала Азия, Турция и Западна Тракия - Гърция.

От споменатите 135 семейства 96 са от Мала Азия и 39 от Тракия.

Най-много – 41 са семействата от с. Суют (малазианци го произнасят Сююте).

Двадесет й две са семействата от Тьойбелен.

Турско робство

Неописуеми са страданията, на които българският народ е подложен през петвековното турско робство. Убийствата, отвличанията, гаврата с имота и честта на българското население е нещо обикновено в Османската империя. Над християнското българско население се извършва физически и духовен геноцид. Системна и ежедневна практика става официалната турска асимилаторска политика. Хиляди хора, прокудени от родните си места, търсят нови земи, за да се спасят от турските жестокости. И тези нови земи са в Мала Азия.

Вероятно българинът е много устойчив. Не бихме могли по друг начин да си обясним как след толкова трагедии се е съхранил. Това е борбеност, устойчивост, сила.

Пет века робство - хиляди убити, изчезнали и потурчени. Хиляди деца взети за еничари, ликвидирани са изцяло много селища. Тези жестокости прогонват много българи от родните им места в България, за да потърсят убежище в Мала Азия. Това е трагедията им.

Според Иван Доросиев, автор на "Българските колонии в Мала Азия", три са причините за преселването на българите в Мала Азия. Едни, изпратени насила, за да се разреди българското население, други се изселват, за да се спасят от жестокостите на еничари и кърджалии, а трети, за да намерят по-добър поминък. Противоречиви са сведенията за числеността на тези българи. До 1914 г. в Мала Азия са оцелели 26 чисто български села около Бандърма, Бурса, Михалич, Буашиир и др. Не са малко българите живеели в градовете и в смесени села.

Прокудени преди много години на юг от турските жестокости, те се връщат отново гонени оттам в освободената, но разкъсана България от Берлинския договор. След Балканката и Междусъюзническата война българското население в Мала Азия и Тракия отново изживява ужасна драма.

Притокът на българи от Тракия, Македония, Банат и Мала Азия, започва след Освободителната война. Първите българи бежанци от Мала Азия и Тракия пристигат непосредствено след Освобождението и се заселват в свищовските села. Второто масово преселване на българи е свързано с последиците от Балканската и Междусъюзническата война.

На мирното съществуване в Мала Азия на българи, гърци, арменци и турци е сложен край след войните 1912-1913 г. Турските власти реквизират голяма част от добитъка и храните на населението. Черкезите, настанени тук след Руско-турската война 1877-1878 г., нападат и ограбват християнските села, необезпокоявани от турската власт. Бежанците турци пристигащи от България, също са настанени в съседство в българските села и също започват грабежи и нападения над тях.

Съдбата на българите е незавидна както по време на войните, така и по-късно. Често се налагало българите да се укриват в близките гори, оставяйки целия си имот на набезите на черкези и маджари. Турските власти, не само че не защитавали мирното население, но се стремели положението да стане още по-нетърпимо и българите сами да пожелаят да се изселят.

Несигурният живот, невъзможността да се справят с издевателствата над техния дом, имот и съществуване, принуждават българите отново да предприемат стъпки за преселване в България. В края на 1912 г. българка делегация пристига в София и иска да се помогне на българските села да се изселят в България. В същото време в българското консулство в Цариград друга шестчленна делегация заявява, че са готови за изселване 100 къщи от село Тьойбелен, 65 къщи от Аладжа баир, 100 къщи от Мандър, 200 къщи от Коджа бунар и 60 от Ташкисе.

Изселването на малоазийските българи е свързано с много грабежи, издевателства, насилия и глоби, такси и осуетяване на всеки опит да се продаде имот.

Турските власти се стремели българите да напуснат преди жътва. Неволите на българите не свършват с пристигането им на пристанище Дедеагач. Заселването им ставало хаотично. Дълго време трябвало да чакат настанени в училища или други сгради. В новоосвободените земи българите се заселват в Ивайловградско, Свиленградско, край морето и другаде. По този тежък път преминават нашите деди, за да се заселят в красивото Бориславци. Тук има бежанци от Коджа бунар, Тьойбелен, Ташкисе, Суют Гьобел, Дервент, Балъкьой, Домус дере, Лъджекьой, Доган хисар и др.

Положението на бежанците, дошли от Мала Азия и Тракия е незавидно и след настаняването им. Въпреки, че държавата им отпуска заеми и въпреки помощите на благотворителните организации, след Първата световна война много семейства от малоазийските българи и Тракия търсят сигурност във вътрешността на страната. Преселват се в Свищовско и Варненско, но отново се завръщат в Ивайловградския край.

Според Лука Ив. Доросиев най-много малоазийци се установяват в девет села на Ивайловградско - около 473 семейства с 2202 души. До наши дни от исторически източници на науката са известни общо 23 български села съществуващи в пределите на Мала Азия до началото на 20 век. Това достояние на българската наука се дължи на проучванията на наши учени като проф. Л. Милетич, В. Кънчов, Лука Ив. Доросиев, Христо Вакарелски.

Най-голямо и най-старо е село Коджа бунар, което съществува в Анадола в продължение на 250 - 300 години. В. Кънчов съобщава, че селото е имало 350 къщи, но има други информатори, които казват, че са от 500 до 700 къщи.

По силата на естествения прираст от него се отделят още нови 10 – 15 села. Всички малки български села около Коджа бунар, с изключение на Мандър и Гьобел са произлезли от естественото нарастване и деление на с. Коджа бунар.

Първите основатели на Коджа бунар са българи въглищари от селата Ибриюрен, Деведере, Хухла и Покрован, Ивайловградско (Ортакьойско).

Легендата за заселването на Коджа бунар е следната. Жителите на гореизброените села не намират покой от турските притеснения. Земята била малка и неплодородна. Затова като допълнителен поминък се развива въглищарството – добиване на дървени въглища чрез овъгляване на дърва по определени способи.

Въглищарите от тези села стават известни в Турската империя. В Одрин и Цариград тяхната продукция става търсена. Група въглищари от Ортакьойско били поканени от един предприемач на име Хаджи Якуб да се заселят в Мала Азия и там да развиват своя занаят като казва "Я търсям кюмюрджие, ку искате за моя сметка ялате, обидайте, ку ви са хареса, тогаз ши доате с жените и дяцата.".

Най-напред Хаджи Якуб ги заселва в Марианската ова, езерото Маниас, село Киллик, едно от владенията на бея. След година въглищарите тръгват да търсят място за село, защото там плодородната почва изисква нов начин на обработка, неизвестен на ортакьойци. Чули за известната местност Коджа бунар и големия извор в нея, прочут с обилната си вода, се насочват натам. Като наближават тази местност, се изкачват на едни скали, които по-късно нарекли Чучките, за да разгледат отвисоко местността. Виждат няколко вековни чинара. От дънера на един от тях извира голям извор. Мястото е гъсто обрасло с дървета и храсти, оплетено с диви лози. С нож изсичат и си проправят път до извора Голямата ода. Срещу него има изградена малка църквичка параклис, обрасла с диви дюли, със запазени вътре непокътнати, но угнили от времето икони. Село наоколо няма.

Селяните харесват това място и искат от бея помощ за заселването им тук. Той одобрява избора и им дава правото да владеят тази местност и да обработват земята, като плащат данъци за това. Почвата прилича на тяхната в Ибрийорен и Деве дере - червеница и те знаят как да я обработват.

Най-напред Коджа бунар наброява само 7 къщи. За повече от 250 години до изселването от Мала Азия то нараства от 500-700 къщи, като от него поемат началото си

българските села: Суют, Кобаш, Тьойбелен, Ташкисе, Йорен, Киллик, Ново село, Читака, Аладжак бунар, Аладжа баир.

Името на село Коджа бунар произлиза от големия извор, който селяните наричат Голямата ода, или само Одата. То е една рядка природна забележителност и не случайно и до днес представата за този извор е най-живия спомен от малоазийското минало на тези хора.

Водата извира от скала изпод корените на вековен чинар, който може да бъде обгърнат с мъка дори от 10 души едновременно. Чучурът му е широк 50 см в диаметър, вграден в дебела каменна стена с височина 3 - 4 м. Над тази стена се издига друг вековен чинар, чийто ствол е корубест и там селяните поставят колите си на сушина. Зимно време служи като сая за добитък, лятно време пладнят овце. Водата от чучура се събира в изграден басейн, с размери на харман, чието дъно е настлано със ситни бели камъчета. На срещуположния край на басейна има отвор, през който водата се изтича надолу и се влива в друга по-голяма река. Басейнът е изграден от каменни зидове, затегнат с железни скоби.

Водата е чиста и сладка за пиене. От извора до вливането на водата в реката са изградени 12 воденици и няколко дъскорезници.

Водата за пиене се загребва с бакъри, "кълбукне бакъра и замине". Не се позволява наливането на вода от чучура. На ствола на вековния чинар над извора стои една дървена икона "Кулизма" на Света Богородица и "кандил", запалван на празници.

На храмовия празник в Коджа бунар - Успение Богородично - близо до извора, на специално място, се коли курбан - крава. На Кръстовден, Димитровден, Архангеловден, Петровден и Илинден също около извора се колят овце и курбана се раздава по къщите. На Водици и Йордановден се изнасят иконите от църквата, носят ги около извора и свещеникът извършва водосвет. Той хвърля кръста в басейна и този, който го изважда пръв получава дар от църквата. На този ден се извършва ритуално къпане на младите зетьове, които потапят в извора за здраве и сила. Може да се спасят само ако донесат вино за черпене. На Ивановден също къпят именниците и те могат да се откупят само с вино. Общата трапеза около Гергьовден става около извора, под сенките на големите чинари. Всеки носи печено агне и колаци и свещеникът ги опява.

Нарастването на населението на Коджа бунар по естествен път или чрез приижданe на нови заселници, води до разширяване на обработваемите площи и до отдалечаване на нивите от селото. Това е причина за заселване на коджабунарци на нови места, чрез основаване на нови селища. Така възниква ново село Еникьой. На час и половина път от Коджа бунар се намира село Читака, състоящо се от 100-200 къщи, построени от Коджабунарци. Село Киллик, съседно на Коджа бунар, е владение на турски бей, който след смъртта си поделя чифлика на двамата си сина. Единият от тях продава своя дял на българи от Коджа бунар, а турците постепенно се изселват. Киллик остава българско село. Чрез покупка на земи в турското село Йорене също се заселват коджабунарци. По този начин е заселено и село Кубаш. Село Суют също е българско с преселници от Коджа бунар. Българско е и Аладжа бунар.

Село Мандър е второ по големина българско село с над 200 къщи. Негови жители са преселници от Чирпанско, Ямболско, Старозагорско и Софийско. Мандър е заселено около Мюрютлерската река в Минианската ова. Реката е с бистра вода, ниски гори, където преди хората са живеели маймуни.

Наблизо има голям турски чифлик, в който работят много българи като аргати, земеделци и коняри. Селото е разположено на голяма площ. Къщите имат големи дворове до 5 декара. В центъра е църквата и хорището, също и селския хамбар, където се събира десятъка "данъка". Развива се търговията, селото икономически се издига и се оформя втори селски център - дюкяните, занаятчийски работилници, второ хорище.

Къщите отначало са от типа на колиби, а по-късно се строят здрави кирпичени къщи. Най-новите са на два етажа, с хубава дограма. Нивите се заграждат с ограда и затова сюриите пасат свободно по ливадите и горите. По-богатите имат над 100 декара обработваема земя, над 250 глави овце, десетина биволи, 2-3 чифта волове, стадо коне. Наемат аргати от малоимотните селяни.

По време на национално-освободителните борби на българите преди Освобождението много бунтовници намират сигурно убежище в Мала Азия около селото Маниас - привлекателен район, плодороден, с изобилие на домашни животни и пасища. Прииждащите българи намират работа като овчари, но преди това, трябва да се запишат при един поп, който има задача да следи колко българи са дошли в Мала Азия, за да се укриват от турските власти. Техният брой достига 800 души.

Селата Тьойбелен и Ташкисе се намират близо и се обслужват от една църква, намираща се в Тьойбелен, по-голямото село, което наброява 250 къщи. Според преданието село **Тьойбелен** е образувано от преселници, от различни места на България. Едни от основателите му са заселници от Ортакьойските села, Деве дере и Ибриюрен. По-късно идват хора от Чирпанско и Старозагорско. Село Тьойбелен възниква в съседство в турски чифлици, където мъжете се наемат за овчари. Селото най-напред е от 5-6 къщи в пусто планинско място, обрасло с гъсти гори и храсти. Чрез покупка на земя от турските чифликчии и чрез изсичане на гори, тези хора се превръщат в земеделци със собствена земя. Тьойбелен е старо село, основано успоредно с Коджа бунар и Мандър.

Ташкисе е производно на Тьойбелен, също планинско селце с 4 махали. Тези две села са заобиколени от турски села и живеят в непрекъснат страх от нападения и грабежи. Затова по време на големите християнски празници като Коледа, Великден, Гергьовден, Богородица, Димитровден по улиците има специални пазачи "караули". Основен поминък на селото е земеделие и скотовъдство, но се запазва и въглищарството (кюмюрджийството).

След Хориета турските власти започват да събират войска и от българските села в Мала Азия. Това и насилието, което те упражняват спрямо съпротивата на българите, налага незабавно изселване на малоазийските българи и заселването им в освободените след Балканската война турски села в различни краища на България.

През 1914 г. жителите на селата Тьойбелен и Ташкисе, натоварени на кораб на пристанището Бандърма, пристигат на пристанището Дедеагач, откъдето поемат за различни краища на България. Още с приближаването на пристанището в Дедеагач всички мъже, жени, деца с радост се разделят с атрибутите на облеклото, приобщаващи ги към Ориента. Мъжете и момчетата захвърлят турските фесове, които носят на главите си, жените събличат гръцките гащи, които прикриват българските им носии.

След пристигането си в България тьойбеленци се заселват в следните села: Демиджилер (Железари) и Кенли (Ленско) - Ортакьойско, в Малки Воден, Бориславци и Ефрем - Хасковско и Крън - Старозагорско.

Село **Аладжа баир**, наброяващо 50-60 къщи, е второто село създадено в резултат на нарастването на село Тьойбелен. Неговите жители също имат роднински връзки с придошлите от Ортакьойско кюмюрджии. Поминъкът е предимно животновъдство и добитъкът се отглежда свободно по горите, защото нивите са заградени с плет.

Между трите села Тьойбелен, Ташкисе и Аладжа баир има роднински и стопански отношения. Съседно на тези села е село **Гьобел**, но контактите с него били малко, поради различия в носиите, говора и обичаите.

Бълъкьой - оттук са корените на рода на Иван Бойнуков по майчина линия. Характерно за това село е, че в него е запазена българската църква в автентичен вид от времето преди изселването на тракийци. Като забележителна атракция тук са запазени само 4 от осемте вятърни мелници, които са на най-високото място в селото и се виждат от централния път Дедеагач - Фере. Тъжни са преживяванията на Иван Бойнуков, свързани със

село Бълъкьой и мелниците, тъй като една от осемте е била собственост на дядо му, в която намира и смъртта си - съсечен от турците.

Село **Лъджикьой** е едно от големите села в Дедеагачкия регион. В него и до днес се намират минералните извори, в които са получавали облекчение на болките си много селяни от околните села. Димитър Шалапатов неведнъж е посещавал селото, което е свързано с трагичната смърт на съпругата на прадядо му. От село Домус дере дядо Бойчо води съпругата си на бани в село Лъджикой. Гората свършва, те завързват коня в нея и потеглят пеш за баните. Идващите насреща турци залавят съпругата на дядо Бойчо. Той успява да избяга. Скрит в гората вижда, че турците хващат жена му, товарят я с чували с дини и я карат да ги изнася до най-високото място на селото. С огромна болка дядо Бойчо наблюдава това. На другата сутрин отива до мястото, където е горяла колибата, разравя пепелта и открива останки от жена си - част от ръката й и ръкав с везмо. Разбира всичко за случилото се.

Родът на Димитър Шалапатов, който е член на Централното ръководство на Съюза на тракийските дружества в България и регионален председател в град Хасково е от селата Доган хисар и Домус дере. **Домус дере** е заличено от лицето на земята. За него напомня само малката черква, която е вкопана в земята и е жива до ден днешен. Тук той е запалил свещ за всички домусдерци, които лежат в тази земя.

Село **Доган хисар** е селото, което е дало на Тракия, България и на света легендарния **Петко Кирков Каракирков - Капитан Петко Войвода.** Той е един български национален герой, на който са посветени най-много паметници, паметни плочи и балерефи в България и чужбина - 30 на брой. На 2 декември 2004 г. в град Рим на Гарибалдийския хълм е открит мраморен бюст-паметник на Войводата. В родното му село Доган хисар, днешното Есими в Гърция, също е построен мраморен паметник в двора на родолюбивия Маки, който е построил и хотел в съседство с черквата "Света Богородица" в селото. Капитан Петко Войвода е срико на Мария Каракиркова - Кирячка - съпруга на Киряк Бойчев от село Бориславци. Мария Кирякова е на 93 години и живее в гр. Хасково. За нея се грижат дъщеря й Петра Кирякова и снаха й Атанаска Кирякова.

В Село Доган хисар днес са останали живи паметници на българщината - Горчивата чешма, черквата и стари порутени къщи. За селата и паметниците на бежанците тракийци в Беломорска Тракия се позовавам на книгата "Отключена обич" на Пенка Чакалова Генева, която е правнучка на Митрю Каракирков – брат на Петко Каракирков – Капитан Петко Войвода и на нейните допълнения по отношение на преживяванията й при посещението на отделните села.

Определено място в живота на бориславчани в онова далечно време заема Руси Славов. Роден е в град Нова Загора. Той свързва името и четническата си дейност с национално-освободителните борби на българското население в Беломорска Тракия. Заедно с четата на Димитър Маджаров освобождават кервана от седем километрова върволица на 23000-дно българско бежанско множество, охранявано от турски башибозук и водено от Дедеагач към Фере, за да бъде издавено в Бяло море или преведено за потурчване. Руси Славов, заедно с четата си, се настанява в село Ефрем през 1913-14 г. Оттук той наблюдава честите нощни издевателства на турците над българите в село Бориславци и става техен защитник.

Това са селищата, от които са дошли нашите прадеди и са живеели там преди Освобождението.

Черквата “Св. Димитрий Мъченик” – с. Бориславци

През 1922 г. в село Сюлбюкен е построен параклис, който се ползва и от населението на Ада чалъ.

През 1935 г. майстор Яни Георгиев, от село Ефрем, построява храм посветен на Свети мъченик Димитрий в с. Бориславци. По форма е корабообразен с размери 12 на 9 метра. Камбаната е окачена на два тухлени стълба пред храма на западния вход.

Селото е обслужвано от енорийски свещеници на село Малки Воден. Пръв свещеник е Георги Станчев Стоилов от 1923 до 1952 г. Същият е родом от село Соколово, Старозагорско. След него идва свещеник Петър Хр. Атанасов, родом от с. Георги Добрево.

Първата Света Литургия в храма е отслужена на 26 октомври 1954 г., когато се полага Свети Антиминс от протойерей Неделчо Жеков - архиерейски наместник в Свиленград, в съдружие с други свещеници.

Всички икони и иконостаса са закупени с църковни средства.

Когато се влезе в храма прави впечатление олтара. От двете му страни са поставени иконите на Иисус Христос и икона на Божията майка. Има и икони на други светци.

Оценявайки културно-историческото и култово значение на църквата, кметството, заедно със свещеника, вземат решение за ремонт на църквата, който ще се извърши тази година.

Днес черквата е отворена за всички. Създаденото от народа преди принадлежи на наследниците му, защото тук, в този храм, се проявява великодушието и мъдростта на българския народ, хармонията на времето. В черквата се празнуват църковни празници. Така бориславското население запазва българските традиции и отдава своята благодарност към дедите си, които му даряват този християнски храм.

Население и местно самоуправление

При всяко административно деление в страната село Бориславци е в неблагоприятно положение. Местено е от една община в друга.

През 1914 г. в село Сюлбюкен е утвърдено първото общинско управление - тричленка, което е видно от регистрите по гражданско състояние. В състава на тази община влизат селата Ада чалъ и Еникьой. В 1919 г. за затвърдяване позициите на фашистката власт е открит полицейски участък в село Сюлбюкен, който обслужва и село Ада чалъ.

През 1945 г. от състава на Малкиводенски общински народен съвет се отделя като самостоятелна единица Кочашки общински народен съвет. В Малкиводенски общински народен съвет остават да работят 5 пълномощника в селата: Вълчи поле, Бориславци, Ставри Димитрово, Дъбовец и Малки Воден.

На 1 януари 1971 г. към ОбНС село Маджарово са пълномощничествата в селата: Бориславци, Сеноклас, Малко Попово, Габерово и Брусевци и остават до 1976 г.

С Указ № 1942 от 04.09.1974 г. на Държавен съвет на НРБ село Маджарово е обявено за град и през месец декември 1978 г. с Постановление на ЦК на БКП и Министерския съвет е обявено за Общински Народен Съвет на селищна система град Маджарово.

Терминът кмет е останал от времето на независимата българска държава. Кметовете носят отговорност за неиздължени данъци и защитават интересите на хората в населеното място или община. По данни за първи кмет на Бориславци се сочи Димитър Георгиев Барбов и след него Георги Бойнуков. Споделени мисли за него показват, че той е бил много честен, отговорен и загрижен кмет.

Кметове в село Бориславци са били:

Димитър Г. Барбов
Георги Бойнуков

Кръстю Бойчев
Тодор Джамбазов
Димитър Чолаков
Стоян Митков
Георги Хр. Димов
Веса Иванова
Стоян Н. Петров
Георги Хр. Чолаков
Христо Н. Дерелиев

Първият секретар на ОбК на БКП гр. Маджарово е Пейко Томов.

В Бориславци има измислени много прякори. Едни от тях са измислени спонтанно, по определен повод, но са останали трайно - Сертеви, Барбови и др. Други по занаяти – Чобанови, Калайджиеви.

По етнически показатели селото е чисто българско.

Най-разпространените мъжки имена са Иван, Георги, Димитър, Христо, Атанас, Тодор, Янко, Петър и др. В по-ново време бориславчани си кръщават синовете Пламен, Красимир. От женските имена първо място се пада на Мария, след това Злата, Стана, Руса, Калина, Добра, Ивана. Днес има момичета с имена Стиляна, Деница, Галина, Силвия, Красимира и др.

Заслужават интерес и демографските процеси в с. Бориславци. Тенденция за положителен прираст е имало до около 1965 г. През 1966 г. жителите на с. Бориславци са били 1100 в 250 семейства.

Ето една таблица от преброяване на населението, където проследяваме демографията на с. Бориславци в последните години.

Години	**Общ брой възрастни**	**Мъже**	**Жени**	**Деца под 7 год.**	**От 7 - 14 г.**	**От 14 - 18 г.**
2000	337	168	169	16	18	10
2001	325	160	165	14	12	11
2002	310	153	157	13	15	4
2003	288	140	148	9	11	4
2004	286	139	147	8	11	7
2005	292	134	134	6	11	7

В края на XIX век и началото на XX век бориславските семейства са многодетни. Минималният брой родени и отгледани деца са три, а максималният тринадесет.

В народната памет са останали спомени за семействата на:

Атанас Коджабоюков - 12 деца
Димитър Гюдженев - 8 деца
Стою Милков Кашев - 7 деца
Георги Ангелов - 7 деца
Георги Димитров Коджабоюков - 6 деца
Георги Бойнуков - 5 деца
Ставри Георгиев Караиванов - 5 деца

След 20-те години на XX век раждаемостта значително намалява, като за многодетни семейства се считат семейства с три деца, като Сийка Стефанова Маданджиева – три живи и едно починало дете. Биляна Сенкова Грицнелова – три деца.

Намаляването на населението не се определя само от смъртността, но и от други фактори, предимно миграционните процеси. Напускат млади хора, които са завършили образованието си, нямат работа, създават семейства и се устройват другаде. Вярвам, че с времето населението на с. Бориславци ще расте.

Глава четвърта

СТОПАНСКО РАЗВИТИЕ И КООПЕРАТИВНО ДЕЛО

Потребителна кооперация “ОБНОВА”

Потребителната кооперация в селото е учредена през 1934 г. с 25 членове. Предвид на тежките условия, които са създадени по това време от буржоазната власт и големите печалби, които трупат старите търговци и ограбват населението, честните и трудолюбиви хора в селото решават да учредят кооперация “Обнова”.

Много труд и сили са положили първите членове на кооперацията за записване на нови членове и събиране на дялов капитал. Старите бакали през това време агитират хората, че ако кооперацията загуби и фалира на членовете няма да се връща дяловия капитал и дори ще им бъде взет имота. На няколко пъти са искали да затворят кооперацията, но членовете са устоянвали.

След 9.IX.1944 г. кооперацията започва да укрепва, доставя повече и по-разнообразни стоки за нуждите на хората и взема надмощие над частниците - търговци. Виждайки просперитета, хората се записват масово. Новите членове увеличават и дяловия капитал. Отначало кооперацията се помещава в частни неудобни сгради и малки за магазин. През 1952 г. кооперация “Обнова” построява собствена сграда – магазин, която отговаря на днешните условия – чиста, просторна и удобна за работа.

На 20.10.1940 г. Кредитна кооперация “Обнова” свиква свое събрание по предложение на Хасковски областен съд с покана № 60/05.10.1940 г.

Събранието има следния дневен ред:

1. Избор на един действителен член на Управителния съвет на мястото на Димитър Ат. Ангелов, който съдът отхвърля с нареждане № 1367/12.09.1940 година.

2. Избор на един действителен член на Контролния съвет на мястото на Димитър Янев, нареждане № 1404 от 18.09.1940 г. от съда.

На събранието присъстват следните членове със съответен дялов капитал: Георги Бойчев Георгиев - д.к. 100 лв, Георги Иванов Ангелов - д.к. 500 лв, Димитър Янев - д.к. 500 лв, Иван Янев Митев - д.к. 1000 лв, Митьо Тодоров Митев - д.к. 500 лв, Павлю Атанасов - д.к. 300 лв, Стефан Д. Сертев, д.к. 300 лв, Стоян Николов - д.к. 200 лв, Стоян Н. Дребничков - д.к. 300 лв, Тодор Тонев - д.к. 500 лв, Тодор Георгиев - д.к. 100 лв, Тодор Георгиев - д.к. 200 лв, Христо Петров - д.к. 200 лв, Йордан Каракехайов - д.к. 500 лв и Янко Г. Недев – д.к. 100 лв.

По предложение на Йордан Г. Каракехайов за председател е избран Митьо Тодоров и за свидетели Георги Бойчев и Димитър Янев.

Способността на Управителния съвет на кооперация "Обнова", начело с Христо Керемедчиев, да решава навреме и умело проблемите, привлича вниманието на хората и броят на членовете във времето расте. Към горепосочените много скоро се включват и още желаещи: Атанас Иванов Ангелов, Атанас Д. Пишкинев, Атанас Панайотов, Георги Христов Кантарджиев, Димитър Атанасов, Делчо Георгиев, Иван Г. Чолаков, Йовчо Бойчев Георгиев, Никола Иванов Ангелов, Никола В. Хамбарджиев, Петко Т. Шалапатов, Теньо Г. Запрянов, Христо Тодоров, Яньо Д. Ангелов и Яньо Иванов.

С времето и дейността, членовете на кооперация "Обнова" нарастват. Като магазинери в кооперацията работят Димитър Гюженев и съпругата му Донка Гюженева, Митю Н. Митков и др. В сладкарницата работят Мария Кундурджиева и др. В железарския магазин работят Профил Караиванов, Тодор Анг. Джамбазов и др.

Днес има частен магазин на Вальо Здравков Иванов и съпругата му Мария Георгиева. Населението на селото е много доволно от тяхното обслужване. Хигиената е на ниво. В магазина и отвън е направено място, което е приятно и удобно за посетителите. Заслугата е на амбициозните собственици. Приятно е и в кафенетата на Веса Николова, Георги Христов Чолаков и Живко Маданджиев.

Основни отрасли в поминъка на населението в село Бориславци до 9.IX.1944 г. са земеделието - отглеждане на тютюн, зърнени култури, памук, слънчоглед, зеленчуци, бостани и скотовъдството с отглеждане на едър и дребен добитък, овце, кози, крави, свине и др.

При тютюна доходите се получават всяка година, но хората понякога са лъгани от тютюнотърговците. Процесът за изработване до продажбата на тютюна е много тежък - разсад на фидана, засаждане на нивата, копане, бране - една, две, три, четири, че и пет пъти се минава да се бере, а не изведнъж. Суши се и през зимата се калъпи. От влагата тютюна се поврежда и заради малки повреди търговците подбиват цената, правят много шкарто. А често цената се снижава и с измама. Поради специализиране и профилиране на ТКЗС-то в село Бориславци тютюнопроизводителите малко се замогват. Въвежда се и овощарството - круши, праскови и други овощни дървета.

ТКЗС "БЪДЕЩЕ"

През 1947 г. в България започва период на колективизация в земеделието. В НР България започва образуване на ТКЗС по примера на Съветските колхози. Процесът е много сложен, развива се динамично, а пътят не е гладък и лесен. По селата се появява надежда за по-добър живот за безимотните и малоимотните селяни, но страхът от промените е голям. В почти всички села кооперативите се основават от малък брой кооператори. Мнозинството не е съгласно, хората не са убедени, че това е най-правилния начин за стопанисване на имотите им. Започват брожения, бунтове, укрива се инвентар и зърно, продават се масово или се колят животните, не се съобщава в кметствата точния размер на ползваната обработваема земя. Много от стопаните нямат нотариални актове за своите ниви и ливади. На много места избухват пожари на снопи, чупи се инвентар, палят се и сгради. Не са изключение и незаконни мерки от страна на местните управи - шантаж, насилие. Избухват каранници, разправии, противопоставяне. Много селяни изживяват лични трагедии.

Правителството на БКП хвърля вината за това състояние на селата върху опозиционните партии и водачи. Арестувани са водачите на БЗНС, БСДП и други опозиционни партии. Никола Петков, водачът на БЗНС е убит в затвора.

На комунистическите агитатори, на искрено убедените, никак не им е лесно. Много селяни, несъгласни с кооперирането на земеделските земи, напускат партията, а мнозина са изключени поради отказа им от колективизацията. Десетки семейства напускат селата и се заселват по градовете.

Населението на село Бориславци се е занимавало изключително със земеделие. Обработването на земята става примитивно с дървено рало, а вършитбата с дикани. По-голямата част от населението са бедни и не могат да изкарат необходимото количество храна за изхранване. Тежък и непоносим е животът на трудовите хора от селото, но най-тежко е когато заболее някой член от семейството. Медицинската помощ, освен че е отдалечена е и скъпо платена. При по-тежко заболяване селяните се принуждават да продават част от нивите си, за да могат да се излекуват. След 9.IX.1944 г. членовете на партийното ръководство и други по-будни селяни започват да работят за подобряване живота на селяните в селото. Разяснява се и въпроса за образуване на ТКЗС, след като се

образуват такива в селата: Генералово, Райкова могила и Изворово. На 16 април 1950 г. се провежда учредителното събрание на стопанството. Учредители са: Христо Димов Узунов, Тодор Георгиев Дяков, Георги А. Ангелов, Никола Ат. Иванов, Тодор Николов Чакъров, Стоян Ив. Чавдаров, Борис Михов Кафтанов, Иван Хр. Иванов, Тодор Христов Чобанов, Васил Николов Бечев, Христо Г. Стоилов, Тодор Иванов, Панайот Хр. Иванов, Тодор Николов Денчев, Йордан Ат. Ангелов, Димитър Г. Русинов, Никола Д. Ангелов, Георги Д. Николов, Димитър Христев Иванов, Делчо Д. Стоянов, Георги Н. Трендафилов, Теохар В. Хамбарджиев, Димитър Т. Толумбаджиев, Христо Ив. Толумбаджиев, Петър Николов Петков, Атанас П. Николов, Васил Иванов, Панайот Дим. Мандарлиев, Стефан Димитров Сертев, Мара Ник. Шишкова, Димитър Николов Митков, Стоян Николов Митков, Ангел Гергиев, Христо Ангелов, Ангел Полихронов Панайотов, Никола Кочев Петров, Панайот Кочев Петров, Тодор Иванов Атанасов, Георги Хр. Арнаудов, Паскал Полихронов, Тодор Тенев Стоянов и Димитър Георгиев Чолаков.

Първи Учредителен съвет е в състав:

Председател: Иван Христев Иванов

Зам. председател: Христо Д. Узунов

Членове: Димитър Г. Русинов, Стефан Д. Сертев и Димитър Т. Толумбаджиев.

Избран е Контролен съвет в състав:

Председател: Теохар Василев Хамбарджиев

Секретар: Георги Николов

Член: Никола Костов Петров

Стопанството е утвърдено от Министерството на земеделието на 22.06.1950 г. Примерният устав е приет от учредителното събрание и е одобрен от ОНСДТ - Свиленград с протокол № 66 от 25.10.1953 г.

В първите години работата в стопанството е много трудна. Вражеските слухове не престават да тровят съзнанието на селяните. Но с всяка измината година в резултат на голямата помощ на Партията и Правителството, на излезлите правителствени и партийни документи, стопанството укрепва.

До 1958 г. се завършва окончателно масовизирането на стопанството и в село Бориславци не остава нито един частен стопанин. По-късно се обединява с ТКЗС с. Малки Воден, Сеноклас, Ставри Димитрово и Вълчи поле, със седалище Малки Воден.

Така обединеното стопанство започва своята дейност през 1959 г. По това време има отличили се бригади и личности в полевъдството и животновъдството. Не може да не се отбележи заслугата на бригадирите на полевъдни бригади Вълкан Ив. Георгиев, Димитър Ив. Сертев и Анастас Дим. Трингов. Под тяхно ръководство и добра организация в стопанството се отличават с трудолюбие и отговорност много кооператори и заслужават награди – екскурзии до бившата СССР, Германия и до красиви местности в България, каквото ги има много. Трудно могат да се изброят тези кооператори, но ще спомена някои от тях: Василка Ник. Мандарлиева, Тодорка Д. Паскалева, Стефана Ат. Щилева, Мария Н. Христова, Теохар В. Хамбарджиев, Мария Маврова, Сава Ламбова Арнаудова, Руса Анастасова Трендафилова, Чана Чаплакова, Султана Джамбазова, Мария Чанкова, Тодора Стоева Арнаудова, Мара Бойнукова, Мария В. Миткова, Злата Георгиева Костова, Мария Армутлиева, Мария Митрева Митева (Иван Янева) и др. Тази форма за награда е голям стимул за кооператорите.

В зеленчуковата градина първи бригадири са: Йордан Ангелов и Георги Пъдарев. След тях Стоил Маданджиев, с подкрепата на съпругата си Станка Маданджиева. В звеното са работили: Никола Ат.Ангелов, Иван Мандарлиев, Георги Янков, Георги Мандарлиев, Георги Куртев Недев, Мария Полихронова, Мария В. Миткова, Елена Г. Янакиева, Тодора Куртева, Калинка Ив. Мандарлиева, Елена Чолакова, София Стефанова и др.

Звеноводи в ТКЗС “Бъдеще” са: Димитър Паскалев, Митьо Чакъров, Христо Мандарлиев, Кольо Коджабоюков, Тодор Бахтичев, а Кольо Чанков е бил животновъден бригадир и осеменител, също Иван Ангелов и Христо Чолаков.

Кравари са: Ангел и Елена Чаплакови, Димитър Захариев, Атанас Паскалев, които се грижат за над 100 животни. Станка Стоилова Маданджиева е била член на управителния съвет.

Звеноводи на младежко звено са: Димитър Панайотов, Йордан Паскалев и Митрьо Димитров.

Иван Бойнуков е дългогодишен домакин и диспечер.

Говедари-оборджии са: Иван Ангелов, Васил Червенков, Васил Сюллев и Стоян Дребничков.

Столът към ТКЗС е открит 1961 г., лятото. Има кухня, в която се приготвя ядене и се разнася по полето с кофи и баки. Готвач е Елена Йорданова Ангелова, с помощници Султана Джамбазова и Мария Ставрева.

Домакини на стола са: Георги Николов, Живко и Снежана.

С чувство на отговорност и грижа в животновъдството са се включили младежи. Достойни за уважение са: Добра Г. Барбова и Величка Иванова, които се грижат за прасетата в ТКЗС, а за конете се грижи Тодор Чолаков.

Бригадири в полевъдството са: Димитър Ив. Сертев, Анастас Димитров, Вълкан Иванов, Груди Дучев, Кольо Чанков и др.

Глава пета

ПОЛИТИЧЕСКИ ЖИВОТ

Ръководна роля в живота на хората преди и след 9.IX. до 10.IX.1989 г. има Комунистическата партия. Наред с нея свое място е имал и Земеделския съюз. На 28-30.XII.1899 г. в Плевен се провежда Конгрес на земеделците в България. Учреденият Земеделски съюз се оформя като селска организация с професионално-просветителски характер. На Третия конгрес на съюза 12-14.X.1901 г. БЗНС става политическа партия. В село Бориславци земеделска дружба е основана много преди 9.IX.1944 г. Дълги години негов председател е Георги Димитров Сертев, след това Никола Чанков и др. Активен земеделец е и Найден Барбов, Тодор Шалапатов и др. В тази посока се сформира Младежка земеделска група - ЗМС с председател Христо Аргатчев. Около 1948-49 г. ЗМС изчезва.

Друга младежка организация е РМС с лидер Никола Гецов. Изявени младежи в РМС и последователи са Янчо Николов, Никола Сертев и др. След смъртта на Георги Димитров - 1949 г., се появява нова младежка организация СНМ, която по-късно се преименува в ДКМС.

Появяват се и първите комунисти - Димитър и Тодор Джамбазови, Димитър Чолаков, Теохар Хамбарджиев и др. Те са и лидери в партията.

Димитър Чолаков е роден през 1910 г. в с. Суют. Занимава се със земеделие. Партията има своето място в живота на селото, благодарение на умелото ръководство на Димитър Чолаков. Той е по душа общественик. Дълго време е и кмет на селото. С чувство на отговорност се отнася към проблемите на всички. Достойни негови синове са Георги, Христо и Иван Чолакови. Те са активни участници в живота на младежката организацията, а по-късно и на партийната.

Братята Димитър и Тодор Джамбазови оставят своето име в село Бориславци с чувството си на отговорност на партийни членове, а Тодор Джамбазов и като кмет. Не би могло да се говори за обществения живот на село Бориславци, без да се споменат имената на братя Джамбазови.

Георги Димитров Сертев – твърд земеделец, роден през 1906 г. в село Коджа бунар - едно от най-големите села в Мала Азия. Още от дете става чирак при заможни семейства. Взема активно участие в обществения живот на селото, първо е член на БКП, след това става земеделец. По време на избори се включва активно. Земеделската дружба в селото има свое лице с лидер Георги Сертев. Няма мероприятие в селото без участието му. Честен и трудолюбив, занимава се със земеделие. Пример за подражание е на децата си Димитър, Здравка и Павлина.

Активни комунисти в селото са: Георги Ангелов Коджабоюков - дългогодишен прислужник в училището, честен и отговорен. Не може да се спомене за училището и човек да не си представи присъствието на бай Георги.

Теохар Василев Хамбарджиев - активен участник в обществения живот на селото, член на управителния съвет на ТКЗС и кооперация “Обнова”.

Найден Г. Барбов - член на БЗНС, съветник в Общината. Известен е като активен участник по време на сесиите.

Иван Бойнуков – безпартиен, дългогодишен домакин на ТКЗС, честен и отговорен.

Ангел Пеев - дългогодишен председател на кооперация “Обнова”. След това става директор на търговията в град Маджарово.

Ремсистът Никола Гецов е роден в с. Бориславци през 1929 г. Основно образование завършва в родното си село, а средно в с. Любимец. Той е един от първите младежи завършили средно образование. Две години работи като учител в селото, след което завършва школа за офицери и в тази насока преминава животът му. Пример за младежите е

Кольо Гецов. Спортист, пее прекрасно, играе чудесно и какво ли не. За него може да се каже - какво не може Кольо Гецов.

Снимка

Никола Иванов Сертев - син на бедни родители, сляпа майка и рано починал баща. Учение и работа, работа и учение - това е животът на Никола Сертев. Активист в селото, активист и в младежкия град - Димитровград, където става главен редактор на вестник "Димитровградска правда". Литературният му хъс е продължен от дъщеря му Юлия.

Снимка

След 9.IX. Партията и младежката организация водят селото към прогрес. На мястото на старите и криви тесни улички са прокарани широки и прави улици - асфалтирани през 1981 г., с кмет Веса Иванова. Селото е електрифицирано през 1953 година. През 1984 г. са асфалтирани отсечките Бориславци, Малки Воден, Черешак. Някога селото има само една чешма, а сега - във всеки дом и двор. Къщите са строени от кирпич, камък, железобетон и тухли. Почти всички семейства имат телевизори и обикновено нещо е да притежават мотори и леки коли. Построеният в средата на селото читалищен дом дава тласък в развитието на културния живот на село Бориславци. Един от дългогодишните и добри председатели на читалището е Димитър Барбов, през което време е имало активна дейност. Библиотеката, с библиотекар Елена Атанасова, също има своето достойно място. Активни дейци в културния живот на селото са: Христо Чолаков, Бойчо Тодоров Тенев, Султанка Барбова, Георги Стефанов Сертев, Йордан Барбов, Георги Чолаков, Златка Бойнукова, Милка Чолакова, Атанас, Драган и Борис Барбови и други.

Докато някога всяко семейство меси и пече хляб, което ангажира много време за приготвянето му, то сега населението забравя това, защото през 1962 г. се построява фурна, която задоволява с хляб цялото население.

По-рано дворовете са стопански - хармани, торища, обори, плевни и добитък. Сега са превърнати в цветни градини, кръстосани от циментови пътеки, оградени с кокетни огради. На мястото на старите турски къщи са построени нови. Вместо старата носия населението носи градско облекло. Обликът на селото е изменен.

Младежите на село Бориславци вземат активно участие в бригадирското движение през 1947 – 1948 г., работят в младежките бригади из страната: "Перник-Волуяк"; "Проходът на републиката", язовир "Копринка" и на други места. В това движение вземат участие: Димитър Г. Сертев, Георги Ив. Каракехайов, Яни Найдев Барбов, Стою Кашев и др.

През 1949 - 1950 г. бригада с бригадир Атанас Хр. Барбов участва в построяването на Химкомбината в Димитровград. От Бориславци в тази бригада участват Атанас Кашев, Георги Киряков, Атанас Чаплаков и Димитър Тенев.

Снимка

Организирана е и бригада от 80 души, които участват в прокарване на пътя Бориславци – Маджарово. Бригадирите са сборна бригада от селата в Свиленградска околия.

Отечествен фронт (1944 – 1966 г.)

Отечествен фронт (ОФ) е коалирана обществено-политическа организация, създадена от Задграничното бюро на ЦК на БКП под ръководството на Георги Димитров и провъзгласена на 17 юли 1942 г. по нелегалната радиостанция "Хр. Ботев". Главната й задача е да ускори процеса на скъсване на Съюза между България и Хитлеристка Германия, събаряне на буржоазната власт и създаване правителството на ОФ.

1943 г. в ОФ влизат представители на БКП и на левите земеделци. По-късно към тях се присъединяват социалдемократи и интелектуалци. Сплотени от ОФ, те установяват новата власт в България.

В с. Бориславци, ОФ е създаден в първите дни след 9-ти септември.

През 1944 година се провежда Втория конгрес на ОФ и ОФ. Той се превръща в масово-политическа организация. "Звено" и Радикалната партия се саморазпускат и се сливат с ОФ.

Председател на женското дружество в с. Бориславци дълги години е била София Сертева. Кипял е живот в това дружество. Песни, вечеринки, седенки. Заслужена е била наградата на председателката на това женско дружество, да бъде делегат на конгрес. С голям интерес и вълнение София Сертева споделя с населението на Бориславци впечатленията си от там. Всички жени в селото с желание участват в живота на дружеството: Рада Арнаудова, Еленка Чобанова, Мария Маврова, Калина Сертева, Пенка и Мария Льолеви, Руса Дучева, Невена Пеева, Мария Армутлиева, Стефана Щилева, Тодора Арнаудова.

В селото са организирани курсове по готварство, шев и кройка с ръководители от Свиленград. Много жени обогатяват познанията си в тези два курса. Първенец в курса по готварство, със заслужена награда, бе Рада Чобанова Арнаудова.

Политическата дейност в с. Бориславци е свързана с активното участие на Петър Ангелов от с. Малки Воден. Благоприятна почва за пропагандиране на своите социалистически идеи, той намира сред по-будните младежи – Тодор Барбов, Димитър Иванов, Митьо Тодоров и др. Той умееше да създаде контакт с хората и печели младежите, като ги убеждава и увлича в борбата за по-щастлив живот. В съзнанието на хората в околността, той е запомнен с усмивката и благия си характер, с неувяхващия пример на безгранична любов към родината. За своите социалистически убеждения той е разстрелян в школата за запасни офицери (ШЗО) на 18.07.1944 г. По спомени на негови другари, участници в ротата, определена да извърши екзекуцията, той се е държал достойно и посрещнал смъртта в очите без колебание – така споделя спомени за него народния артист П. Слабаков.

Тодор Барбов, личност, оставила дълбока диря в съзнанието на хората от с. Бориславци. Бил е учител в с. Малки Воден и след това в с. Кочаш. Той слага началото на театрална трупа. Бригада в бригадирското движение носи неговото име.

Войните

Балканската война – Народът е желаел тази война и правителството тайно сключва договор за сътрудничество със Сърбия, Гърция и Черна гора. Зад този Балкански съюз стоят Франция, Великобритания и Русия (Тройния съюз). През септември 1912 г. Черна гора обявява война на Турция и същото правят България, Сърбия и Гърция и се слага началото на Балканката война.

Тази война предизвиква смесени чувства у българите, респективно и у бориславчани. Радост от целите на войната – освобождение, но и страх от войната. Война като война. Всяка победа иска жертви. Лондонският мирен договор е начало не на траен мир, а на нови ожесточени войни на Балканите. Още в хода на военните действия има напрежение между съюзниците. Сърбия и Гърция се обединяват срещу България. Тя обявява война на съюзниците си и войната от Балканска прераства в Междусъюзническа. През 1913 година България иска помощ от Русия, която й е отказана и България изпада в международна изолация.

На 17 юни българското правителство получава ноти от Атина и Белград с молба да се спрат атаките на българските войски.

Министерският съвет нарежда на генерал Савов да спре българските атаки, но сърбите и гърците вече не желаят примирие.

Междусъюзническа война. По време на тази война България е сама срещу своите съюзници. Гръцката армия пробива българските позиции и стига до Разлог без съпротива. Румъния се възползва от това и окупира Южна Добруджа и в същото време Турция си възвръща загубените територии в Източна и Западна Тракия.

На 26 юли 1913 г. приключва Междусъюзническата война. В Букурещ е сключен мирен договор между България от една страна и от друга страна Сърбия, Гърция, Черна гора и Румъния. Сърбия и Гърция си поделят девет десети от Македония. Турция взема Одринска Тракия. Румъния получава Южна Добруджа. България получава Беломорска Тракия между устието на реките Марица и Места и Пиринска Македония.

Напразни жертви.

Междусъюзническата война е кратка, трае 42 дни, но с катастрофални последици за България и българския народ.

След Балканската и Междусъюзническата война за българското население от Мала Азия и Тракия настъпва съдбовно време. В Булгаркьой са избити 1100 души по вина на цар Фердинанд от турските пълчища при реокупацията на Източна Тракия.

В Дедеагач 2300 души са жестоко изтезавани и върволица от хора и животни, конвоирани от турски аскер и башибозук са водени към Фере, за да бъдат издавени в Бяло море, заселени по островите или потурчени. Това е политика на обезбългаряване на Беломорска Тракия. Този жив поток на обречените българи е спасен от четите на Димитър Маджаров и Руси Славов пред град Фере. Около 21000 души тръгват с четите за България, за да търсят свободата. В гр. Маджарово те са изненадани от турската власт и от засада са избити около 2000 души.

Тези факти завинаги оставят дълбока следа в съзнанието на тракийци и техните потомци.

Втората Световна война започва през 1939 г. България отново трябва да избере към коя от воюващите сили да се присъедини. Царят също е притеснен, макар че търси неутралитет. На 1 март 1941 г. правителството на Богдан Филов дава съгласието си за присъединяване на България към Тристранния пакт – оста Рим, Берлин, Токио.

На 22 юни 1941 г. Германия, без да обявява война, напада Съветския съюз. На 17 юли 1942 г. по радио “Христо Ботев” е обявена програмата на Отечествения фронт. Създава се партизанското движение. Икономическото положение в страната се влошава. През периода 1942 – 1944 г. властта облага селяните с непоносими наряди. Брашното не достига. Народът гладува. В Бориславци нарядите също са непоносими. Някои семейства се принуждават да месят хляб само от царевица, дори примесена с царевични кочани и други смески. Първите партизански части се създават през 1941 г. През втората половина на 1942 г. нараства броя на партизаните.

През март Първа българска армия записва най-славните страници от участието си във войната – Дравската епопея, продължила от 6 до 23 март 1945 г., когато окончателно са разгромени немските войски в Унгария и продължава да води сражение до разгрома на фашистката Германия на 9 май 1945 г.

Във Втората световна война от с. Бориславци участват 26 души.

Списък на участниците във Втората световна война

1. Атанас Георгиев Караиванов
2. Вълкан Георгиев Иванов

3. Георги Иванов Атанасов
4. Георги Мавров Георгиев
5. Георги Димитров Николов
6. Георги Ангелов Минчев
7. Димитър Николов Митков
8. Димитър Тодоров Тенев
9. Иван Николов Ангелов
10. Иван Янчев Сакарев
11. Никола Христов Янев
12. Петър Димов Бахтичев
13. Петър Николов
14. Стоян Николов Митков
15. Панайот Христов Иванов
16. Тодор Димитров Мандарлиев
17. Тодор Иванов Имуртаджиев
18. Тодор Георгиев Караиванов
19. Тодор Христов Чобанов
20. Тодор Иванов Христов
21. Христо Гюргакев
22. Тодор Георгиев Дяков
23. Стоил Атанасов Боюков
24. Андрей Янев
25. Тодор Сюлев
26. Димитър Тодоров

Пленен е Иван Цигуларина, който дълго е бил в неизвестност, дори жена му го е считала за мъртъв и е носела черно. След две години той се завръща от плен. Атанас Георгиев Караиванов е ранен в крака, но се връща жив в село.

Промяната след 10 ноември 1989 година

10 ноември 1980 г. изненадва населението на с. Бориславци. То е неподготвено за такива промени. В този период хората калъпят тютюн, колят прасета. Всяко семейство подготвя празник за близки и приятели. Грижите им са много, работата също. Големите промени в страната и света бавно навлизат в живота на селото. Чутото и видяното по медиите започва да се коментира на семейни събирания, по работни места и по събрания, но животът в селото продължава както обикновено.

През този период на настъпващи промени секретар на ППО в селото е Атанас Хр. Барбов, а кмет Веска Николова. Организират се по-чести събрания на ППО, БЗНС и селски събрания. Посещаемостта е голяма. Хората искат да са наясно със събитията. Наблюдава се стъписване, притеснение, объркаост у хората и те са смутени. Опозиция в селото все още няма.

Процесите в България набират скорост. Създават се множество независими организации, съюзни движения, част от които се обединяват в Съюз на демократичните сили (СДС). На 14 декември 1989 г. СДС прави първия си голям митинг, когато Народното събрание има сесия. Митингът се разраства и освен студентите пред НС се събират тълпи граждани, които за пръв път издигат гласове “Оставка”, “Долу” и др.

Събитията в България и социалистическите страни в Източния блок следват своя ход. Пада и Берлинската стена – символ на студената война. Населението в селото е спокойно.

През цялата 1990 г. кметството продължава да работи по изпълнение на своята програма. Упражнява контрол по снабдяването на кооперация "Обнова" с нужните хранителни стоки.

През януари 1990 г. в София се провежда XIX конгрес на БКП и 36 конгрес на БЗНС.

Не след дълго в становищата на хората от с. Бориславци се очертават мечти за нови изкупни цени на земеделската продукция, връщане на земята на действителните й стопани и по-добра организация.

През декември – януари по настояване на СДС започва работа Националната кръгла маса. Заседанията се предават пряко по радиото и телевизията. Едновременно с това опозицията организира стачки, митинги. Всеки ден излизат нови вестници и списания. Вече има в страната над 60 партии, коалиции, съюзи, движения. Едно от най-значимите решения на Националната кръгла маса е провеждане на предсрочни парламентарни избори за Велико Народно Събрание (ВНС).

През април и май в цялата страна започва предизборна подготовка. Събрания, агитационни материали, срещи с кандидати, които се провеждат и с. Бориславци. На 10 юни 1990 г. се провеждат изборите за ВНС - първите свободни демократични избори. Приети са Закон за партиите и движенията, Избирателния закон и е утвърдена Централна избирателна комисия (ЦИК), която подготвя изборните документи, определя общинските избирателни комисии.

В с. Бориславци е назначена една избирателна секция. На разширено заседание на активистите на БСП, БЗНС и СДС се избира съставът на избирателната секционна комисия. Подготовката за изборите протича свободно и коректно. Гостите от различните партии и движения са посрещани от кмета Веска Николова и им са осигурени добри условия за агитация.

В тези избори избирателите от селото дават своя вот повече за кандидатите на БСП.

Победата на БСП се дължи на антикомунистическата пропаганда – отричане на труда и живота на хората от последните 45 години.

След парламентарните избори от 10 юни 1990 г. събитията в страната се развиват динамично и драматично. СДС не е доволна от успеха на БСП и обвинява партията на българските социалисти в манипулация на изборите.

Около месец София и другите големи градове са разтърсени от митинги и гражданко неподчинение. Започва продължителна студентска стачка. Исканията са: "Истината за изборите и оставка на президента на републиката Петър Младенов". Построява се и "Град на истината". На 7 юли Петър Младенов подава оставка. На 18 юли във Велико Търново се открива първата сесия на Великото Народно Събрание (ВНС). 410 депутати от БСП, СД, ЗНС и ДПС започват законодателна дейност. Процесът е труден. Новите народни представители нямат опит за работа в демократично народно събрание. След продължителни политически консултации, труден дебат и многократни гласувания ВНС избира новия президент на Република България – лидерът на СДС д-р Желю Желев, а за вицепремиер Атанас Семерджиев от БСП.

ВНС избира Андрей Луканов за министър-председател, на когото възлага задачата да състави ново правителство. Натискът от улицата продължава, извършва се побой над депутати от БСП. Страната се тресе от стачки и гражданско неподчинение. На 27 август екстремисти запалват Партийния дом. Демокрацията е в опасност, България е на ръба на гражданска война.

С много усилия правителството на БСП успява да съхрани гражданския мир. Страната изпада в тежка икономическа и политическа криза. ВНС приема едни от първите си закони – Закон за местно управление. По силата на този закон се разпускат местните управления и се назначават Временни управи, които да функционират до провеждане на избори за местна власт и ново обикновено НС.

Задачата на Временните управи е да подготвят тези избори. Към всички тези събития хората от Бориславци проявяват голям интерес. Новите промени навлизат в живота им. По решение на Общинската комисия, съставена от представители на всички политически партии в общината – БСП, СДС, БЗНС, в селото се определя следната временна управа – Стоян Николов Милушев – кмет, Атанас Христов Барбов и Иван Димитров Ангелов - членове. Временната управа работи предимно за подготовката на изборите, които трябва да се проведат след 3 – 4 месеца, но срокът се удължава до есента на следващата година. На 28 октомври, под натиска на стачки и гражданско неподчинение, ръководени от Емил Кошлуков и д-р Константин Тренчев, правителството на Андрей Луканов подава оставка. Парламентът избира ново коалиционно правителство с министър-председател Димитър Попов.

След разпускане на ВНС на 19 юли 1991 г. съставът му преминава в Обикновено народно събрание (ОНС). Това събрание има временен статут – да приеме нови избирателни закони за: избор на Обикновено народно събрание (ОНС), общински съветници, кметове на общини и други населени места. С последни сили депутатите успяват да приемат новите избирателни закони (документите за изборите трябва да се подготвят за около месец).

За участие в изборите в ЦИК са регистрирани 38 партии и коалиции и няколко независими кандидати. В с. Бориславци е изградена секционна комисия с представители от различни партии, регистрирани в община Маджарово. Тези избори като организация са много трудни. Агитацията е масирана. Активистите на всяка партия провеждат събрания, митинги и индивидуална работа с избиратели.

Кратка е предизборната кампания за избиране на президент и вицепрезидент на 12 януари 1992 г. на Република България. Малко време имат 22-та тандема за срещи с всички избиратели от страната. В с. Бориславци не се провежда среща с нито една от двойките кандидати. На събрания и разговори се усеща подкрепата на кандидатурите на Велко Вълканов и Румен Воденичаров и друга част, която подкрепя д-р Желю Желев и Блага Димитрова, които на втори тур общо за страната спечелиха изборите и президент на страната бе д-р Желю Желев и вицепрезидент Блага Димитрова.

На 18 декември 1994 г. се проведоха избори за 37-мо обикновено народно събрание. По решение на ЦИК община Маджарово е към 29-и избирателен район – Хасково. Както в предходните избори и сега започва активна предизборна агитация на политическите партии в селото. Всеки се стреми да привлече повече избиратели.

Българите социалисти печелят убедително тези избори както в село, така също и в страната. На 18.XII. Демократичната левица печели изборите с 43,5 %, а СДС 24,23 %. Освен двете коалиции в 37-то НС 4-процентната граница преминават и Народен съюз, ДПС и ББББ.

През януари 1995 г. започва работа 37-то НС с мнозинство от Демократичната левица. Тя излъчва и свое правителство с министър-председател Жан Виденов.

На 29 октомври 1995 г. се провеждат избори за местна власт. За кмет на село Бориславци бе избран Георги Хр. Чолаков, а на гр. Маджарово Вълчан Тодоров и двамата кандидати са познати на хората в селото.

Президентски избори - 1996 година

Правителството на демократичната левица през първите две години от своя мандат не успява да изпълни поетите към народа си обещания. Лявото управление се нагърбва да проведе много сложната и болезнена структурна реформа, но се забавя една година, допуска редица слабости и грешки. Една от най-големите грешки на кабинета Виденов е, че допуска зърнена криза. През лятото на 1995 г. се изнася хлебно зърно и в страната житото и фуражът намаляват значително. Започва бързо да се повишава цената на брашното и хляба. Десет пъти правителството увеличава и цените на течните горива и електрическата енергия. Цените на всички стоки и услуги главоломно се покачват. През 1996 г. започва обезценяване

на лева спрямо долара. Избухва банкова криза. Създава се паника и хаос сред спестителите. Демократичната левица и БСП губят доверието на българския народ. А за есента се насрочват президентски избори.

Започва кандидат-президентската кампания. На 1 юни Обединената опозиция провежда междинни избори за излъчване на единна кандидатура. Две са кандидатурите – Желю Желев и Петър Стоянов.

С най-голям авторитет сред политиците от БСП е Георги Пирински. БСП издига неговата кандидатура, а за вицепрезидент проф. Иван Маразов. Опозицията, президентът Желю Желев и Конституционният съд постановяват, че Пирински не е български гражданин по рождение и ЦИК не му приема документите. И Върховният съд потвърждава, че Пирински не може да се кандидатира за президент на Република България.

След седмица БСП предлага нова кандидатура - президентска двойка: проф. Иван Маразов и Ирина Бокова за вицепрезидент. Двойката на демократичната левица е съставена от интелигентни, ерудирани, спокойни и добри личности, но не е печеливша по много причини, едната от които е, че правителството на Жан Виденов не е изпълнило предизборните си обещания. Народът обеднява с всеки изминал ден и няма доверие на управляващите, а това рефлектира и върху кандидатите на левицата. Опозицията набира дивиденти, като обвинява Демократичната левица за икономическото състояние в страната.

При втория тур двойката Петър Стоянов и Тодор Кавалджиев печели с 40 %, а Иван Маразов и Ирина Бокова – 30 %.

Новият президент на Република България е Петър Стоянов. Той встъпва в длъжност на 19 януари 1997 г.

Предсрочни парламентарни избори за 38-то Народно събрание

Зимата на 1996/97 година е най-драматичната в новата история на България. Около 30 дни всеки ден опозицията провежда протестни шествия, митинги, стачки, гражданско неподчинение. Строят се барикади по възловите пътища на страната, спират се влакови композиции, автомобилни колони. Основните искания: нови предсрочни парламентарни избори и Демократичната левица да се откаже от втория мандат след оставката на правителството на Жан Виденов. България е пред прага на гражданска война. Направен е опит да се превземе парламентът, извършено е покушение на парламентарната сграда, има стълкновение между демонстрантите и полицията и ранени от двете страни, за щастие без жертви.

На 4 февруари представители на Демократичната левица – Николай Добрев и Георги Първанов проявяват разум и връщат мандата си за второ социалистическо правителство. Президентът насрочва предсрочни парламентарни избори на 19 април 1997 г. Избрано е служебно правителство с министър-председател Стефан Софиянски. Политическата криза е преодоляна. Започва подготовка за новите избори.

Провеждат се обичайните предизборни действия: събрания, срещи с кандидати, индивидуална работа с всеки избирател, разлепване на агитационни материали.

Изборният ден – 19 април 1997 г. протича без инциденти, спокойно, но не активно.

38-то Народно обикновено събрание започва своята работа в края на април 1997 г. Издига ново правителство, съставено от ОДС, СДС, Народен съюз и други партии и движения с министър-председател Иван Костов. До към 1994 – 1995 г. по-голяма част от населението гласува за БСП. С времето хората се ориентират и гласуват за СДС с голямата надежда за по-добро бъдеще.

Сега президент на Р България е Георги Първанов и вицепрезидент Ангел Марин. Той е президент и по време на правителството на СДС с министър-председател Иван Костов и на НДСВ с министър-председател Симеон Сакскобурготски. В момента той връчва мандат за

съставяне на правителство на спечелилата най-много гласове БСП с бъдещ министър-председател Сергей Станишев.

Глава шеста
ДУХОВНА КУЛТУРА

Образование

От 1923 г. в училището в с. Ада чалъ, открито през 1920 г., е заведена Летописна книга от главния учител Митьо Тодоров. От нея се научава за развитието на образованието в селото, кога, колко и кои учители са преподавали в училището,

С откриване на училището се заемат инспектор Георги Василев и по-будни селяни. Поправят една турска къща, която служи за училищна сграда. Първите назначени учители са Методи Стайков, родом от гр. Фере, Тракия, роден на 15.04.1896 г. Има една година учителски стаж и получава годишна заплата 800 лв. Съгласно Заповед № 1088 на Инспекцията Методи Стайков е назначен и за главен учител.

Теофана А. Манолова, родена на 29.11.1866 г. в гр. Стара Загора, с 18-годишна учителска практика и получава годишна заплата 6600 лв. По причина, че училището не е готово навреме, редовните учебни занятия започват в края на м. септември 1920 г.. Деца, подлежащи на задължително обучение има 82, от които само 60 от различни възрасти са записани за ученици и то всички в първо отделение. Има ученици от село Еникьой и село Сюлбюкен, понеже там няма училища. През 1922 г. между учениците върлува болестта "инфлуенция", която е причина за смъртта на ученичка от първо отделение и друга от второ отделение. В дните на погребението не се водят учебни занятия. От 1922 г. се слага начало на традиция всяка година на 1 май – празника на цветята, учениците да излизат извън училището и да провеждат срещи с учениците от селата Сюлбюкен и Ефрем. Тези дни минават в хора, веселба, бране на цветя и любуване на природните красоти.

На 12 февруари 1924 г. се открива училището в село Еникьой и първият учител е Ради Христов от гр. Чирпан. Новото училище обаче е под ведомството на главния учител Митьо Тодоров, който постъпва в училището през 1923 г. За него с любов си спомня дъщеря му Павлина Митева – трето поколение учители.

Ето спомените й:

"Баща ми – Митьо Тодоров Митев, е роден в с. Зимница, Казанлъшко. Завършил е Педагогическото училище в Казанлък. Преподаватели там са: Чудомир и Тодор Павлов. Учил е цигулка, която често ползва в училище – свири на учениците не само в часовете по музика, но често и на двора – децата обичат да го слушат, когато свири.

Защо идва учител в Бориславци? Най-големият му брат (Марко) е бил един от организаторите на Септемврийското въстание в Мъглиж. След неуспеха на въстанието е арестуван и хвърлен в затвора. Започват масови гонения. Баща ми отива от Зимница до Нова Загора пеш, за да не бъде арестуван – далеч от центъра на събитията. Поискал да го назначат за учител в най-далечното село. Така се отзовал в Бориславци.

Баща ми бързо се включва в живота на селото. Живее с проблемите на хората преселили се тук от Западна Тракия, Мала Азия и др.

През 1927 г. при поземлената реформа е оземлен с 30 дка земя и двор. Тази земя и до сега се нарича "Даскаловата нива".

Повтарям, че проблемите на хората в селото са и негови. Помага на четата на Максимов, която събира помощи за хората в село и им помага при настаняването им.

Снимка

Учи младежите на светски навици (напр. да танцуват модерни за времето си танци – танго, валс), касиер е на тракийската организация.

През 1929 г. се жени за майка ми – Минка Нейчева Мушникова. Тя е учителка в с. Константиново – Харманлийско. Майка идва в Бориславци. Живеят в училището. То е не само работно място, но и дом. В училището се правят събранията на селото, тук се посрещат гостите на селото, тук се правят вечеринки и т.н. Това налага бързо да се организират и си построят къща (съществуваща и днес). Родителите ми организират стопанство – построяват стопанска постройка, купуват животни, работят земята. Вече е засадено и едно от първите лозя в селото.

Работата в училището е затруднена поради факта, че сградата е стара, порутена и извън село. Започва подготовка за строеж на ново училище. Тази подготовка се извършва доста години. Родителите носят камъни през зимата. Две лета цялото село прави тухли на Олу дере. През 1940 г. започва строеж на ново училище в центъра на селото на стопански начала.

Колко струва на един главен учител да строи училище? – планове, документация, майстори. Зад него са всички хора от селото – с труд, с морална подкрепа. Когато беше построено училището – бе най-хубавото в целия район – ново, светло, слънчево, просторно. В сутерена беше устроена ученическа трапезария – за всички деца в училището.

В училището беше кметството, кооперацията, читалището. Татко беше добър учител. Обучаваше и младите новоназначени учители. Почти всяка година идваха нови учители – много от тях нередовни. На тях също беше учител – учеше ги как да преподават, как да общуват с децата, как да живеят с хората от селото. Когато идваха инспектори от Свиленград се учудваха на резултатите, постигнати в училището. Нямаше момичета с кърпи на главите. Майка беше научила ученичките да си плетат шапки. Децата чисти, спретнати. Много се пееше в училището.

Иска ми се да разкажа и за работата на кооперацията. Беше цяло събитие в село да има магазин с хранителни и промишлени стоки – не се ходеше вече за покупки в Малки Воден. Татко беше касиер, счетоводител и организатор на работата на кооперацията.

В село нямаше здравен пункт. В къщи имахме домашна аптека, която беше на разположение на цялото село. Не минаваше ден да не дойде някой за превръзка, изгорено, ухапано от змия, насекоми или някой прострелян. На никого не се отказваше помощ.

Специално място искам да отделя на работата на баща ми като пчелар. Сам беше изработил 45 пчелни кошера. Цялото семейство се включваше в работата по пчелина. Това, което знаеше искаше да го каже на всички. Беше научил момчетата от училище да облагородяват дръвчета и лози.

В детските ми спомени има едно събитие, което се е запечатало трайно. 41 – 42 години в Бориславци нередовен учител беше Димитър Лозев, по убеждение със земеделски възгледи, а Григор Поп Петров, изявен комунист – братовчед на Петър Ангелов от Малки Воден. Много често вечер в къщи се правеха дискусии. Слушаше се радио (макар че от полицията радиоапарата беше запечатан). Слушаха се чужди станции. Имаше много коментарии. Защо в Бориславци? – тук нямаше полиция, беше по-безопасно. Още по-интересно стана когато Петър Ангелов се върна – много често гостуваше у нас, слушаха радио и коментираха. Дядо Ангел (бащата на Петър) донесе книгите на Петър у нас, с магарето и дисагите, “Майка” на М. Горки, “В страната на съветите” – Ас. Златаров и много други книги се криеха у нас.

Напуснахме с. Бориславци през 1946 г. Семейството ни се премести в гр. Харманли.

Младежките години на татко бяха преминали в Бориславци – цели 27 години. Беше създал много неща. През него бяха минали много деца, които беше видял вече и като големи – реализирани в живота. Когато се пенсионира, имаше само една мечта – да се върне в Бориславци. Не искаше да се върне в родното си място, а там където беше минала младостта му, където беше реализирал мечтите си.

През 1988/89 г. имах възможност да учителствам в с. Долни Главанак. Често пъти отивах в Маджарово и в Бориславци. След 45 години имаше хора, които си спомняха за баща ми и повечето от тях с умиление и почит. Не попаднах на човек, който да каже нещо лошо. Беше оставил трайни следи в този край.”

За първи път на 19, 20 и 21 ноември 1924 г. в училището в с. Ада чалъ се провежда учителска конференция по разпределение на учебния материал.

Снимка

През учебната 1934-35 година настъпват промени. Новата власт, дошла на 19 май 1934 г., променя коренно държавния апарат и учебното дело тръгва по нов път. Българското училище трябва да стане истински национален извор. Наред с обучението трябва да се изгражда у учениците и чувство за национална гордост. В душите им да се внедрят идеите на борците, които воюват за национална свобода.

Българската държава тръгва по нов път. Нужни са нови хора с нови разбирания, които новото време изисква. Вместо старите окръзи се създават области и околии. Така село Бориславци минава към Старозагорска област и училищен инспектор в училище става Яни П. Янев. За учебна административна околия остава Свиленградска околия с околийски училищен инспектор Ангел Запрянов. Коренно се променя училищното настоятелство. Досега то е избираемо, а сега се назначава ново със следните членове: председател – кмета на Общината и членове – средищния директор и всички главни учители, заедно с бирника и свещеника на Общината.

Учебната 1941-42 г. започва в новата училищна сграда, за която са положени много усилия и много отговорни хора вземат участие в построяването й. Още през 1933 г. за новото училище са докарани 250 кубика камъни, което говори за голямото желание и интерес у хората да се построи ново училище в селото.

Протокол

Поради липса на свещеник, традиционният водосвет не се състоява в началото на учебната година, но на 6 септември 1942 г. училището е посетено от старозагорския митрополит Кирил, който прави водосвет в присъствието на три енорийски свещеника.

Водосветът е традиция и се прави в началото на всяка учебна година в присъствието на всички учители и ученици от свещеника. Лазаруването също е традиция в живота на училището и се извършва с любов. Тука, в училището, става подготовката на лазарските песни и на малката лазарка. Краят на учебната година е също голям традиционен празник. Учениците получават свидетелствата си. Пеят песни и играят. Та нали оттам води началото си художествената самодейност в селото. Учениците са първите певци самодейци.

Снимка
Лазарка е Здравка Г. Сертева

Средствата от лазаруването се внасят в Червен кръст, създаден от Минка Тодорова – съпруга на учителя Митьо Тодоров, през 1930 г. Същата създава женско дружество в селото през 1946 г..

На 20 октомври 1945 г. е открит първи прогимназиален клас и в последствие се изгражда цялата прогимназия. На 16 ноември 1946 г. се открива детска градина на

основание предписание № 1049 от 05.11.1946 г. на господин Околийския училищен инспектор. Първата детска учителка е Анастасия Пейчева Мутушева от гр. Свиленград.

На 10 май 1947 г. главният учител на училището Митьо Тодоров напуща и оставя заветни думи.

Молба

Снимка на Митьо Тодоров и Минка

По една учебна година в училище са работили следните преподаватели: Иван Матев от гр. Ст. Загора, Стефан Захариев от гр. Казанлък, Митра Христова, Ставри Тодоров Митрев, Невена Иванова от гр. Харманли, Атанаска Д. Куманова, Анастасия К. Андреева, Руска Чанкова от с. Дъбовец, Еленка Стефанова, Крум Костадинов от село Любимец, Павлинка Балева Павлова, Тодорка Иванова Петрова от село Стоил Войвода, Старозагорско, Атанас Т. Атанасов от Свиленград, Василка Колева, Петър Б. Пилев, Атанас Ангелов Панайотов, Стефанка Г. Иванова от гр. Трявна, Григор Петров от село Левски, Старозагорско и Здравка Г. Сертева от село Бориславци.

По две и повече години са учителствали: Стефана М. Тодорова от село Тулово, Казанлъшко, Пенка Хлебарова от гара Свиленград, Златил Дойчев Златилов от село Дъбовец, Никола Г. Трендафилов от с. Бориславци, Деспина Г. Попова от с. Малки Воден, Марин Димитров Маринов от гр. Димитровград, Димитър и Руска Куманови от с. Малки Воден, Марийка Янева Димитрова от с. Бориславци, Пано Панов и Райна Панова от гр. Ст. Загора, Керана Н. Димитрова от с. Бориславци, Йордан Д.Куманов от с. Малки Воден, Григор Хр. Григоров от гр. Свиленград, Димитър М. Стоянов, Димитър Г. Николов от гр. Чирпан, Димитър Лозев от с. Лозен, Свиленградско, Анастасия Пейчева Мутушева от гр. Свиленград, Гинка Ангелова, Цонка Стратиева, Елена Узунова от с. Бориславци, Сийка Янева, Коста Стоев Чакалов, Борис Георгиев Лотев, Петра Чаплакова, Николина Кировска, Атанас Газдов, Зорка Кръстева, Елена Йорданова, Павлина Куманова от с. Малки Воден, Мария Атанасова Димитрова и Атанас Димитров Манолов от с. Черешак и Златка Стефанова Сертева от с. Бориславци.

Най-дълго са преподавали учителите: Митьо Тодоров и Минка Н.Тодорова от гр. Ст. Загора, Йорданка Ив. Паничкова от с. Бориславци, Георги Борисов, Димитър и Султанка Барбови и Елена Узунова от Бориславци.

На 25.10.1949 г. се провежда първата родително-учителска среща с доклад от директора на училището Пано Степанов на тема: “Задачите на училището при изграждане на социализма”. На 14.10.1951 г. на родително-учителска среща с доклад на директора на училището Атанас Манолов на тема: “Национално възпитание”. Изнесена е пиесата “Тайната”, съвместно с учители и ученици. Тук започва и записването на неграмотни, след което се открива курс за огрaмотяване.

снимка
Първия курс за огрaмотяване

снимка
Гл. учител Митьо Тодоров със семейството си сред войниците

През 1941 г. в училището е настанена войскова част, поради което учебните занятия са прекратени.

Първи директор – главен учител на училището от 1923 до 1947 г. е Митьо Тодоров. Следват директорите Пенка Хлебарова, Пано Панов, Атанас Д. Манолов, Атанас Газдов, Петра Чаплакова, Николина Кировска, Борис Лотев и Коста Чакалов.

Поради малочисленост на учениците през 1973 г. се закрива среден курс и децата учат в Маджарово. Учениците се извозват с автобус и след обяд се подготвят в занималня в с. Бориславци. През 1977 г. училищата в с. Бориславци, Сеноклас, Ефрем и Голяма долина стават филиали на НОУ "Димитър Маджаров", гр. Маджарово.

През септември 1982 г. е закрит филиала в с. Бориславци, който отново е възстановен през 1985 г.

През учебната1985/86 година НОУ "Димитър Маджаров" гр. Маджарово прераства в ЕСПУ с директор Тодор Петков и зам.-директор Пенка Чакалова - Генева и има класове от първи до девети клас. Във времето се откриват и останалите класове. Тук учат и децата на село Бориславци.

Училището в село Бориславци носи името "Лазар Маджаров" и за първи път на 05.11.1971 г. се отпразнува патрона на училището.

На 12.05.1896 г. във Варна, Капитан Петко Войвода, заедно с Петър Драгулев, основава емигрантско дружество "Странджа", което си поставя за цел да пропагандира идеите за освобождение от турско робство. На следващата година се свиква учредителен конгрес на организацията в Бургас. Не след дълго тревожна вест разтърсва България. Капитан Петко Войвода е мъртъв.

Може ли един човек като Лазар Маджаров, закърмен от свободолюбивия дух на Гоце Делчев, вдъхновен от подвизите на легендарния революционер, борец за национална свобода Капитан Петко Войвода и Васил Левски, да не следва думите на Христо Ботев, чието мастило не е засъхнало още във вестник "Знаме": "Единственият изход от това грозно положение, в което се намира народът, е революцията и то революция народна, незабавна. Революция, която да изчисти Балканския полуостров не само от турците, които ни считат за стока и добитък, но и всичко онова, което може да вреди на истинските стремления, за пълна и абсолютна човешка свобода."

И така, след смъртта на легендарния Воевода Капитан Петко, Лазар Маджаров разбира, че за да се избави народът от турско робство е необходима повсеместна организаторска дейност за подготовка на въоръжено въстание.

Какво е принудило Лазар Маджаров да остави училището и да стане революционер? Причината е, че е имало донесение от Лозенградския архиерейски наместник, че Лазар през Петрови пости ял блажно. Този факт е ускорил решението на Лазар Маджаров да напусне учителството. От тук нататък той поема трънливия път на нелегален революционер.

Още с пристигането си в Тракия Лазар Маджаров си поставя задача да унищожи разбойническата банда на Айтозлията и Девебойлията и успява. След като убива и ликвидира бандите им, унищожава и българките шпиони, той пристъпва към възстановяване и засилване на разстроените организации към Лозенградския край. За осъществяване на тази цел образува първата си чета, в която влизат Яни Попов, Лазо Лазов, Янко Стоянов и Коста Тенишев.

На 23 и 24.01.1903 г. Върховният комитет свиква конгрес в Солун и взема решение за въстание в Македония и Одринско. На конгреса отсъствали най-добрите организатори на революционното движение – Гоце Делчев, Даме Груев, Гьорчо Петров, Яне Сандански, Михаил Герджиков, Лазар Маджаров, Георги Кондолов и др. Присъстващи обяснили, че въстание трябва, но не е подготвено и е нужно време за подготовка. Обаче конгресът не взема предвид това, а се взема решение за въстание. От шпионин турците научават затова и започват изтезания, заплахи, побоища.

Два месеца след това се провежда конгресът на "Петрова нива" и отново се взема решение за въстание. Обявено е въстание в местността "Хайдутина". Отначало то има голям

успех, но и врагът не спи. На 07.08.1903 г. Шукри Паша настъпил към Лозенград с 40 000-дна армия от пехота, артилерия и кавалерия. В продължение на пет дни неприятелят унищожил 38 села. Потушено е и Преображенското въстание.

В село Лъджекьой на 9 и 10.11.1907 г. се води жестока битка между шепата храбреци – воеводи от Македоно-Одринската организация за освобождение на Тракия и турска редовна войска. В битката загива Лазар Маджаров, Петър Васков и още петима четници. На тези борци за свобода, пролели кръвта си и оставили костите си в с. Лъджекьой, няма нито паметник, нито паметна плоча.

Към своята просветителска мисия учителите от основното училище "Лазар Маджаров" се отнасят с голяма отговорност. Дават си сметка, че плодовете на техния труд се чакат твърде дълго и се надяват, че всичко добро, което са заложили у своите възпитаници, ще се прояви през следващите години от жизнения път у всеки ученик. Под ръководството на директори и вещото педагогическо ръководство на класни и дружинни ръководители училището "Лазар Маджаров" в с. Бориславци има значителни постижения в художествената самодейност, кръжочна дейност, спорта. Завоювани са призови места при различни прояви.

Някои от възпитаниците на училище "Лазар Маджаров" в с. Бориславци продължават своето образование във ВУЗ на страната: Стойо Кашев, Георги Ив. Сертев, Здравка Георгиева Сертева, Румяна Йорданова, Васил Лазов, Здравка Недева, Димитринка Янкова, Снежана Димитрова Барбова, Никола Иванов Сертев, Тодор Николов Ангелов, Теньо Николов Ангелов, Стойчо Ив. Паничков, Димитър Георгиев Ангелов, Пламен Димитров Панайотов, Митко Колев, Мария Ив. Ангелова, Васил Георгиев Недев, Георги Стоилов Маданджиев и др.

Стойо Кашев след завършване на образованието си става директор на ДМП – гр. Маджарово и след това кмет в същия град и получава правителствени награди – ордени.

Георги Иванов Сертев известно време работи като агроном в с. Бориславци, а след това в гр. Маджарово и гр. Димитровград.

Васил Лазов завършва Висше военно-морско училище в гр. Варна. Той е човекът покорил морето и служил във Военна морска база.

Здравка Недева – лекар в гр. Хасково.

Димитринка Янкова – работи в БАН.

Здравка Г. Сертева – учител по български език и литература и директор на училище.

Снежана Димитрова Барбова – учител педагог и директор на училище.

Тодор Николов Ангелов завършва в Свищов икономика, след това медицина. Дълги години работи като акушер-гинеколог в Либия, а сега в Ямбол.

Теньо Николов Ангелов – минен инженер.

Никола Иванов Сертев – главен редактор на вестник "Димитровградска правда".

Стойчо Ив. Паничков – инженер.

Димитър Георгиев Ангелов – директор на "Ямболен" – гр. Ямбол.

Пламен Димитров Панайотов – правист в Полицията.

Митко Колев – зъболекар.

Мария Ив. Ангелова – журналисnт.

Васил Георгиев Недев – архитект.

Георги Стоилов Маданджиев – висше военно артилерийско училище.

Йовчо Димитров Йовчев – инженер

Георги Димитров Калайджиев – инженер

Павлинка Георгиева Борисова – учител с висше образование

Александър Иванов Пишкинев – всеотдаен служител в МВР

Не може да не се споменат имената на: Димитър Николов Митков - постоянния счетоводител в селото, останал с името Митьо – счетоводителя и дъщерите му Роза и Живка – икономисти; Георги Узунов - главен счетоводител на ДМП – гр. Маджарово; Димитър Шалапатов - член на Централното ръководство на Съюза на тракийските дружества в България (СТДБ), дългогодишен председател на Тракийско дружество "Георги Сапунаров" в гр. Хасково; Атанас Хр. Барбов – дългогодишен служител в община Маджарово и кмет на същата община - получава правителствени награди за производствена и обществена дейност; Анастас Георгиев Арнаудов – химик в завод "Вулкан" – Димитровград; Бойчо Тодоров Тенев – икономист; Керка Стоянова Миткова – медицинска сестра в гр. Пловдив; Никола Георгиев – завършва строително инженерство и е бил главен архитект на гр. Кърджали; Елена Георгиева (сестра му) завърша висше образование по ниско строителство, паркове и градини; Янчо Георгиев – право и работи като такъв в полицията; Георги Янков – агроном; Илия Петков – инженер; Милко Петков – инженер; Митко Колев Пъдарев – зъболекар, Костадин Пъдарев – ветеринарен лекар; Йовчо Димитров Йовчев – инженер, Наско Иванов Георгиев – футболист, амбициозен и отговорен в работата и спорта, сърдечен с близки и приятели, Иринка Георгиева Арнаудова – текстилец, химик, честна, точна, пъргава.

Не би могло да се отмине факта, че в училището с. Бориславци е имало ученици с големи възможности в различни области – Георги Василев Георги Василев Недев – най-добрия математик. С много добри възможности като ученички се отличаваха Димитринка, Христинка и Павлинка, от набор 1940 г.. Изявяващи се във всички области на художествената самодейност и участващи в прегледи на всички нива бяха много бориславчани: Павлинка Сертева, Димитринка Барбова, Пенка Куртева, Елка Димова и др.

Димитър Георг. Грицнеров бе много добър математик и историк.

Извадки от Летописната книга на училище "Лазар Маджаров"

15.09.1920 г. – Заведена е летописна книга на училището. В село Адачалъ се отвори училището през тази година с учител Методи Стайков и Теофана А. Манолова. Деца подлежащи на обучение – 82, от които 60 се записват.

18.02.1920 г. – инспектира училището инспектор Георги Василев.

1921 – 1922 г. – остават същите учители в училището.

19.11.1921 г. – Участъковият фелдшер реваксинира учениците.

11.03.1922 г. – почина ученичка от първо отделение и втора ученичка от второ отделение през същата година.

01.05.1922 г. – За първи път се отпразнува празника на цветята.

21.05.1922 г. – Публична беседа с учениците в присъствие на родители.

24.05.1922 г. – Тържествено отпразнуване празника на св.св. Кирил и Методий.

25.05.1922 г. – Водосвет и след това утро послучай завършване на учебната година. Всички тези събития слагат начало на традиции.

19, 20, 21.11.1922 г. – Първата учителска конференция по разпределение на материала.

22.11.1922 г. – Ревизия от инспектор.

24.05.1923 г. – Приключване на учебната година и празника на св.св. Кирил и Методий.

15.09.1923 г. – Нов учител Иван Матев.

17.10.1923 г. – На мястото на учителя Иван Матев – преместен в с. Сюлбюкен е назначен Митьо Тодоров.

1924 г. – Отвори се училище в с. Еникьой. Назначен е учителя Ради Христов.

12.04. до 18.04.1924 г. – Пролетна трудова бригада, под ръководството на Митьо Тодоров. Учениците направиха хубава градина пред училището.

15.09.1924 г. – Назначен учителя Стефан Захариев.

15.09.1925 г. - Стефана М. Тодорова – назначена за учителка в с. Еникьой, клон на училището в с. Адачалъ.

15.09.1926 г. – Новоназначена учителка Невена Иванова. Тази година стана оземляване на училището. Разработи се училищна зеленчукова градина.

1928 г. – През годината се правеха излети с учениците.

1929 г. - Назначена учителката Минка М. Тодорова.

20.04.1931 г. – Училищен инспектор Г. Василев и ревизор посети училището.

1934/35 г. – Вместо старите окръзи се създават области и околии. Училището в с. Адачалъ остава в Свиленградска околия с околийски училищен инспектор Ангел Запрянов.

1936 г. - Новоназначен учител Димитър Николов от гр. Чирпан.

31.12.1936 г. – На първия ден на Рождество Христово се направи забава с учениците и много хора.

04.04.1936 г. - За първи път – Лазаруване.

23.05.1938 г. – Училищен инспектор Д. Ночев – ревизира училището.

29.10.1938 г. – Новоназначена учителка Стефана Г. Иванова

14.11.1939 г. – В училището идва д-р Дикова – за медицински преглед на учениците.

27.04. 1939 г. – Училищен инспектор Дянко Ночев – педагог, ревизира.

10.10.1939 г. – В училището е назначен учителя Григор Петров.

12.02.1941 г. – Училището е посетено от народен представител Лазар Маринов Попов, който беседва с учениците и остави дарение 200 лв за трапезарията.

19.02.1941 г. – Учителят Григор Петров бе повикан на военна служба.

24.02.1941 г. – Училището бе затворено, поради заемането му от военните и на 04.03.1941 г. учебните занятия започнаха отново.

06.11.1942 г. - Училището е посетено от Старозагорския митрополит Кирил, който направи водосвет в присъствието на три енорийски свещеника. Тази учебна година учениците учат в нова училищна сграда.

1942/43 г. - Учебните занятия се водят от следните учители: Митьо Тодоров Митев, Минка М. Тодорова, Крум Костадинов и Димитър Лозев.

1944 г. – Новоназначени учители: Павлинка Бонева Павлова и Тодорка Иванова Петрова.

1944 г. – Промяна в управлението на България. Има ОФ управление. Създаде се нова ученическа организация “Септемврийче”.

20.10.1945 г. – Откри се I прогимназиален клас.

10.05.1946 г. – Отпразнува се капитулацията на Германия с митинг-манифестация.

30.04.1946 г. – Педагогическа и административна ревизия направи инспектор Ангел Лачев.

1946/47 г. – В училището има 4 отделения - начални и два прогимназиални класа - I и II.

1.09.1946 г. – Отпразнува се деня на детето.

16.11.1946 г. – Откри се детска градина с учителка Анастасия Пейчева Мутушева.

1947/48 г. – Работиха следните учители в училището: Пенка Хлебарова – директор и Златил Дойчев от с. Дъбовец, Никола Г. Трендафилов и Марийка Янева от с. Бориславци, Руска Чанкова – от с. Дъбовец, Деспина Попова от М. Воден, Марин Д. Маринов от Свиленград и Анастасия Мутушева от Свиленград.

1948/49 г. - През годината са учителствали: Димитър Куманов – директор от с. М. Воден. В прогимназията Атанаска Д. Куманова от с. Малки Воден, Пенка Хлебарова от

Свиленград, Деспина Попова от с. М. Воден. В начален курс – Марин Д. Маринов от Свиленград, Руска Д. Куманова от с. М. Воден, Марийка Янева Димитрова от с. Бориславци и Анастасия П. Мутушева – детска учителка.

1949/50 г. – Идват командированите у-ли Пано Ст. Панов и съпругата му Райна П. Попова. Други учители Анастасия К. Андреева – учителка на II и III отделение. Керана П. Димитрова – учителка на IV отдел., Димитър Ст. Куманов – кл. ръководител на I кл., Атанаска Д.Куманова – кл. р-л на II кл., Йордан В. Куманов – кл.р-л на III кл., Пано Ст. Попов – директор и Райна Попова – учителка на I отделение.

09.09.1949 г. – Отпразнува се деня на свободата.

25.10.1949 г. – Първа родително-учителска среща на тема: Задачите на училището при възпитание и обучение на учениците.

19.02.1950 г. – Чества се 77 год. от обесването на В. Левски с доклад от Анастасия Андреева.

1951 г. – Училището получава подарък от МНП – микроскоп.

04.09.1951 г. – Назначени учители: Златка Ст.Сертева – I кл., Атанас Дим. Атанасов – II клас, Мария Ат.Димитрова – III кл., Йордана Иванова – IV кл. – Мария Чанкова – V кл., Ставри Дим. Митрев – VI и VII кл.

14.10.1951 г. – Първите 10 записани жени за огрaмотяване.

Дек. 1951 г. – Директор на училището за първи път препарира кукумявка за училището.

25.10.1953 г. – Учителят Бойчо Тодоров замина войник

19.04.1953 г. – Ученически хор под диригентството на Златка Сертева печели II място на пунктов фестивал в с. Малки Воден, а танцовият състав - I място.

Февр. 1954 г. – Пионерите от училището се явиха с хор, танцов състав и театрална трупа на пунктов преглед в с М. Воден и спечелиха първи места.

14.04.1954 г. – Тържествено събрание на БЧК с представител от ОС на БЧК.

1958/59 г. – Ремонтът на училището не за първи път се извършва от учителите и помощния персонал в училището – Г. Атанасов и Стоян Митков – прислужници и учителите Николина Кировска, Петра Чаплакова, Г. Борисов, П. Ленков, Й. Паничкова, Султанка Барбова, С. Зюмбилова и всички ученици.

03.12.1958 г. – Преподавателят Г. Борисов по ръчен труд изработи с учениците електрически звънци за стаите, етажерки, сандъчета и цветарници за цветя.

03.06.1959 г. - Обзаведоха се кабинети по физика и химия, сложиха се контакти по масите в кръжока по физика с ръководител Н. Кировска.

07.12.1959 г. - Закупи се радио “Родина” за училището и се радиофицираха с 4 високоговорителя от преподавателя Георги Борисов.

1960/61 г. – Назначена за учителка в детската градина Христинка Тодорова Чобанова

1961/62 г. – Направи се ограда на училището.

1962/63 г. – Направиха се волейболно и баскетболно игрища. В детската градина е назначена Станка Басмова, която стана Бориславска снаха. Същата година се отвори кухня за детската градина, където готвачки са били Мария Маврова, Еленка Йорданова, Станка Джамбазова.

1964/65 г. – Откриха се 5 полуинтернатни групи в училището.

1970 г. – Направиха се профилактични прегледи и антропометрични измервания. Състав на учителите: Борис Г. Лотев - директор, Коста С. Чакалов, Сийка Янева, Георги Г. Ангелов, Димитър Барбов, Султанка Барбова, Йорданка Борисова, Елена Узунова, Гинка Ангелова и Цонка Стратиева.

05.11.1971 г. - За първи път е честван патрона на училище “Лазар Маджаров”

01.11.1973 г. - Закри се среден курс и учениците учат в с. Маджарово. Остават в с. Бориславци ученици от първи до трети клас (слети).

Скръбно време

Няма го училището в с. Бориславци. Остава само сградата, която се руши пред очите на селяните, които скърбят за едно отминало време, когато тук тупти сърцето на с. Бориславци. А как тупти то? Сто и повече ученици – момчета и момичета от различни възрасти огласят класните стаи, изпълват училищния двор, заливат училището с детски смях и игри. През лятото пълнят полето като помагачи на своите родители, момчетата с добитъка, момичетата по нивите, а в празнични дни на хорото. А какви хора стават? Моми и ергени на вълни приждат от различни махали. Всички пременени, грейнали в своята младост, събират се на пощада и започват бориславските хора. Младостта на с. Бориславци пулсира в едно голямо сърце, което е мотора на неговото развитие, на неговото бъдеще.

Читалище “ИСКРА”

Духовният живот на населението в село Бориславци е неразривно свързан с дейността на читалището. Откъснато от околните села в ония години (1938 - 45 г.) то е играело голяма роля за сплотяване, развлечение и отдих на населението.

По идея на главния учител Митьо Тодоров се създава инициативен комитет с участието на Митьо Тодоров, Тодор Г. Барбов, Петър Ангелов и Григор Петров и през 1938 г. се основава читалище "Искра". Името на читалището е свързано с борбите на нашия народ за освобождението ни от Османско робство, с надеждата нова искра да запали нови надежди и стремежи за развитие и израстване на селото.

За председател е избран Митьо Тодоров, който заема длъжността до напущане на селото през 1947 г. По негово време се създава библиотечен фонд от книги. Читалището няма собствена сграда, поради което книгите и архива се съхраняват в различни сгради - предимно в училището. В приземния етаж на сградата, в стари шкафове се били съхраняват книгите, почти без никакъв надзор, но оцеляват. Читатели са ограничен брой хора, по-будни младежи и учители. След напущането на Митьо Тодоров за следващ председател на читалището точни сведения няма. По-късно е избран и Ангел Пеев. Културно-просветната дейност на читалището продължава. Периодично се провеждат събрания, оформя се театрален състав, певческа група, хор, провеждат се сказки, честванията, празнични веселия и други. Постепенно започва укрепване, развитие и духовно израстване на населението.

Увеличава се броят на читателите, търсят се средства за закупуване на нови книги. По това време библиотеката разполага с 258 тома книги, а по-късно книгите са 850 тома. Библиотекар е Мария Димитрова Колева, а по-късно Ивана Чакърова. През 1956-57 год. се извършва чистка на библиотечния фонд. Изчистени са всички книги, свързани с култа към личността - томовете на Сталин, Мао и други. Книгите през тези години се съхраняват в малка кирпичена сграда, намираща се на мястото на днешната пивница.

В периода 1960-80 г. читалището има връх на развитие. Избран е нов управителен съвет с председател Димитър Н. Барбов и членове: Елена Йорданова, Анастас Димитров Христов, Йорданка Паничкова, Ангел Пеев и Георги Иванов Сертев. Създава се хоров колектив от 35 жени с ръководител Николина Кировска - директор на училището.

Снимка

От първите явявания пред публика и фестивали колективът носи и награди. В репертоара вече има над 200 народни песни. Като самодейци могат да бъдат посочени

имената на: Мария Йорданова, Мария Полихронова, Тодорка Паскалева, Мария Василева Миткова, Султанка Барбова, Елка Сиракова, Матена Панайотова, Станка Зонгова, Йорданка Паничкова, Златка Стефанова, Солуна Ангелова, Цветана Ангелова, Елена Узунова, Милка Чолакова, Елена Каракехайова, Мария Гюдженева и други.

В периода 1953-73 г. развиват читалищна дейност следните фамилии: Йордан, Димитър, Драган, Атанас Барбови; Христо, Милка, Георги, Иван Чолакови; Георги, Златка, Здравка, Никола Сертеви; Елена и Георги Узунови; Бойчо и Христо Тодорови и други.

През 1968-70 г. е построена нова двуетажна административна сграда. Голяма заслуга в изграждането има Иван Бойнуков. Снабдяване с материали, поглед към строежа, наред с всички бориславчани е и Иван Бойнуков. Вторият етаж е определен за читалищна дейност. Преместен е библиотечния фонд в нова стая с нови шкафове и бюра. Отпуснати са средства от окръга и общината за закупуване на нови 400 тома книги, от които - марксическа, художествена, селскостопанска и детска литература. Въведени са читателски картони, увеличава се и броят на читателите. За библиотекар е назначена на щат Елена Димитрова - детска учителка, след нея Таня Д. Сертева и други.

През 1969 г. на пленум на Комитета за изкуство и култура се приема нов устав на читалищата, съгласно който ръководството на читалищата се осъществява от Комитета за изкуство и култура с неговите местни, окръжни и общински съвети. За висш орган на читалищата е прието събранието, което се провежда поне веднъж годишно. Избира се управителен съвет от 5 до 7 души и ревизионна комисия от 3 души.

Съгласно новия устав през 1970 г. за ръководство на читалището са избрани: Димитър Н. Барбов - председател, Милка Чолакова - културна дейност, Гинка Ангелова - секретар, Вангел Чакъров - член и Йордан Н. Ангелов - член. Библиотечният фонд вече наброява 2081 тома. Много добра дейност развива и драматичният състав, който води началото си още преди 9 септември 1944 година. Първата вечеринка е играна в салона на училището. По-късно около 50-те години е преустроено мазето на училището като клуб на читалището. С много труд, постоянство и усърдие се изгражда сцена, на която се изпълняват танци, песни, хора и пиеси. Посещението от населението е голямо. Салонът трудно побира зрителите. Дейно участие в почти всички мероприятия вземат учителите. А учениците - гимназисти за една зимна ваканция успяват да подготвят вечеринка и да я представят пред населението. На тази макар и малка сцена се явяваат и професионални колективи и певци: Надка Караджова, Ибро Лолов и други. Тук пя и известния гръцки певец Микис Теодоракис.

1968-70 година са години на младежки жар. Провеждат се общински, околийски и окръжни фестивали. Посещават се и съседни села с представяне на редица културни мероприятия от агиткултурни групи на младежи. С награда от общински преглед се завръща театрален състав с представянето на пиесата "Витановата крамола" от Горчивкин и се класира за околийския преглед в Свиленград, където се представя и заслужава почетна награда и 700 лева. В пиесата участват Йордан Барбов, Атанас Манолов, Христо Сираков, Здравка Георгиева Сертева и Янка Заркова. За рецитал е награден Димитър Н. Барбов. Пред населението са представени множество пиеси: "Неразделни", "Всяка есенна вечер", "Снаха", "Килия № 26", "С жени шега не бива", "Вражалец" и други. Дейно участие вземат Димитър Н. Барбов, Христо Д. Чолаков, Милка Чолакова, Димитринка Барбова, Мария Д. Колева, Султанка Теохарева, Георги Узунов, Елена Узунова, Георги Чолаков, Йордан Барбов, Христинка Чобанова и други. В танцовия състав при читалището участват 8-12 души - Драган Барбов, Георги Сертев, Христо Чолаков, Атанас Газдов, Мария Йорданова, Злата Бахтичева и др.

С всяка измината година условията се подобряват, но с появата на новите технически средсва, магнетофон, телевизор и други постепенно дейността замира. Посещават новия салон на читалището и изявени професионални състави. Започват прожекции на филми с

новата апаратура. Гостуват състави от общински и окръжен мащаб и от различни краища на страната. На сцената при откриване на новата сграда пя и Вълчо Иванов.

С настъпването на демократичните промени всичко се променя. Предстои нов статут на управление, предстои реституция, появяват се и нови собственици на част от сградата. Отново започва да се възстановява дейността на читалището 2004-05 година. Сформира се нова певческа група, възстановява се дейността на библиотеката и други. Да се надяваме, че с новите демократични промени ще блесне искрата на народно читалище "Искра" в селото.

В тракийско-родопската митология са включени образите на Орфей и на красивата горска нимфа Евридика. В сърцето на Родопа красотата и хармонията на природата подхранват въображението на родопчанина и са будят творчески импулси. Така се обяснява и неизчерпаемото песенно и словесно богатство на Родопите. Въображението на родопчанина е създало прелестни образи изтъкани от красота и поезия. А такива хора имат трайни жизнени устои. Такива са и хората в родопското село Бориславци и такива ще си останат.

Празници

Повече от 3 века съществува сгушено в невисоките хълмове на крайните възвишения на Източните Родопи, малкото **Ада чалъ.** Тук живеят бежанци от Мала Азия и Тракия. Земята, земята е тази, която съблазнява окото на новия жител. Плодородие – това е характерния белег на Адачалънската мерия. Че какво по-важно за тогавашния селянин – пасища за добитъка и земя за обработване. Тук затуптява едно голямо сърце, едно голямо сърце на малко селце – Ада чалъ (Бориславци).

По поляните блеят стада. Сочни дини, червени домати и всичко, всичко тук расте, което ражда българската земя. В хамбарите има жито, в бъчвите вино, а в къщите веселби. Тук живеят хора добри, трудолюбиви, хора задружни като едно семейство. Хора, които умеят да се трудят и да се веселят.

Пее Бориславци, пее, а песента му буйна като кръвта на дедите, буйна като люшналите се жита, буйна като необуздан жребец. Нежна като цвете в момина градинка. Нежна, но достига до душата на всеки, докосва всяко сърце и дарява радост и красота.

Нижат се дните, нижат се като броеница, като лист по лист на дългите тютюневи низи.

Пък ето, дошла Коледа!
Да е весела година!

Време е младите момци да приготвят своите премени, да припомнят коледните песни. И тръгват те весели, нагиздени, с бели навуща на крака, с черен калпак на глава и дъха на младостта.

От къща на къща, от махала в махала, скрипти снегът под младите нозе, тук куче разлаят, там агне разблеят. Във всяка къща ги чакат с радост, във всяка къща има вит кравай, луканка и пуканки. А всяка мома тайно в сърцето си е скътала най-хубавата китка, предназначена за нейния избраник. Огънят в огнището осветява всички. Насядали по възглавници, те очакват добрите гости, гости пратеници на Бога, на доброто, на здравето, на плодородието. Трепи моминското сърце, нетърпеливо поглежда през прозорците. И ето чува се песента:

Стани, стани, Нине
стани, господине,
че ти идем добри гости
стани Нине, стани
стани, господине,
добри гости коледари

стани, Нине, стани
стани, господине.
Кравата се е отелила
стани, Нине, стани
стани, господине.
Овцете се изягнили
стани, Нине, стани
стани, господине.

Всички скачат, вратата се отваря и малката стая едва побира отбора юнаци.

“Добър вечер – добър вечер!
Добре дошли, коледари!”

За всеки има песен от най-стария до най-младия, та чак за дребни дечица. Не забравят никого, не пропускат никого – та всеки да бъде здрав, радостен и честит, всеки да се радва на благата, които създава. Запява се за най-стария в къщи - стопанина.

Подкарал е Коледо, Соледо ле
свети Иван Коледо, Коледо ле
три гемийки Коледо, Коледо ле
златно жито Коледо, Коледо ле
да ги кара Коледо, Коледо ле
в Анадола =”= =”=
да ги строи =”= =”=
до три черкви Коледо, Коледо ле
първа черква =”= =”=
да кръщава =”= =”=
втора черква =”= =”=
да венчава =”= =”=

Изреждат се песни за всеки от дома. А за момата, както винаги има не само една песен, за всяка мома най-подходящата.

Прочула се тънка Вивда, Вивдо ле, момне ле, малка мома,
че си има руса коса, =”= =”=
руса коса осем плитки, =”= =”=
осем плитки девет педи. =”= =”=
Отде зачу вакъл овчар, =”= =”=
той отиде у Вивдини, =”= =”=
излез, излез, тънка Вивдо, =”= =”=
не излязла,тънка Вивда, =”= =”=
най излязла Вивдина буля, =”= =”=
Няма я тука калина Вивда, =”= =”=
Тя отиде тука долу, =”= =”=
тука долу у лелине, =”= =”=
да си плете русата коса, =”= =”=
русата коса на осем плитки, =”= =”=
осем плитки девет педи, =”= =”=
там си това приказват, =”= =”=
ей я иде калина Вивда, =”= =”=
лицето й се белее, =”= =”=
като пряспа навеяна, =”= =”=
косата й се ветрее, =”= =”=
като трева на Пирина, =”= =”=

След песните за всеки от дома стопанката казва: “За хубавите песни, за добрите пожелания, вземете този вит кравай – от сръчни ръце умесен, в топла фурна опечен, украсен, подреден, за коледари наречен.” Взема го най-личният ерген и започва молитва, с която отново благославя всичко и всички в дома.

Ой, Сава, Сава дружина
де са Сава събрахте?
Ний се, Сава, събрахме
снощи вечер в тъмните.
Дълги път пътувахме
хранени коне изморихме
черни чизми изкаляхме
вити калпаци поросихме.
Че отидохме в тоя нашия
Стани, нине домакине,
и му на шимшир порти похлопахме
върли псета разлаяхме
дребни дечица събудихме
бели възглавнички потъпкахме.
Ние рекохме, че е сърдит, гневит
той излезе весел, превесел
той излезе с бос крак
с бос крак по калцуни,
че ни редом порадва
и ни дари добра дара.

Заедно с кравая момата дарява своята китка на изгората си, че китка се дава за обич, китка се дава за вярност, китка се дава за здраве.

Дарени богато от този дом, на които пожелават здраве и радост, плодородие и берекет, коледарите поемат за следващия дом.

Росица роси, росица роси
ти рой ройне ле
ти роса коса.
Не сме оттука / 2
Бог е от тука. / 2

И така цяла нощ, непочувствали умора, коледарите даряват всички с добри пожелания.

На другия ден весела гайда и кларнет оглася селото. Три дни площада (хорището) оживява. Млади и стари, мъже и жени, моми и ергени, деца и цяло Бориславци е там. Младите играят. Стара поговорка има – “Хорото не старее”. А отстрани всяка майка гледа и тайно в себе си мисли: “Моята дъщеря е най-хубава” или “Моят син е най-левент”. Бавно се спуска вечерта, но никой не иска хорото да свърши. И все пак разтурва се хорото, прибират се всички, но на душата им е някак по-леко, по-весело, по-хубаво.

То само Коледа ли е? Колко много са празниците в Бориславци. Дошла е Сурва. Отрано сурвачките са готови, торбичките също. Тръгват децата от дом на дом с пожелание за здраве и берекет.

Сурва, сурва, весела година!
Да сте живи, да сте здрави,
догодина, до амина.

Стопаните ги даряват с кравай, луканка, орехи и пари.

После Заговезни. Ергените са облечени като кукери. А с тях камила и други животни. Хора се извиват на площада, а кукерите всяват страх у децата, но будят и любопитството им.

Празниците съвпадат и с ваканциите на учениците. Селото оживява. Петнадесетте дни се превръщат в петнадесет мига. Денем хора, а вечер гледаш вечеринка. Избата на училището едва побира веселата публика. Защо трябва човек артист да бъде? Това не е нужно на Димитър Барбов, Йордан Барбов, Христо Чолаков, Бойчо Тодоров, Георги Узунов, Султанка Теохарева, Златка Бойнукова, Димитринка Барбова, Христинка Чобанова и др. Играеш ли със сърце и душа, играеш ли за своите съселяни, непременно излиза чуден театър. Как се забравят: "Снаха", "Килия № 26", "12-ия час" и др. И сега да попиташ някого от Бориславци веднага пред очите му ще оживеят героите от изиграните пиеси и изпятите песни.

Играе Бориславци – играе по Коледа, играе по Сурва, играе по Заговезни. Пеят момите, пеят и гласовете им ехтят. Месечинка рог подава и спира, захласната в гласовете им.

Сън съм сънила, мила мамо,
сън съм сънила събота вечер.
В събота вечер, мила мамо,
в събота вечер, срещу неделя.
Че сме имали, мила мамо,
че сме имали къщи високи,
къщи високи, мила мамо,
къщи високи, двори широки.
А сред дворове, мила мамо,
а сред дворове червен трендафил.
На трендафила, мила мамо,
на трендафила славейче пее.
Славейче пее, мила мамо,
славейче пее, пее, говори.
Рано да стана, мила мамо,
рано да стана, китки да бера.

Младостта мирно не стои, тя търси срещи, веселби. Хайде да играем на "Двама са малко, трима са много!", "Даваш ли си гърнето", "Тунел", "Бъш", "Кърпичка" и др. Идва Великден, Гергьовден. Всяка мома стяга нова премяна, нов кат, тайно изтъкан, ситно избродиран. И пак хора, три дни по Великден, боядисани яйца, курабии в изобилие. А на Гергьовден рано сутринта с коля се обикалят нивите, за да се види как е житото. Децата се търкалят по росата в ливадите. През деня на голямо старо дърво се връзва люлка с въже и децата от махалата се люлеят. Бащите от рано сутринта колят агне, което се приготвя от майките и по традиция се пълни с булгур, дробчета, чревца и подправки – лук, гьозум и др. Агнето се пече непременно във фурна. Когато се извади върху агнето се слага клонче от овощно дърво. Вратата на двора също се кичи с клонче от зеленина. Интерес за децата в този ден представлява кокалчето от крака на агнето, което се изчиства и се играят с него различни игри. На обяд всички излизат на хорото на площада. По-възрастните жени със столчета насядат по края, гледат, радват се, приказват си и оглеждат момите и ергените. Чудно е било. Това веселие трае до късно вечерта. На следващия ден започва усилена полска работа.

Дните се търкалят, слънцето започва да напича все по-силно. Да грее – казват хората – хляб се пече.

Жетва е! Морно диша черната земя. Като златно море се вълнуват нивите в Иникьой, Сухата чешма, Таушана, Държавните ниви, Младежките ниви, Увата, Лозята и др. Натежали класовете извръщат златни главички, за да видят задават ли се жътвари. И ето – нарамили сърпове и паламарки, с бели забрадки, пристигат сръчни жътвари. Навеждат се, а след тях се тръшкат тежки снопове. Пот на вадички се стича и изведнъж в тази мараня усещаш, че въздуха се раздвижва. Носи се жътварска песен. От Иникьой до Таушана, от Държавните

ниви до Младежките ниви, от Сухата чешма до Увата, до Севридекме. Не е нужно да ти казват кои са певиците. Цяло село познава гласа на Злата Бахтичева, Елена Чолакова, Мария Пъдарева, Рада Тенева, Тодора Русева, Тодора Келешева и много други. Пеят те, а песните им правят труда по-лек, по-приятен. Чува се:

Слънцето трепти, захожда
над зелената гора,
млад юнак си кон извежда
из железните врата.
С нетърпение той поглежда
къмто Стара планина
и си тихом проговаря
на своята майчица:
Мила мамо, аз отивам
там де търчат като рой.
Сабята си аз изтривам
полетявам сам на бой.

Житото напълнило хамбарите, фурната зейнала огнено гърло, очаква да се нахвърли новия хляб от първата реколта. Но пак има време за хоро:

Аз снощи, мамо, отидох
на студен бистър кладенец
студена вода да наля.
Налях си, мамо, върнах се,
кога се назад обърнах
след мене, мамо, вървяха
дор седем осем юнака
със три червени байрака.
И мойто любе там беше
видях го, мамо, познах го.
Той си на мене продума,
Тодоро, либе Тодорке,
затъжи ли се за мене
както аз, любе, за тебе,
като агънце гергьовско,
като пиленце петровско,
от майка си отделени.

И вечер бориславчани намират повод да се веселят: “Довечера у нас да белим царевица”, “Утре вечер у нас да чукаме слънчоглед” – кани друга мома. И пак смехове, закачки, песни. Пък поизтърсят престилки от царевичната шума и виж, сторили хоро. Какво по-хубаво от това има – трудолюбие и веселба.

Снимка на белянка

По Димитровден пак играят и пеят.
Ден дойде, либе, ден дойде
ден дойде, ден Димитровден.
Всички аргати отиват
и аз съм вашо аргатче.
И аз ще, любе, да ида.
Любе, Димитре, Димитре,

мене на кого оставяш?

Всичко от полето едно по едно се прибира. Влизат в село и последните коля грозде. В избите бъчвите се пълнят. Има за всеки и бяло, и червено, и мъжко вино. И пак на седенки. Пък се редуват в махалата. Днес, тука, утре вечер другаде, после в трета, четвърта и пак отново. Но от момците нищо скрито не остава. Знае се кога и къде са събрани работливите изгори. В тая махала за тия моми ходят тия ергени. Сред момите и невестите са и бабите – как ще ги оставят сами? А ергените обули бели навуща, та с иглен връх кал по тях няма, макар от долна до горна махала да са минали, дойдат, седнат, къде смехове, къде закачки и пак чуеш някоя от момите запява.

Хубаво е в Бориславци, свидно е – роден край е казал народът – всичко в него е "най-мило, най-скъпо". Малко моми от село излизат да се женят в друго село. А от вън идват невести и се вливат в голямото семейство на Бориславци, сякаш тук ги е майка родила. Вдига се сватба.

В петък момата чеиза реди. Всички ходят да го гледат, а от събота сватбата започва. И в момчето, и в момичето се прави пряпор. Това е пръчка от трендафил или дюля. Към нея се прикрепя червена кърпа, украсена с червени чушки, пуканки, а на върха червена ябълка и с преметнат дълъг пешкир.

В събота вечер бръснат зетя. Поддеверът взема бръснача и с трепереща ръка за последен път обръсва момъка, а от утре млад зет под венчило ще бъде.

Радостно е, че откога майка е чакала този ден. Гледала го е 20 – 25 години. Иска да се задоми, челяд здрава да гледа, имота да работи, с радост къща да пълни. От радост ще да е, но се търкулват по две сълзи от майчини очи и бащини.

В неделя започва сватбата. Когато пребулват булката се пее:

Кума, кума, мила кума,
хубаво ме пребульовай.

Когато извеждат булката се пее:

Прощавай, майко, прощавай,
дето сме яли и пили
и добра дума думали.
Ази се с тебе разделям,
на друга къща отивам
при други майка и татко.
Цветята да ми поливаш
градинка да ми нареждаш.

Сватбарите тръгват, тръгва и колата с чеиза. Пее се:

Стоян на Рада думаше:
Любе Раде ле, Раде ле,
вчера ми хабер пристигна,
че ти се жени сестрата,
сестрата сербез Калинка,
оттатък Арда дълбока.
Ти влез в изби дълбоки,
замеси бели хлябове,
наточи вино червено,
че щем рано да станем.
Станали рано в неделя,
впрегнали сербез биволи
кога до Арда стигнали

Арда е мътна надошла.
Стоян биволи думаше:
Биволи, мои другари,
можем ли Арда преплува?
Преплували я, Стояне,
ко ти е колата желязна
и ти са здрави жеглите.
Кога сред Арда стигнали
колата се на две раздели.
Стоян с биволи излезе,
Радка с детето остана.
Стоян на Радка думаше:
Хвърли си Радке алтъни
да не ти Радке натегнат
дано накрая излезеш.
Не мога, любе, да изляза
мъжко ми дете на ръце.
Хвърли си, Радке, детето!
Не мога, либе Стояне,
дете е милно на майка.
Радка с дете остана
и се във Арда удави.

А есен и зиме и други празници има: Кръстовден, Петковден, Архангеловден, Андреевден, Варвара, Сава, Никулден, Ивановден и Йордановден. На Йорданов ден се къпят младите зетьове, които могат да се спасят само ако поднесат вино. Събират се хората, веселят се, с бакъри вино се поднася, на месали гозби се слагат. Веселба без песен не може. Песни на моабет – незабравими са песните на Георги Сертев, Димитър Чолаков, Руса Атанасова (Гецвица), Васил Бъхтичев, Злата Бъхтичева, Христо Чолаков, Кольо Гецов и мн. др. “Хайде провикна се” песента на Георги Сертев. Селото се оглася от кавала на Диньо Червенков и Георги Чолаков, от кларнето на Димитър Бъхтичев, цигулката на Иван цигуларя, гайдата на Георги аргатчето и тъпана на Делчо тъпанаря. Песни, песни, песни! Пее цяло Бориславци, пее на нива, пее на хоро, на седенки и беленки, на жетва и по хармани и кога ли не пият? Пее и носи славата си из околните села. Пее и играе, а колко хора знаят: кривото, трите пъти, хайдушко, еленино, право хоро, кършаламата, ръченица и др. Дълбока следа е оставила групата за руски песни с ръководител Йордан Барбов. Човекът с неизчерпаема енергия и хумор, богата душевност, сърдечност и топлота. Негови истински приятели са Тодор Бойнуков, Димитър Ников и Георги Чолаков. Незабравима за бориславчани остава и групата за битови песни от 30 всеотдайни и амбициозни жени с ръководител Николина Кировска. Достойно място заема и певческата група на Златка Сертева - Бойнукова. С жени от с. Бориславци тя изненадва публиката с ориенталски танци, с певческа група на тържества за празника на жените и мн.др. Традициите в тази посока продължава Милка Чолакова. И днес животът на хората в с. Бориславци е разнообразен и интересен.

Трудно бориславските колективи отстъпват първото място. Песента им е в сърцата, песента им е в душата, в името Бориславци.

Мойто любе болно лежи
болно лежи, та умира.
Аз отидох да я вида
да я питам какво иска. // 2

Какво иска та да стане.
Тя поиска тва що няма
бяло грозде посред зима
от лозата откъснато. //2
Жълта дюля посред лято
от дървото откъсната,
че отидох в Цариграда
там намерих бяло грозде. /2
И се връщам да й нося
кога влезох във селото,
кога влезох във селото
аз ги срещнах да я носят, /2
да я носят на носилка.
Пуснете я да я видя,
да й видя бяло лице
бяло ли е както преди.
Да й видя черни очи
черни ли са както преди
бяло лице пожълтяло
черни очи помътняли. /2

Сгушено там в Родопите е село Бориславци. Казват малко било!
Та има ли по-голямо от него, щом можеш да срещнеш бориславчанин и в София, и в Пловдив, Стара и Нова Загора, Сливен, Ямбол и Хасково, Кърджали, Марица, Тополовград и в цяла България. Има ли кътче българско, където да няма бориславчанин? Навсякъде те са с песните си, с топлите си сърца, с любовта към хората, с трудолюбието си. Това е селото, дало хора, които винаги с гордост ще кажат – аз съм от Бориславци. Аз съм от онова село, дето не знае злоба и размирие, където хората работят, пеят и се веселят от сърце, онова село, което съществува още от преди векове.

Народни танци

Най-популярно в с. Бориславци е обикновеното право хоро в 2/4 такт, в движение надясно.

Започва умерено, бързо, като бързината се увеличава и намалява. На хорото са неограничен брой мъже и жени, хванати за ръце с хороводец и "опашка". Голямото хоро е с много извивки и се нарича кръшно хоро. Правото хоро изразява спокойствие, съсредоточеност. Може да се играе с часове, но е по-еднообразно. Хващането е за ръце, но може и поясно, особено мъжките хора. Те са бързи и при тях мъжете подскачат и прикрякват, без да се пускат. Женските хора са леки.

Друго хоро е "Трите пъти". То е сключено, т.е. няма хороводец. Хващането може да бъде и поясно и за ръце.

Други хора, които играят в селото са: "Каршаламата", "Пайдушкото хоро", "Елениното", "Йовчовото" хоро и "Сертевгеоргевото". Правото хоро придобива името "Бориславско хоро".

"Ръченицата" е солово изпълнение. Играчите танцуват по единично или по двойки. Изпълняват свободно танцови фигури. Наблюдава се пластика на горната част на тялото и на ръцете, които са в различни позиции и най-вече на кръста. Ръченицата се играе най-вече на сватби от дома на момичето до църквата.

Музикалният съпровод при хората е инструментален. В село Бориславци има добри майстори. Свирят на кавал, гайда, цигулка и в по-ново време с кларнет -Димитър Бахтичев. Добри кавалджии са: Георги Дим. Чолаков, Диню Стоилов Червенков. Гайдари са Георги Аргатчев и Иван Сулуджанов. Цигулар е Иван цигуларчето. Не се забравя и Делчо тъпанаря. Най-напред на хорото е свирил дядо Янаки с тамбурата. В повечето случаи момичетата пеят и отпяват. Момите от селото сами са създали песен за младата си приятелка Керка Боюкова, която почина много рано и Ильо Борисов, убит от горски и лобното му място носи името Ильово място. На всички празници тези две хороводни песни за младите не се забравят.

Бориславски говор

Езикови явления, характерни за местния говор: Звукът "а", когато не е под ударение, се замества с "ъ". Например магаре – мъгаре, малина – мълина, камбана - къмбана. Звукът "о", когато не е под ударение се редуцира в "у". Например момче – мумче, хорото – хуроту, когато – кугату, черно – черну и др. Звукът "е", когато не е под ударение се изговаря "и". Например трева – трива, теле –тиле и др.

Характерен за местния диалект е изговорът на частицата за бъдеще време на глаголите. Вместо "ще" се изговаря "шъ". Например вместо ще отида - ще говоря, шъ ида, шъ хортувам и др.

Личното местоимение в 1 л. ед.ч. "аз" се изговаря "яс", в 1 л. мн.ч. "ние" – "ния". 2 л. мн.ч. "вие" – "вия". Показателните местоимения за близки предмети в ед.ч. се изговарят вм. "тоя" – "тоа", вм. "тая" – "таа" и др.

Във 2 л. ед.ч. въпросителната форма: "Какво каза?" се изговаря "Ко кайш?".

В наше време са запазени в бориславския говор някои диалектни думи, които са много интересни. Образувани са от основата на турски или гръцки думи, или са транскрипция на думи от българската лексика.

Напр. хутъ – престилка (транскрипция на гръцката дума фута); кабарджик – мазол (от турската дума кавърдисвам, набъбвам); угурть – неподквасено кисело мляко (от турската дума югурт); уркузунь –препаска, връв (от гръцката дума вракузун) и др.

Думи в местния говор са: дзърдзълия – джанка; френьк – домат; карталак – разточена кора – печена върху връшник или печка; заструг – различни по големина дървени съдове с капак - за сол, сирене, масло; бунела – вилица; въстреб – отрит дрешник (с дълга извита част); каврама – сърп; дохудът – идват; гътна – бутна.

Още една група архаизми допълват и разнообразяват диалекта: хукам - означава псувам, шута крава – крава без рога, дзвиска – млада оагнена овца, хизба – мазе и др.

Думата "бурия" е съществително име и в други говори има две значения: а) духов инструмент и б) голямо буре, а значението й в Бориславци е "тръба за печка", кюнец, тунч - означава чан, звънец; а анджак – точно така.

В езика на бориславчани се употребяват много заемки от турски език: чурук – разяден, фендек – ров, герчек – наистина, гюм – съд за течност, зайре – фураж, кабуля – търпя, айол – синко, барем – поне, белким – нима, биля – дори, бозалък – вид трева, дохудат – идват, гътна – бутна, удеве – преди малко и др.

Употребяват се думи с арабско-турски, персийски произход, макар и малко: аджамия (ар.тур.) – неопитен; бадева (ар.пер.тур.) – напразно; завалия (тур.ар.) – нещастник; паламарка (гр.) – жътварско приспособление във вид на обърната дървена ръкавица, извита накрая за захващане на класовете; афоресан (гр.) – прокълнат; млатя (рус.) – удрям, бия (от молотить) от руски език е глаголът пода – отивам, от глагола пойду; джереме (ар.тур.) – човек пакостник, лошотия - дребен мошеник.

Пропускане на един звук: днеска – неска; половин – полвин; кандисам – наситен; "кайдисам" – убия, пожертвам; "дикисам" (гр.) – даряван, подаряван.

Ето един монолог на жена от с. Бориславци: “Дъ ти съ уплача, бульо Калина. Тоа нош ни мужах да спа. Млого се пукъх с чернътъ кукошкъ. Яс щях дъ хи уткъснъ главътъ, ама мъй жаль за нехя. Ката день ми несе. Хеля, сабахлен съй дъврындисълъ. Утърва тенджур'та.

Бульо, шъ ми дадеш ли тойта трунка? Шъ ръсточъ някой карталак, щот обърках малку бърканица. Зам да ги съберъ околу пърлийтъ.

Хайде, яс тръгвам!”

Така звучи в съвременен литературен език.

“Да ти се оплача, больо Калино. Тая нощ не можах да се наспя. Много се ядосвах с черната кокошка. Аз щях да й откъсна главата, но ми е жал за нея – всеки ден снася. Добре, че на сутринта стана, оправила се. Отърва тенджерата. Бульо, ще ми дадеш ли твоето сито? Ще разточа някой карталак, защото обърках малко бърканица, за да ги събера около софрата.

Хайде, аз тръгвам!”

Колективни забавления

Седенки. Те са стара традиция с многопосочна роля: за свършване на определена работа: предене, плетене, везане за чеиз на момата. Събирането на жени в една къща икономисва дърва и газ за осветление и работата е по-спорна. Не се усеща как преминава времето със сладки приказки, песни, закачки. Седенките са място за среща на момите с ергените. Цяло лято разделени, момите и ергените с голямо желание очакват сезона на седенките. Тук идват ергени и започват разговори, закачки, смях. Някой ще подкани: “Я, да чуем момите как пеят, а сред нас има свирачи на кавал и свирка, ще им отсвирят.”. Суетят се момите и току виж някой запее, кавала засвири и всички слушат захласнати.

Седенкарската любов е най-трепетна, най-желана, изгаряща и понякога завършва с: “Чухте ли, Станка пристана на Иван?”

На махала. Зимно време жените ходят помежду си през деня на махала без покана. Обикновено гостите се приемат като добре дошли. На махала пак се работи – предене, плетене.

Вънкашна седянка. Прави се при белене на царевица. Обикновено беленето продължава до късно през нощта. Това са приятни и забавни вечери от весели приказки и смях. Прочути певици пеят най-хубавите си песни, без някой да им е организирал надпяване, те се надпяват. Когато те пеят, хората спират да белят, за да не се шуми, а да слушат. Да слушат Злата Бахтичева, Тодора Келешева, Михал Гецов, Васил Бахтичев, Тодор Бахтичев и др.

Меджии. Това е форма на взаимопомощ. Меджиите се правят за предене, белене на царевица, чукане на слънчоглед, превозване на камъни, керемиди, пръст за строеж на нова къща и други работи, изискващи много труд.

За разлика от седенките, меджиите се правят чрез покана. Всяка меджия завършва празнично с гощавка или почерпка.

Певци и певици в с. Бориславци. В с. Бориславци има много изявени изпълнители на народни песни. Техните имена се предават на идните поколения с почит и уважение. Това са певците Михаил Гецов, Васил Бахтичев, Тодор Бахтичев, Христо Чолаков, Елена Чолакова, Рада Чобанова, Мария Аргатчева, Стана Барбова, Янка Арнаудова, Мария Льолева, Злата Бахтичева и много други.

Добри акордеонисти са Кольо Георгиев Янчев, Елена Георгиева Янчева, и Снежана Георгиева Янчева (децата на бай Георги Янчев и съпругата му Ангелина, 4 прекрасни, отговорни и способни деца), Христинка Чобанова, Атанас Чаплаков и др.

Певци и оркестри посетили с. Бориславци: Калинка Сгурова, Иван Вълчев, Вълкана Стоянова, Недялка Керанова, Пушкарова, Тракийския ансамбъл – Свиленград и Хасково и др.

Първи инструменталисти в с. Бориславци: дядо Янаки и Христаки с тамбура, Иван Сулуджанов - гайда, Васил Недев – кавал, Георги Чолаков и Диньо Червенков – кавал, Димитър Бахтичев – кларнет, Иван цигуларя и сина му – цигулка.

На устна хармоника свирят Стойчо Иванов и Янчо Михалев, които се явяват на конкурси и печелят награди. В програми, с участието на Стойчо и Янчо с устни хармоники, младежите ходят при граничарите на граница “Косовска”. На устна хармоника свири и Георги Стефанов Сертев. Той може с часове да свири и да кара младежите да танцуват. С не по-малки възможности е и Христинка Чобанова - Делиева – свири на акордеон и на устна хармоника. Тя е и прекрасна певица.

СПОРТ

След войните в програмите на училището са заложени часове по физическо възпитание, в които има дисциплини бягане, скачане, игри с топка и др. От тях най-популярна е народната топка. До 1944 г. спортът в с. Бориславци се ограничава в рамките на училището. Извън него няма състезания на децата, освен при детските игри. Към средата на века в с. Бориславци започва да се играе футбол, волейбол, баскетбол и шах. За първи път за футбол започва да се говори и да се играе през 1947/48 г. Правилата му са пренесени от учениците момчета, които учат в гимназиите в с. Любимец и гр. Свиленград. Сред тях е средношколеца Никола Трендафилов. В речника на младежите навлизат понятията – тъч, засада, дузпа, център нападател, наказателен удар и други. Младежите-средношколци изграждат селски отбор. Те играят най-напред в двора на училището на една врата. Но това не ги задоволява. Футболът увлича много деца и от училището. Ентусиазмът е голям и решават да направят игрище в нивата на Барбови, накрая на селото. Изравняват се някои височинки и ропи, слагат се по два кола за вратите. Започва първата тренировка. Двадесет и двама играчи вътре в игрището, рефер, както му се полага и топка. Запалянковци, повечето дечурлига. Прозвучава реферския сигнал, играта започва. Футболистите, повечето боси с дълги панталони, без опит, но с голямо желание, ритат топката както им падне и така с времето се усвояват правилата на играта.

Идва второ поколение футболисти, запознати, опитни, сред които е Антон Милков. Той е голям футболист, постигнал големи успехи, но никога не забравя, че първите уроци по футбол са от бориславското игрище, сред бориславските футболисти. Той вече не е сред живите, но всички го носят в сърцата си. Помнят го и неговите фенове от цяла България. Поклон пред светлата му памет!.

Футболният отбор на с. Бориславци гостува на ……. и приема гости от ШАЛАПАТОВ

Футболисти в първия футболен отбор са …….

Днес участници в отбора са: …….

И вече има традиция за срещи между отборите на с. Брани поле и с. Бориславци.

Хандбал, волейбол, баскетбол – треньори, състезатели от срещи Лека атлетика?

ПО СПОМЕНИ

В с. Бориславци има колоритни личности, оставили следа в съзнанието на хората. Това са баба Чакърка, съпруга й Димитър и сина им Кольо. Хора без злоба, наивни, добродушни. Ето какво си спомнят бориславчани за тях.

Една жена среща баба Калина (Чакърка), поздравява я и я пита от къде се връща. Тя й отговорила, че е била на лекар, който й казал: "Ти, бабо, откак си се родила, не си се мила." За цигарите на своя мъж тя казва: "Наш Димитър пушеше първо, а сега взе да пуши и трето."

Сина им Кольо бе постоянното присъствие в кооперация "Обнова". Той помагаше при товарене и разтоварване на стока, а те се грижеха за него – хранеха го и дори го обличаха. Те бяха хора, с които можеш да се посмееш, пошегуваш, но и да ги съжалиш. Живееха бедно. Не че бяха мързеливи, а не можеха да направляват и ръководят живота си.

* * *

Нещастие голямо сполетя друго многодетно бедно семейство – Диденкови. Родителите бяха бедни, не дотам работни и организирани хора, но децата им израснаха като добри и работни. Непредвидими обстоятелства предизвикали пожар в къщата им. Пушек и огнени пламъци събира хората. Гори къщата на Диденкови. Изгоря стопанката, затисната зад вратата. Стекли се хора от цялото село с кофи, пръчки, за да окажат помощ на пострадалите. Едни извеждали животните, други изнасяли покъщнината. Сълзи ронели жените, чували се викове. С общи усилия огънят бил преграден, незасегнати останали комшийските сгради.

Това бил драматичен момент в живота на семейството. Успокоявали ги приятели и близки, че на всеки може да се случи. Но загубата е голяма. В пламъците остава майката.

Не били празни думи успокоенията. На общинско събрание се взело решение да се помогне на семейството. С помощта на хора от цялото село се възстанови къщата и най-вече с помощта на семейството на Найдьо Ив. Тодоров с неговите синове Митьо, Георги, Иван и Тодор.

Най-голямата дъщеря Злата е годеница на Митьо Найдев. Тя се прибира в дома на годеника си, където свекърва й леля София дълго лекува раните й.

Семейството усетило топлината, която има в сърцата на бориславчани, а благодарността се предава от поколение на поколение.

* * *

Солидарност – това е чувството, което е силно развито у бориславчани. На бедни семейства решават всички да помогнат и изградят къща за няколко дена. Много са подобните случаи.

Дядо Анастас Арнаудов е бил благороден и грамотен човек. Един от първите обществеици при новосъздаденото село. Бил справедлив, честен и отзивчив. Подарил на многодетно семейство нива.

Не по-различен е бил дядо Стойо Паничков. Родителите на жена му Муда (Стоил Боюков) са били богати и се ползвали с доверието на турците в Голям Дервент. Той придобива правото си да продаде целия си имот в Тракия. Парите, с които идва в България прави къщи – на Иван Ангелов и Митьо Тодоров (стария учител), магазини, финансира много от новодошлите жители. Очертава се като предприемчив и великодушен българин. Организира родово хората си и купува воденица – наречена "Паничковата воденица". Тя е била за бедните. Той гледа животните, с които дошъл от Тракия и ги гледа по невероятен начин. Лъскал им рогата с восък, къпел ги и др. Но в един момент волът го наръгва в корема. Спасил го Стойо Ив. Паничков. Същият умеел да прави очни операции на животни със

специална игла и конци и премахвал перде в окото на добитъка. Цялата околия е ползвала услугите му.

Дядо Стойо като войник бил пленен от французите и работил във ветеринарна лечебница и от там придобил много познания за лечение на животни и хора.

Негова максима е била: “Докато човек не яде чужд хляб, той не става човек.” Може би затова дядо Стойо Паничков изпраща дъщеря си Тодора – вая, сина си Иван – овчар в с. Дъбовец.

Паничкови се славят с изрядност в работата, с такт в отношенията с хората и с ред.

* * *

Дядо Атанас Боюков е бил най-добрия майстор за най-сложните оръдия на труда в село. Правил най-хубавите паламарки, зъбанари, вили, гребла, дървени лопати за обръщане и др.

За това е нужно специално дърво, отлежало, качествено и това постигал с любов, търпение и умение.

* * *

Иван Льолев – човек оставил своя неповторима следа във всичко, до което се е докоснал. Ако и днес влезеш в този дом ще видиш следите от сръчните му ръце. Фурната му и до днес се ползва за печене на агнета по Великден от хората в махалата. Негови наследници са децата му Тодор, Димитър и Никола Льолеви. За тях говори работата им. Всичко направено от тях е качествено. Мария Льолева – тяхна сестра – жена на Профил Караиванов, честна, трудолюбива и отговорна. Тя на чуждо не посяга и вечно нещо създава.

* * *

Георги Анастасов Арнаудов – най-добрия овчар в селото, човек, който разбира и усеща животните. Когато стопани не успели да се справят със заболяла овца я водят при Георги Анастасов. Той се грижел за стадо от 200 овце. Такъв бил и Христо Стоен Георгев. Веднъж те пасяли стадата си край мината на Даскаловата нива. Седнали и се разговорили. В това време овцете от двете стада се размесили. Стават двамата, познават и разделят овцете си, много бързо пред погледа на френския археолог Будован – човекът давал пари за безплатна закуска на учениците в стола на училището и разработвал мината до тази нива. Това така учудило чужденеца, че той дълго недоумявал как са могли тези двама обикновени хора да разпознаят с точност и толкоз бързо овцете си. А истината е, че българските овчари усещат и разбират овцете си, а и животните тях. Интересно е, че почти всички овчари са били кавалджии. Георги Ан. Арнаудов през зимата в гората е спял между два коча, за да го топлят.

Лекувал е синя пъпка. Добил опит от случая, че баща му е бил болен от това и не намерил лекарска помощ. Търсейки изход е научил начин на лечение и го прилага успешно при случаи на това заболяване. Първо на близки и след това на нуждаещи се. Начинът е бил чрез изгаряне на болното място с нажежено желязо до допир на здраво. От раната изтичала много черна кръв.

* * *

По спомени на Здравка Сертева – Йорданова

Христинка Чобанова Делиева, личност оставила следа в моето съзнание още от детска възраст. Отлична ученичка, прекрасна самодейка и добра приятелка.

Не по-различна е и в средношколските години, когато имахме общ път. В Педагогическо училище - гр. Хасково, Христинка бе една скромна и трудолюбива ученичка. Голямо събитие в живота й бе Шестия световен международен фестивал в Москва, където участва хора на училището, под ръководството на другаря Здравко Иванов и в който хор бяха участнички Христинка и братовчедката й Димитринка Барбова. Завърнаха се с прекрасни впечатления от там.

След завършване на Педагогическо училище, започва пътят на учителката Христинка Чобанова. Учителка в полудневна детска градина към училище "Лазар Маджаров" – с. Бориславци. Тя сама е едно от децата в първооткритата полудневна детска градина и след това учителка в същата. Там се възпитават около 50 деца от 4 възрасти. Сред тези деца са: покойния футболист Антон Милков, Наско Иванов Георгиев, Митко Шалапатов, Димитринка Бойнукова, Живка Димитрова и др.

Един от върховете в живота й е първата награда на Окръжен фестивал в гр. Хасково през 1970 г., с хор от 100 деца – чавдарчета, пионери и комсомолци от с. Маджарово, където е учителка. На акордеона акомпанира Елена Георгиева Ангелова.

Като дружинен ръководител ежедневно провежда разнообразна, извънкласна дейност, а като комсомолски секретар в с. Бориславци обединява младежите в селото и провежда разнообразна организационна дейност – забави, развлечения и трудови инициативи. Организира вокална група за руски песни с 10 момичета, с акордеонист Кольо Георгиев Янчев. Учителства в с. Бориславци, гр. Маджарово и гр. Хасково, където дълги години е и отличен директор на начално училище "М. Палаузов" – гр. Хасково. Има втори клас квалификация.

Големият й труд за издирване и записване на 1200 песни заслужава уважение и преклонение.

Получава следните награди: грамоти от Общинския комитет на ОФ през 1960, 1962 и 1965 г.; делегат на 21-я конгрес на СБУ – 1967 г.; Паспорт на победата и златна значка "25, 35 и 45 години" – 1969, 1979, 1989 г.; Значка "Отличник на МНП" – 1970 г. и други по-малки награди.

Създава семейство с инж. Васил Делиев. Той е прекрасен съпруг и баща и здраво рамо в живота на Христинка. Заедно отглеждат и възпитават дъщерите си Анна и Лена. Добри помощници са и при възпитанието на внуците Константин, Василена, Деница, Кристиян.

Мило семейство, надявам се да следват примера ви!

* * *

Христинка Тодорова Делиева

Писмо на баща ми

Това, което татко ми е разказвал за участието си във Втората световна война го намерих като чернова на благодарствено писмо до пионерите и чавдарчетата в едно хасковско училище, от които е получил поздравление по случай 30-тата годишнина от победата над фашизма през 1945 г. Ето част от текста на писмото.

"Драги пионери,

На 21 март 1975 г. бях изненадан от вашия непознат адрес и най-вече с топлите поздравления, по случай тридесет годишнината от победата над фашистка Германия.

Най-напред искам да ви благодаря за вашия чист и любезен пионерски поздрав. Така и аз от моя страна ви желая да растете и се учите в мир и спокойствие не само тридесет години, а до края на житейския ви път – никога да не се повтаря тая жестока война, която завършихме с цената на много свидни жертви.

На 11 септември 1944 г. Шести конен полк се натовари на много дълга влакова композиция в град Гюмюрджина и влакът плавно потели за фронта. А ние, войниците, завикахме българското гръмогласно ура… Пътувахме през гръцка земя през нощта. В полунощ, към 2 – 3 часа усетихме, че влакът вместо напред да върви, се връща назад и внезапно спря на гара Бук, още в Гърция. Тук срещнахме първата съпротива. Голям мост на

железопътната линия бил вдигнат във въздуха от гръцки фашисти. Целият влак и ние, само войници и конете ни, натоварени на 90 вагона, щяхме да станем катастрофална жертва, ако не бяха бдителни и съобразителни бойците от един български пехотен полк, които разбрали вече за взривения мост, изпращат по най-бърз начин един войник с червен флаг, за да посрещне влака на около 2 км от моста и да сигнализира за грозящата ни опасност. Така беше спасена влаковата композиция и целия полк. На сутринта командирът на полка – полковник Грозданов ни събра край влака, представи ни "войника - спасител, прегърна го, разцелува го, изрече няколко вълнуващи благодарствени слова към него и другарите му, с които всички ни разплака и подкани войниците да го наградим с кой колкото може парични средства, като и самия командир, си спомням много добре, пръв даде 500 лв тогавашен курс. След това се разтоварихме от влака и пак на конете и каруците, пътувайки по шосе през градове и села стигнахме на фронта в Югославия. Но тук водихме, така да се каже, партизанска война, защото германците нямаха една позиция, а бяха пръснати по села и градове, по върхове и долини за отбрана и откъдето минеха грабеха и палеха всичко, а уплашеното население, напуснало домовете си, за спасение се укриваше по горите и непроходимите места. Никога няма да забравя как гореше село Винци и неговите частни дюкянчета, подредени едно до друго по централната селска улица, едно след друго се топяха от огнените пламъци. Не ми изчезва от паметната горящата оризена фабрика на гр. Кочани и от всичките й прозорци огнените езици показваха своята жестокост и нарушаваха оголените стени на сградата.

На няколко пъти се сражавахме с германците. Падаха убити и ранени от двете страни и когато отстъпиха от една доста укрепена тяхна позиция, видяхме пресни гробове, зарити с пръст и с дървени кръстове с надписи на немски език и с каските на убитите, поставени върху кръстовете. В окопите им намерихме продукти, заграбени от домовете на близките села, като гърненца със свинска мас, буркани със свински пържоли и др., цели топища с платове, задигнати от магазините, разни машинки за подстригване и бръснене и какво ли още не. Спомням си, че продуктите за ядене ги заровихме, тъй като сметнахме да не би да са отровни, а топът с плата го разрязахме за партенки, защото вече след 35-дневно воюване имахме нужда от такива.

Драги деца, тогава, когато трябваше да се придвижвахме на по-далечни разстояния, ходехме с конете, които скривахме в някоя горичка или кичести буйни дървета. Но вече както ние, войниците, така и командирите и конете ни бяхме много изтощени, гладни по няколко дни, тъй като бойният обоз (снабдяването ни) беше прекъснат, но трябваше врагът да се преследва. И така, много дни и нощи докато най-после стигнахме до град Скопие в днешна Македония.

От Скопие, обаче, германците вдигнали със самолети техните останали войници, ранени и убити – по достоверни тогава сведения 16 000 души. Ние гледахме с досада как те изоставяха по пътищата и край шосетата техните оръдия, танкове и камиони. Но за да не можем ние да ги използвахме срещу тях, те ги палеха и обезвредяваха, като панически отстъпваха по посока на Копие. Тук ние пренощувахме една вечер, доколкото си спомням това беше около 24 – 25 ноември, когато една сутрин ни събраха в района на казармите в гр. Скопие. Тук за пръв път видяхме генерал Владимир Стойчев. Той ни поздрави радостно с героичната победа над германския фашизъм и ни даде път за България.

Връщайки се през градовете на Сърбия – Куманово и Крива паланка, отдадохме поклон на около 120-те наши герои, паднали там за свободата на родината ни и погребани край шосетата на Крива паланка.

На 29 ноември 1944 г. стинахме в гр. Харманли, посрещнати от гражданите с голяма радост и възторг, и отрупани с много цветя и подаръци.

За участието във Втората световна война съм награден с два медала "Отечествена война 1944-1945 г."

С мил поздрав - дядо Тошо.
14.04.1975 г., с. Бориславци

* * *

Разказва баба Мария Маврова,
от с. Бориславци, сега на 82 години

Баба Мария разказва историята на майка й – Стана Чанкова, която почина преди няколко години в с. Бориславци на 100 години

Майка ми разказваше много за Тракия и всичко съм запомнила – казва баба Мария.

А ето разказа в спомените на майка й - баба Стана, която и днешното население на Бориславци много добре помни:

Аз съм била на 12 години, когато сме се преселили от Беломорска Тракия. Родена съм в село Дервент. Баща ми се казва Иван Юрганджиев – първия чорбаджия в селото. Имаше 4 деца. Ради, аз – Стана, Димитър и Русина.

Често турските башибозуци – еничари отиват на конак у чорбаджи Иван да ядат и да пият. В това време българската чета се крие на долния етаж в мазето, а турците са на горния етаж. Когато си отидат турците, тогава излизат и българските комити. А мръсните турци заколиха баща ми и го нарязаха на парчета. Напълниха го в потурите му и го завлякоха далеко. Никой не знае къде. Майка я хвърлиха от втория етаж и тя умря. Батьо Ради го взеха войник в Битоля. Аз останах сама на 12 години с другите две малки деца, моето братчета на 2 г. и сестричката ми на 5 г .. Турците ни гонят, всички бягат в баира, а мене никой не ме иска, с тия малки деца. Те плачат, искат да ядат – няма хляб, няма вода. Приспивам ги и ги оставям сами, а аз отивам на нивите да отчупя няколко махалки царевица. Чукам я с два камъка и им я давам да ядат, за да млъкнат.

Друг път пак бягат в баира, но на мене никой не ми казва къде отиват. Аз вземам двете деца и вървя след тях. Вървя, те не ме искат, но аз пак ги следвам. Заспали сме в гората. На сутринта като се съмна нямаше никой. Аз не знам откъде да се върна, накъде да тръгна. Завлякох двете разплакани деца, но се загубих. Бяхме самички. Срещна ни един еничар, грабна малкото ми братче Димитър и го прасна в земята. Той писна един път и умря. А петгодишната ми сестричка Русина избяга в баира и я изгубих. Зарових мъртвото си двегодишно братче в един трап и тръгнах да търся сестричката си. Два дена я търсих и не можах да я намеря. На третия ден я намерих заспала до една хвойна. Събудих я и я забрах, а тя ме пита: Како, къде е Митко, пък аз й викам: Той спи. Отидохме да го видим, но кучетата го бяха разрили (изровили) от трапа и го разкъсали. Намерихме само двете му ръчички и главичката му, още неизядени. Разплакани, едва си отидохме в село.

На другия ден се обадиха, че влака ще минава през Дедеагач и който има войник в 12 полк, да иде на свиждане. На мене ми казаха късно. Оставих сестричката си Русинка сама и тръгнах. Когато отидох на гората в Дедеагач, влакът потегляше. Чух, че брат ми Ради от влака извика: Има ли някой от Юрганджиевия род за да ми даде 5 стотинки. Няма никой – му казаха и черната машина засили скорост и изчезна. Полкът замина незнайно къде. В Битоля са убили големия ми брат Ради. Сигурно е бил 18-20-годишен. Останахме сами двете сестрички, все гладни, боси, изтормозени.

През 1918 г. турските еничари нахлуха внезапно в Дервент и Янурен, и почнаха до колят и трепят, да правят мръсотии с жените. Турският бей бил на една висока могила на палатка. Еничарите му карат млади булки и момичета да си играе с тях. Моята леля имаше две моми. Тя ги скрила в купата сено, за да ги оварди (опази). Те започнали да я бият и да я питат къде й са момите. Гяурке, казвай ги! Тя пак вика: Нямам моми. Тогава почнали да бучкат купата с вила. Едната се изпискала от болка, защото била набодена и се издала.

И двете ги забрали и ги закарали на онбашията да се гари с тях пред очите на майката и да ги мъчи, защото са гяурки.

Но след два дена българската чета на Таньо Николов – известен като Таню войвода, безстрашно загражда Малък Дервент. Турците се предават, четниците залавят бея и го закарват в Малък Дервент на площада. Вързали го изправен на дърво и Таню войвода дава заповед, които са пострадали от бея, всички да дойдат и да отмъстят на бея.

Моята леля най-напред отива и му казва така: Онбаши бейо, вадя ти едното око, на ти булка, вади му и другото око и пак му вика: На ти и момата. Всички хора от Янурен и Малък Дервент се събрали и всички започват да режат най-жестокоръце, крака, уши и го направили на труп. Три дена се мъчел и на четвъртия ден го запалили да изгори насред селото.

Майка ми, баба Станка – разказва баба Мария, се омъжила през 1920 г. на 18-годишна възраст. Точно тогава турците ги подгонват и те бягат от Тракия – голи, боси, каквото носят на гърба си. Майка ми, бременна, преминава през какви ли не препятствия. Идват в България и се установяват в с. Еникьой. Когато наближават селото, на пътя майка ми ражда първата си рожба Никола. Няма с какво да повият бебето. Баба ми сваля ризата от гърба си и го завиват с нея. А на нея накосяват зелена трева да лежи на нея, а не на голо. На другата сутрин баба отива в селото да търси някоя стая, където да прибере родилката. Никой не им дава стая, защото били бежанци. Само един човек Тодор Русев, се съгласил да приеме родилката с бебето в една стая, в която същата вечер и жена му Пена родила мъжка рожба. Четиридесет дена двете родилки били в една стая, а другите – вънка, на поляната. Татко ми, Христо, ходел в баира всеки ден, за да сече пръти и колове. Направил колиба и там живяли 3 години.

През 1923 г. в тая колиба, в Еникьой, съм се родила и аз. Животът ми до ден днешен премина в с. Ада чалъ, днешното с. Бориславци. Баща ми построи нова къща.

До IV отделение ходех на училище в с. Ада чалъ, после продължих V клас в с. Сюлбюкен. Отивахме до училището с цървули, а там се събувахме боси. Нямаше обувки.

До ден днешен живея в с. Бориславци, където се омъжих, родих и отгледахме децата си и вече съм на 83 години и с нищо не бих заменила любимото си Бориславци. Това е моя живот.

БУНАР ЧЕШМА

По спомени на баба Мария Маврова

Селемет бунар – Ичмиджет, Пещерско дере

Лековита вода, от която намерих рахат

Има поверие, а е и истина, че около бунара има много голяма змия (5-10 м, с огромна глава), която никой не може да убие. Тя се крие в камъните на чешмата, отвреме навреме излиза и фучи силно, когато се влачи по земята. Някои хора са я виждали и навита на голямо кълбо като саралия, с размер около 1 метър в диаметър. Тя е стопанка на водата, пази я и затова на змията й казват Стопанида. На повърхността на водата сякаш има мазнина на кръгчета като парички и лекува най-много цирей. Много хора от околните села я ползват, за да се излекуват … “да намерят рахат” от Селемет бунар.

Димитър Маджаров на обиколка из селото

През 1934 г. Димитър Маджаров, с 12 четници дойдоха в Ада чалъ и отседнаха у бай Георги Бойнука, който беше тогава кмет на селото (кметски наместник). Искаха да ги гостят тракийски манджи. Баба Тодора Маврова, баба Анастасия Бойнукова и старата баба Ирина Бойнукова направиха специалитета на тракийци катми с кокошка – 8 тави, тракийски баници със сирене и булгур с вино, ракия, салати и др. Цяла нощ яли, пили и се веселили като гости на тракийци, които са спасили и си отишли. Тогава тя е била на 12 години.

Село Бориславци

КРЪВНИ БРАТЯ СЕ ОТКРИХА СЛЕД 54 ГОДИНИ

Сине, доживях, плаче бащата на двамата

История като от приказка преживяха двама родни братя. Хасковлията Димитър Караиванов и Георги Георгиев от ямболското с. Ботево пиха по братски чаша вино след 54 г. раздяла.

"През 1949 г. живеехме в Бориславци. Майка ми роди в съседното с. Малки Воден, там имаше родилно. На 27 август, когато се появи брат ми, аз бях на 5 години и половина", разказва Димитър.

За нещастие същата вечер майката умира от следродилна треска. Бебето е дадено за отглеждане в пловдивски "Майчин дом". Две години по-късно малкият Калоян е осиновен.

“54 г. знаех, че имам брат, че е осиновен, но нищо повече. Като срещнех някого, който ми прилича, нещо ме пронизваше", казва хасковлията.

Георги, както се казва Калоян след осиновяването му, когато е на 10 г. случайно намира вкъщи осиновителния акт. Преди години пътува с група на тракийския събор в Маджарово. На връщане автобусът минава през родното му с. Малки Воден. Тогава моли шофьора да спре и пита първия срещнат за рождения си баща, чието име знае от осиновителния акт. Той обаче не се сеща.

"Миналия октомври случайно попаднах на следа", продължава Димитър. След деликатно проучване се оказва, че е на прав път. Открива и телефона на Георги и му звъни.

- Здравейте, аз съм Караиванов от Хасково. Имам. желание да се срещнем. Не се притеснявайте от срещата, въпросът е много деликатен и личен.

- Миналото ми е чисто. Не се притеснявам, но се досещам...

Дни по-късно, на 29 ноември 2003 г., площадът в Ботево ще бъде свидетел на една братска прегръдка 54 г. по-късно. Намерилите се и разпознали братя гостуват първо в къщата на Георги. Купонът се пренася в ресторант в Ямбол. Вечерта най-близките му приятели със съпругите си отново са у ботевчанина.

Месец по-късно в Хасково следва не по-малко трогателната среща между баща и загубен син.

“Сине, сине, доживях да те видя”, възкликва просълзен сега 85-годишният баща на двамата бай Атанас.

Преди няколко дни намерилите се срещнаха за трети път на 60-годишнината на Димитър Караиванов. Клуб "Ра" в Хасково едва побра роднини, близки и приятели за първото вече официално обявяване на изключителното събитие.

Ден след ден двамата братя постепенно установяват, че са една направа: купонджии, душа на всяка компания, страхотни компаньори и зевзеци. Съпругите им също си приличат по характер. По стечение на обстоятелствата се оказва, че името и презимето на родния им баща и на бащата осиновител е еднакво - Атанас Георгиев. А природеният син на бай Атанас също се казва Георги. Изглежда, вярно е, че кръвта вода не става.

ПОСЛЕСЛОВ

Ето, такава е историята на моето родно село. Такава я видях, такава я почувствах с мисъл, въображение и сърце.

Събирах информация от исторически източници, легенди и предания, зрънце по зрънце.

Навярно не всичко съм обхванала. Сигурно имам пропуски и грешки. Моля моите съселяни да ме извинят. По-важно е, че искрено се надявам да доставя радост на всички бориславчани да разберат, че са съществена част от голямата и сложна българска история. Исках да възхваля пословичното трудолюбие на бориславското население, неговата доброта и сърдечност. Точно сега в това тежко за страната ни време на моето село му трябват и самочувствие, и надежда. Самочувствие, че не е живяло напразно; надежда, че ще живее вечно.

Надявам се, че идните поколения ще оценят по достойнство дългогодишния ми труд.

В книгата си "Бориславци - пътуване в миналото" едва ли съм изчерпала цялата многообразна и многопластова тематика за живота на моето село, но съм се старала да бъда обективна, точна и честна пред себе си за безпристрастно и вярно отразяване на всички събития.

Историята е не това, което ни се иска, а това, което се е случило.

Изказвам моята сърдечна благодарност към всички информатори, които ми съдействаха за издаването на книгата, като: Иван Бойнуков, Михал Анастасов Арнаудов, Тодора Ив. Бакалова, Стоян Митков, Теньо Калайджиев, Драган Барбов, Христо Чолаков, Димитър Николов, Димитър Панайотов, Йордан Коджабоюков и др.

Най-сърдечно благодаря на Христинка Чобанова – Делиева за постоянното й съдействие и подкрепа в събиране на информация и издаване на книгата.

Благодаря на чудесните ми приятели семейство Димитър и Султанка Барбови, Елена Янева Барбова, на милите ми братовчеди Златка Бойнукова, Иринка Загорова, Анастас Г. Арнаудов, Иринка Г. Арнаудова и не по-малко на Павлинка Митева Банчева – дъщеря на главния учител Митьо Тодоров. Благодаря на десетките административни служители по библиотеки и архиви за отношението им.

Благодаря и не на последно място на моята съученичка, състудентка и приятелка Пенка Чакалова Генева – родом от с. Малко Брягово за оказаната ми информаторска и редакторска дейност.

БЛАГОДАРЯ ВИ!

ПРИЛОЖЕНИЕ

НАРОДНИ ПЕСНИ

ЗАБЛЯЛО Е РУДО СТАДО

Забляло е рудо стадо
забляло е в среди нощни,
в среди нощи в полунощи.
Обади се млад овчарин,
Запита:
- Що ми блееш, рудо стадо,
в среди нощи, полунощи,
гладни ли сте, жадни ли сте,
или сол ви е безсолна?
Отговаря рудо стадо:
И сме гладни, и сме жадни,
и солта ни е безсолна.
Ти ни пасеш край хорото,
дето тропат малки моми,
и ни поиш, дето белят,
дето белят млади булки.

ЛАЗАРСКА ПРАЗНИЧНА ПЕСЕН

Заспало е детенце
под бял, червен трендафил.
Майка му го люляше,
баща му го будеше.
- Стани, стани, детенце,
та да видиш лазарки.
Лазар не е сяки ден
той е еднъж в годин'та
Кат латинка в градинка.

НА ХОРО

Задал се е тъмен облак,
под облак бял дервишин,
кат се зададе и се похвали,
седемдесет села държал
седемдесет и четири,
седемдесет моми любил
седемдесет и четири,
седемдесет китки носил
седемдесет и четири.
Всички китки съхнат, вяхнат
Станкина китка не увяхва,
не увяхва не изсъхва.

ЗАЛЪГАЛКИ

Ала, бала, ница,
турска паница.
Ах гиди, Ванчо,
наш калпазанчо.

Ала, бала, ница,
турска паница.
Риба, щука,
махай се от тука!

Ала, бала, ница,
турска паница.
Ой гиди, Ванчо,
наш калпазанчо.
1-2-3, кой излезе той жуми!

Две петлета се скарали
пред поповата врата,
поп излезе и им каза,
иш миш - ти жумиш!

Яла Сънчо от горица!
Хвани Минчо за ръчица,
донеси му сън в торбица.

Крально, портально, отвори порти,
та да мине кральова войска.
Отворете, затворете, саде един оставете.

Китка, китка, магданоз
мойта хрема в твоя нос.

О, о, о, земното кълбо,
е пълно с държави,
Коя държава избираш ти!

Нашата тиквичка

Тя се играе на думи. Играе се с 8 – 10 деца. Предварително се преброяват и всеки да си помни номера. Започва един от играчите и казва:

- Нашата тиквичка родила, родила 5 тиквички - № 5 казва:
- Защо да са 5?
- Ами колко да са?
- Нека са 3.

№ 3 започва същия диалог с № 5, само че употребява други цифри.

“Изгаря” този, който не се обади навреме, когато му кажат номера или пък каже номер, който вече е изгорял.

Детски песни

- Дай ми, бате тази свирка,
дай бе, бате, дай бе малко,
дай да си посвиря.
- Да я дам, че да я вземеш
батю ти разбира.
- Ще я върна ей сегичка, бате, имай вяра.
- Ще я върнеш както върна ябълката вчера.
- Ябълка, то е друго, аз я бях изяла.
- Като знаеш, че е моя да си я държала.
- Дай, бе бате, без да барам, дръж, пък аз да свиря.
- Виж, така се съгласявам, та да има мира.

* * *

Ето идеме два калугера,
Калино моя, Калино твоя.
Като идете, кого търсите?
Калино моя, Калино твоя.
Ние търсиме мала девойка,
Калино моя, Калино твоя.
Изберете си коя искате,
Калино, моя, Калино, твоя.
Ние искаме …. (назовава се името и се хваща за ръце).
После се повтаря отначало – "Ето идеме …" и т.н.

Приспивна песен

Доди, Сънчо, от горица,
фани Цанко за ръчица,
заведи го във горица,
па му вържи златна люлка,
па го люлей, полюлей
и песничка му запей:
- Нани, Цанко, нани мами,
нани, голям да пораснеш,
че войник ще одиш.
България да пазиш.

Малки моми из друм тичат

Малки моми из друм тичат,
цветя берат, китки кичат,
цветенца им лист разтварят,
и на моми проговарят:
- "Берете ни малки моми,
кичете си руси коси,
руси коси, руси глави.
На друм не ни оставяйте,

на момци не давайте,
че момци не ни поливат,
на росица не откриват.
Ден ни слагат по калпаци,
два ни тъпчат по сокаци.

Хороводни детски песни

Боряно, Борянке

Боряно, Борянке, сал ти ли си мома,
сал ти ли си мома, сал ти ли знаиш да пееш.
Гласът ти се чува чак до наща нива,
чак до наща нива, чак до наща слива.
Сърпа си оставам, тебе да послушам,
тебе за послушам, каква песен пееш,
каква песен пееш, нея да засвиря,
нея да засвиря, моми да играят.

Тръгна Станка за водица

Тръгна Станка за водица
с крива, нова, ко-би-ли-ца.
Насреща й лудо младо.
То на Станка про-го-ва-ря:
- Дай ми, Станке, студна вода,
студна вода кла-де-нче-ва.
- Мене мама заръчала
ерген вода да не давам.

Стъпил Добри

Стъпил Добри, стъпил Добри на бял мермер камък,
да си мери, да си мери сива гургулица.
Не умери, не умери сива гургулица,
най умери, най-умери клетото си сърце.
Викна Добри, викна Добри, викна та заплака:
- Дето падна, дето падна, там ме заровете.
На глава ми, на глава ми чешма изградете.
Който мине, който мине, вода да си пийне,
да си пийне, да си пийне, мене да спомине.

Тръгнала й Румяна

Тръгнала й Румяна за вода студена, леле,
за вода студена, сутрина рано, = “ =
сутрина рано, вечерта късно. = “ =
Отдолу иде едно лудо младо. = “ =

То на Румяна тихом говори: = “ =
- Я кажи, Румяно, какво да ти сторя? = “ =

стомни да ти счупя, други ще си купиш = “ =
хем по-хубави, хем по-гиздави, = “ =
хем по-гиздави, хем по-шарени. = “ =
Китка да ти взема, друга ще набериш, = “ =
хем по-хубава, хем по-шарена. = “ =

ДЕТСКИ СТИХОВЕ

- Бабо, Мравке, де така?
- Тичам, Щурчо, за храна.
- Ами ти де с таз гъдулка?
- Днес Калинката е булка,
та съм канен на свирня.
– А когато сняг забръска,
що ще правиш ти зимъска?
- Бабо Мравке, срам не срам,
ще поискам от твойто житце сбрано.
- Аз пък няма да ти дам,
гиди, дърти мързелан.

Седнал дядо на бучка
(детска игра)
Седнал дядо на бучка
да си шие торбичка:
- Що ти й, дядо, торбичка?
- Да си бера жълъди.
- Що ти й, дядо, жълъди?
- Да си храня прасенце.
- Що ти й, дядо, прасенце?
- Да ми дава масчица.
- Що ти й, дядо, масчица?
- Да си мажа колица.
- Що ти й, дядо, колица?
- Да си нося дръвчица.
- Що ти й, дядо, дръвчица?
- Да си грея бабичка.
- Що ти й, дядо, бабичка?
- Да ми вари кашица.

Песни за пеперуда
Пеперуда лята, нагоре се мята,
нагоре се мята, на Бога се моли:
“Дай ми, Боже, дъждец да наквася нивята,
да наквася нивята, край нивята и лозята,
снопът кило да даде, чукан мяра да пусне.”

ДЕТСКИ ИГРИ

Пущане на кърпа

Децата образуват кръг и клякат. Едно от тях обикаля кръга и пуща кърпата. Всяко бърза да се огледа да не би кърпата да е зад него. Ако види, че тя е зад него, то я взема и започва да гони другото, а ако не я види трият му ушите.

Ропка-топка

Правят се толкова дупки в земята, колкото играчи има. Дупките са една до друга в прав ред. Един от играчите хвърля топката с цел тя да попадне в някоя от дупките. Ако тя попадне например в първата дупка, то играчът, чиято е дупката бяга да вземе топката и да удари някой от бягащите играчи. Ако успее да направи това, хвърля топката. Хвърля този, когото са ударили.

Чилик

Играта е еднакво предпочитана и от момчета и от момичета. Чиликът е малко дръвце, подшилено в двата края. То се слага под една предварително изкопана дупка и се изхвърля с друга по-голяма пръчка.

Миженица

Едно от децата мижe, а другите се крият. Това, което мижe тръгва да ги търси. Щом открие някое, бърза да го заплюе на мястото, на което е мижело (обикновено това е някой дувар на къща, плет или дърво). Започва да мижe това дете, което първо е заплюто.

ГАТАНКИ

Малка пъстра веселушка,
най-добрата наша дружка!
Уста няма, а говори –
тя очите ни отвори!
Що е то? *(книгата)*

Вечно протестира, все кусур намира:
- Супата солена!
Млякото с каймак!
Пита стрина Дена:
- Кой е тоз юнак? *(Владко – злоядко)*

Със червените главички
във земята седим всички,
а отвънка хубавеят,
рой листенца зеленеят…
- Хрупкайте ни, зъбки здрави,
бузки алени ний правим!
Що ли е то! *(Морковчетата)*

От водата се страхувам,
а от нея съм родена.
Нито гозба, нито хляба

ще приготвите без мен!
Познай що е то? *(Солта)*

Като огън пари,
никне пролет рано
От нея чорбица
често прави мама.
Що е то? *(Копривата)*

ПОГОВОРКИ И ПОСЛОВИЦИ

Старият знае – младият може.
Хубава булка и под лошо було се познава.
Дошла му сляпата неделя.
С пари здраве не се купува.
Пиян човек - съдран чувал.
Спи като къпан.
Здрав като камък.
Плаши се от сянката си.
Разиграва коня си.
Който бърза – бавно стига.
Рибата в морето, той слага тигана.
Докато не артиса, не стига.
Във вода гази, жаден ходи.
Обирай си крушите.
Най-близкия роднина е комшията.
Признат грях – не е грях.
Право куме, та в очи.
Дрънка врели-некипели.
Мълчи като риба.
На заем брашно - тъпкано се връща.

Шеговити поговорки
Дай една цигара, че нямам огън.
Дай ми сирене, че нямам хляб.
Един харесва попа, друг попадията.
За хатър и покана, кокошка се яде.
Да не се удавиш, сетне те утрепвам.

СНИМКОВ МАТЕРИАЛ

СПОМЕНИ

Чуя ли да се изрече името на родното ми село Бориславци,
душата ми се отваря, сърцето ми ще изхвръкне,
емоции ме обземат и спомени нахлуват в главата ми.
Спомени от детството, останали в създанието ми за цял живот.
Спомени от нашето училище и класните стаи.
Спомени за баба и дядо, които много ми липсват.
Спомени от чистата вода на Арда.
Спомени от цветята на Бърчинката и аромата им.
Спомени от тихия шепот на дърветата и звука на щурците.
Спомени, спомени, спомени.
И защо ли?
Та нали там са корените на прадедите ми!
Корен, който никой по никакъв начин не може да изтръгне.
Та нали там са майка и татко,
които са ме създали, отгледали и възпитали.
Колко е кратък животът!
Какво му трябва на човек?
Добра дума и райско кътче като Бориславци.
Идва ми силно да изкрещя:
Хора, обичайте се!

Елена Барбова

БИБЛИОГРАФСКА СПРАВКА

2. Василка Ташкова – “Преселване на малоазийските българи в Ивайловградския край”, 1914 г.
3. Димитър Шишманов – “Необикновената история на малоазийските българи”, 2000 г.
4. Хр. Вакарелски – Бит на тракийските и малоазийски българи, С. 1935 г.
5. Л. Ив. Доросиев - Българките колонии в Мала Азия – Списания на БАН, 24, 1922, с. 40 – 53.
6. Мания Николчовска – Спомени и предания за основаването и съществуването на българските села в Мала Азия
7. В. Кънчев – Цит. Съч. с. 98 – 100
8. БАН – Турски извори за българската история – VII под редакцията на Ст. Димитров, Е. Грозданова, Ст. Андреев – София, 1986 г.
9. Петър Петров – По следите на насилието – Издателство “Наука и изкуство”, София, 1988 г.
10. Е. Грозданова – Българската народност през XVII век, Наука и изкуство, София, 1989 г.
11. Вакарелски Х., Етнография на България, С., НИ, 1974, с. 683 – 695.
12. Справка за храма “Св. м-к Димитрий” в с. Бориславци, окр. Хасковски
13. Протоколна книга на ТКЗС “Бъдеще” с. Бориславци, окр. Хасковски
14. Протокол от 16 април 1950 г.
15. Протокол от 22 юни 1950 г.
16. Протокол от 25 октомври № 66, 1953 г.
17. Пак там – протокол от 1 януари 1959 г.
18. Потребителна кооперация “Обнова” – с. Бориславци, окр. Хасковски
19. Протокол от 1934 г.
20. Събрание с покана № 60/05.10.1940 г.
21. Пак там – Протокол от 13.10.1940 г.
22. Пак там – Протокол от 20.10.1940 г.
23. Пак там – Протокол от 1952 г.
24. Селско общинско управление с. Сюблюкен (Малки Воден), околия Свиленградска, за периода 1914 – 1944 г.
25. Местно управление с. Бориславци, 1945 –52 г.
26. Летописна книга – с. Бориславци – училището, 1920 – 1977 г.
27. В. Николова - Исторически данни за с. Бориславци, обл. Хасковска
28. Валери Орлов – Лазар Маджаров – Съюз на тракийските културно-просветни дружества, София, 1971.
29. Христина Недева – Разорените тракийски българи от Мала Азия в съзнанието на техните потомци, Варна 2004 г.
30. “Отключена обич” – Пенка Чакалова.

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРЕДГОВОР
ВЪВЕДЕНИЕ

Глава първа. ГЕОГРАФИЯ
1. Местоположение
2. Географски особености
3. Топонимия
4. Воденичките в околностите на с. Бориславци
5. Река Арда
6. Лов и риболов

Глава втора. ЕТНОГРАФИЯ
1. Къщи
2. Постелки и завивки
3. Храна и хранене
4. Обичаи и вярвания
5. Бориславски носии
6. Здравеопазване и хигиена
7. Далекосъобщения
8. Поминък
9. Домашни занаяти
10. Патриархално семейство

Глава трета. ИСТОРИЯ
1. Възникване и наименование на с. Бориславци
2. Турско робство
3. Черквата “Св. Димитрий Мъченик”
4. Население и местно самоуправление

Глава четвърта. СТОПАНСКО РАЗВИТИЕ И КООПЕРАТИВНО ДЕЛО
1. Потребителна кооперация “Обнова”
2. ТКЗС “Бъдеще”

Глава пета. ПОЛИТИЧЕСКИ ЖИВОТ
1. Войните
2. Промяната след 10 ноември 1989 г.

Глава шеста. ДУХОВНА КУЛТУРА
1. Образование
2. Читалище “Искра”
3. Народни танци
4. Бориславски говор
5. Колективни забавления
6. Празници в с. Бориславци

СПОРТ
ПО СПОМЕНИ

ПОСЛЕСЛОВ
ПРИЛОЖЕНИЕ
БИБЛИОГРАФСКА СПРАВКА
СЪДЪРЖАНИЕ

СПОМЕНИ

Чуя ли да се изрече името на родното ми село Бориславци,
душата ми се отваря, сърцето ми ще изхвръкне,
емоции ме обземат и спомени нахлуват в главата ми.
Спомени от детството, останали в създанието ми за цял живот.
Спомени от нашето училище и класните стаи.
Спомени за баба и дядо, които много ми липсват.
Спомени от чистата вода на Арда.
Спомени от цветята на Бърчинката и аромата им.
Спомени от тихия шепот на дърветата и звука на щурците.
Спомени, спомени, спомени.
И защо ли?
Та нали там са корените на прадедите ми!
Корен, който никой по никакъв начин не може да изтръгне.
Та нали там са майка и татко,
които са ме създали, отгледали и възпитали.
Колко е кратък животът!
Какво му трябва на човек?
Добра дума и райско кътче като Бориславци.
Идва ми силно да изкрещя:
Хора, обичайте се!

Елена Барбова